PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 12 (2008) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. TRST, nedelja 13. januarja 1952 Cena 25 lir

Prispevajte za Kulturni dom

O razgovorih v ZDA

Churchillov in Edenov obisk v Ameriki, ki spada gotovo med važne politične dogodke ob začetku letošnjega leta, pravzaprav še ni zaključen. Churchill, ki je sedaj v Kanadi, bo 17. t. m. govoril še pred ameriškim kongresom. Vendar pa o rezultatih obiska lahko že sedaj govorimo, ker je zelo verjetno, da se je v bistvu zaključil z uradno izjavo Trumana in Churchilla in z nekaterimi govori pred širšo javnostjo. Pred obiskom samim je bilo v tisku mnogo govora; vsi so se v glavnem strinjali v tem, da potuje angleški premier v ZDA zato, da bi dosegel učinkovitejšo pomoč za svoj imperij ter tako imenovano atomsko sodelovanje z ZDA. Toda sedaj, ko imamo pred očmi omenjeno uradno izjavo, na podlagi katere moramo v prvi vrsti presojati washingtonske razgovore, vidimo da prav o teh dveh zadevah v njej ni niti govora. Iz te izjave vidimo, da so v Washingtonu govorili v glavnem o naslednjih stvareh:

1. Zagotovitev miru in varnosti na svetu v skladu s cilji in načeli ustanovne listine OZN;

2. tesno posvetovanje v zvezi z morebitnim povečanjem nevarnosti ohranitve miru — osnovno načelo politike obeh držav je, da nista prepričani da je vojna neizogibna;

3. skupno prizadevanje za ustanovitev evropske obrambne skupnosti; Zapadna Nemčija naj postane enakopraven sotrudnik obrambne organizacije za evropsko varnost;

4. na Srednjem vzhodu so cilji obeh držav popolnoma isti, po možnosti naj se ustanovi zavezniško poveljstvo za Srednji vzhod;

5. v Egiptu naj se zmanjša sedanja napetost na podlagi pobude širših držav;

6. perzijski spor naj se reši tako kot je predložila Mednarodna banka;

7. glede Kitajske se obe državi sicer ne strinjata, toda ugotavljata nujnost skupnega nastopa proti napadalni grožnji;

8. nadaljevanje podpore ukrepov Združenih narodov proti napadu na Koreji;

9. takojšnja uvedba enotnega orožja, zlasti pušk, ne bi bilo pametno, zato naj se še nadalje uporabljajo v obeh državah puške in strelivo, ki je zdaj na razpolago in ki se sprotj izdeluje;

10. zgraditev atlantske skupnosti ne le za neposredno obrambo, temveč za trajni napredek.

Tako pravi torej uradna izjava. Vendar pa ni nič manj važno tisto, kar sta oba angleška državnika povedala v svojih govorih po objavi izjave, predvsem pa Eden, ki je govoril predvčerajšnjim, ko so mu podelili časni doktorski naslov univerze v Kolumbiji, in Churchill v Ottawi, kjer je na srodbinskem obisku. Zdi se, da sta skušala odgovoriti na tista vprašanja, ki najbolj zanimajo ameriškega povprečnega človeka, v prvi vrsti pa: 1. o odnosu do Sovjetske zveze, 2. o odnosu do evropske federacije po eni strani ter do ZDA po drugi in 3. o politiki glede Bližnjega in Srednjega vzhoda.

Medtem ko je stališče sedanje konservativne vlade glede odnosov do SZ znano (nevarnost vojne je manjša, nastopila bi lahko doba manjše napetosti in znosnega sožitja, ker je prenehanje hladne vojne pač za enkrat še izključeno) — pa je zadeva odnosov do ZDA in evropske federacije bolj komplicirana. In prav iz omenjenega Edenovega govora lahko zaključimo, da se v Washingtonu niso sporazumeli prav o teh zadevah.

To je s prvi vrsti ameriško vztrajanje na stališču, da bo pomoč od ZDA dobil v prvi vrsti tisti, ki bo v največji meri podprl evropsko enotnost. To stališče je Eden označil kot »hudo napako«. Dejal je, da bi morala biti edini kriterij za dodelitev pomoči sposobnost posameznih držav, da pravilno uporabi to pomoč za obrambo. Znano je namreč, da je Churchill svoje stališče, ki ga je imel v opoziciji glede evropske unije, po prihodu na oblast izpremenil in sedaj odločno odklanja vključitev Anglije v evropsko unijo. V omenjenem govoru je Eden to zelo iskreno povedal v naslednjih besedah:

»Zakaj noče Anglija stopiti v evropsko federacijo?

Zato, ker bi to pomenilo konec britanskega Commonwealtha in Anglija bi postala majhna izolirana država, priklenjena na evropski kontinent. To zadevo čutimo mi v globini našega srca in nanjo ne moremo pristati. Zgodovinske tradicije Velike Britanije in njenih interesov so daleč onstran okvirja evropskega kontinenta. Naša misel are onstran oceanov na številne točke raztresene na zemljevidu sveta, kjer je naše ljudstvo imelo in ima važno vlogo«.

Nadaljnje vprašanje je Egipt. To področje je še bolj delikatno zaradi važnih strateških in gospodarskih vzrokov. Nekateri pravijo, da je celo delikatnejše kot na Koreji. ZDA najbrž ne bi hotele biti zapletene v tisto nepopularnost, ki jo doživlja Anglija na Srednjem vzhodu, vendar pa ne more biti govora o zapustitvi Sueškega prekopa, ker ga obe državi smatrata za neobhodno potrebno bazo varnosti na Srednjem vzhodu, zlasti zaradi obrambe Severne Afrike in Prednje Azije. Zato so Egipčani razočarani glede washingtonskih pogovorov, kajti mislili so, da bo Truman Churchilla nagovoril na kompromis. Zdi se, da ob današnjem stanju računajo lahko samo na Sudan, t. j. na sklenitev zavezništva med zapadnimi silami in arabskimi državami, ki bi dovolil angleškim četam, da z ostale v Egiptu pod novo juridično obliko, medtem ko bi egiptovski kralj Faruk dobil formalno naslov kralja Sudana, kot je predložil ameriški ambasador v Kairu. Toda za Anglijo je ta predlog težko sprejemljiv: izgubila bi važno sredstvo pritiska — kot je Sudan — na Egipt, kjer bi bil položaj angleških čet kljub temu zasovražen.

Ta nasprotja med obema velesilama sicer niso edina, vendar pa so vsaj trenutno tista, ki jih lahko imenujemo glavna. Kljub temu pa so daleč od tega, da bi bila usodna ali pa da bi poslabšala sedanjo mednarodno situacijo zlasti glede nevarnosti pred novo vojno. Sodeč po uradni izjavi, iz katere smo našteli gornjih deset vprašanj, predvsem pa poudarjanje nadaljevanja politike v smislu listine OZN ter sodeč po politiki, ki jo predstavniki obeh držav vodijo na zasedanju generalne skupščine OZN v Parizu, lahko rečemo, da je washingtonski sestanek prej koristil zmanjšanju mednarodne vojne nevarnosti in s tem tudi obvarovanju miru.

Tržaški Slovenci, ki tudi ta politični dogodek gledamo s tržaške srednjeevropske opazovalnice, pa ugotovljamo, da tržaško vprašanje ni med tako važnimi, da bi se bilo v Washingtonu o njem govorilo. Zelo težko in tudi nemogoče je na podlagi washingtonskih pogovorov indirektno sklepati na sedanje stališče konzervativne vlade v Londonu o našem vprašanju, zlasti v pogledu razlike z bivšo laburistično vlado. Eno pa na podlagi tistega, kar doživljamo v Trstu, lahko pribijemo: nadaljevanje politike nepriznavanja naše narodnostne enakopravnosti s strani organov vojaške uprave, ki tako politiko še vedno vodijo po navodilih državnikov, ki so se v Washingtonu sestali kljub temu, da so na prvem mestu poudarili načela tiste listine OZN, ki take politike ne dovoljuje.

Prav bi bilo torej, da bi konkretni rezultat zadevnega washingtonskega sklepa občutili tudi mi.

Samo sovjetski blok nasprotuje sklepom OZN o kolektivni varnosti

Glavna skupščina je z 51 glasovi proti 5 in 3 vzdržanimi potrdila resolucijo, ki je bila sprejeta v političnem odboru - Potrjen tudi sklep o periodičnih sejah Varnostnega sveta - Sovjetska delegacija postavlja proti sklepom o skupni varnostt svoje predloge o paktu petih velesil, ki naj bi dal tem velesilam monopol pri odločanju o vprašanju varnosti - Malenkostna sprememba v novem sovjetskem predlogu o razorožitvi

PARIZ, 12. — Glavna skupščina OZN je danes z 51 glasovi proti 5 in 3 vzdržanimi sprejela resolucijo enajstih držav o skupni varnosti, ki je bil že sprejel politični odbor. S tem je oblast komisije za skupne ukrepe podaljšana za eno leto. Razen tega se države članice pozivajo, naj podvzamejo potrebne ukrepe, zato da bodo lahko nudile pomoč in sredstva oboroženim silam Združenih narodov, ki bodo sodelovale pri izvajanju vojaških skupnih ukrepov, ki bi jih odredil Varnostni svet ali pa glavna skupščina OZN.

Prav tako je glavna skupščina soglasno, razen dveh vzdržanih, (Argentina in Kitajska) odobrila spremenjeni načrt sovjetske resolucije, ki priporoča periodične seje Varnostnega sveta, zato da se zmanjša mednarodna napetost.

Kakor že večkrat poudarjeno, je prav v zvezi s sklepi o skupni varnosti ponovno prišla do izraza hinavska politika sovjetske vlade, ki na eni strani govori o miru, na drugi strani pa sabotira vse ukrepe, ki bi pripomogli k utrditvi miru. Sistemu skupne varnosti je namreč Višinski postavil nasproti znano kominformovsko geslo o sporazumu med petimi velikimi silami, do katerega pa ne more priti prav po krivdi sovjetske napadalne politike, ki zastopa načelo da imajo velike sile v OZN izključeno pravico sprejemati sklepe v zvezi z vprašanjem varnosti držav.

In prav v tem smislu je sovjetska delegacija predložila političnemu odboru resolucijo, ki predlaga ukrepe za odpravo nevarnosti nove svetovne vojne ter za utrditev miru in prijateljstva med narodi. Prvi je govoril Višinski, ki je obrazložil svoje predloge, ki predvidevajo:

1. neskladnost med članstvom OZN in udeležbo v atlantskem bloku; 2. prekinitev sovražnosti na Koreji ob 38. vzporedniku in umik tujih čet s polotoka; 3. sklicanje mednarodne konference o razorožitvi; 4. sklenitev mirovnega pakta med petimi velesilami.

Višinski je napadal ZDA, da pripravljajo vojno. Glede Koreje je dejal, da je potrebno, če se hoče priti do miru, odpraviti «vsako zavojevalno politiko». O razgovorih v Pan Mun Jomu je Višinski med drugim izjavil, da si hočejo Američani obdržati področje 13 kv. km severno od 38. vzporednika, ker so tam ležišča volframa. «Če je res — je nadaljeval Višinski — da bi Rusi lahko z eno potezo napravili konec sovražnosti na Koreji, bi moralo isto načelo veljati še bolj za Američane, ki so neposredno udeleženi v vojnih operacijah in pri pogajanjih za premirje».

Govoril je nato o ameriških oporiščih v 19 državah ali ozemljih ter obtožil ZDA, da se hočejo posluževati teh oporišč za atomske napade proti srcu Sovjetske zveze ter da hočejo ustvariti ofenzivni sistem na japonskem ozemlju in bližini ruskega ozemlja in drugih prijateljskih držav na Daljnem vzhodu. Govoril je dalje o ideji za sklicanje svetovne konference za razorožitev in izjavil, da pristane, čeprav bi se konferenca za znižanje oborožitve sklicala 15. julija 1952 namesto 1. junija istega leta, ter je ponovil predlog za mirovni pakt med petimi velesilami.

Predložil je nato novo resolucijo, na podlagi katere naj bi komisija za razorožitev predložila v proučitev Varnostnemu svetu najpozneje 1. junija 1950 (namesto 1. februarja) načrt resolucije, ki bi predvideval ukrepe za izvedbo sklepov glav. ne skupščine o prepovedi atomskega orožja, o uporabi že izdelanih atomskih bomb v izključno civilne namene ter o ustanovitvi mednarodnega nadzorstva.

Dejal je, da pristane, naj bi bilo mednarodno nadzorstvo stalno in ne periodično, ter je zahtevalo, da je njegova nova resolucija taka, da upošteva kritike zahodih delegatov med zadnjim razpravljanjem.

Ameriški delegat Gross, ki je govoril za Višinskim, je dejal, da »se ne bo smejal vso noč nad sovjetskim načrtom», ter je pripomnil, da ne vidi v govoru Višinskega novih elementov glede razorožitve. Vendar pa bo njegova delegacija sovjetski načrt skrbno proučila. Z druge strani je zavrnil sovjetski predlog, naj bi se korejsko vprašanje spravilo pred politični odbor, ki se je prav v tem tednu izrekel v nasprotnem smislu. Na koncu je Gross izjavil, da, če je njegova država prišla iz mirnodobskega gospodarstva na obrambno gospodarstvo (in ne vojno), se je to zgodilo zato, da se zavaruje pred nevarnostjo, ki jo vsi poznajo.

Britanski delegat je zahteval, naj se novi sovjetski predlogi izročijo komisiji za razorožitev, ki jo je ustanovila glavna skupščina.

Na popoldanski seji je glavna skupščina sprejela resolucijo ki priporoča imenovanje komisije treh članov, ki naj pomaga indijski, pakistanski in južnoafriški vladi pri pogajanjih v zvezi s položajem Indijcev v Južni Afriki.

Dalje je skupščina odobrila poročilo gospodarskega in finančnega odbora o gospodarskem razvoju nerazvitih dežel. Odobrila je tudi poročilo pravnega odbora o pridržkih glede vedstranskih konvencij ter konvencijo za preprečevanje genocida.

Posebni politični odbor pa je nadaljeval razpravljanje o palestinskem vprašanju. Izraelski in iraški delegat sta imela dolge govore in seja se je nato odložila na ponedeljek.

RAZVOJ V FRANCOSKI POLITIČNI KRIZI

NESPREMENJENO STALIŠČE posameznih političnih skupin

Faure se bo verjetno odločil šele v torek - Skušal bo približati posamezne skupine predvsem glede tehničnih vprašanj

PARIZ, 12. — Radikal Edgard Faure, ki je dobil nalogo za sestavo nove vlade, se je ves dan posvetoval z raznimi političnimi osebnostmi v prvi vrsti o vprašanjih socialnega zavarovanja in podržavljenih železnic. Posvetovanja bo Faure nadaljeval jutri. V ponedeljek bo napravil sintetični pregled teh razgovorov in bo njih rezultat izkoristil pri razgovorih s predstavniki posameznih skupin.

Verjetno da v takih pogojih ne bo mogel Faure dati jasnega odgovora predsedniku Auriolu pred torkom. V političnih krogih sledijo z veliko pozornostjo poizkusom, ki se jih je lotil Faure, in pripominjajo, da je bil končno poblaščen «nov človek», naj skuša rešiti sedanjo vladno krizo. Njegova želja, da najde najprej tehnično rešitev in šele nato politično, se šteje kot začetek, ki bo gotovo imel možnost uspeha. Če se bo potem odločil predstaviti se skuščinj za investituro, bo pač na skupščini, da odloča

Medtem je stališče posameznih političnih skupin nespremenjeno. Kljub nasprotjem v socialistični stranki, domnevajo, da bo ta še vedno vztrajala s postavljanjem pogojev za morebitno sodelovanje v novi vladi. Demokrišjan, pa kljub nasprotnemu mnenju Bidaulta vidijo rajši sodelovanje s socialisti kakor z degolisti; do tega sodelovanja bi lahko tudi prišlo, če bi se dala premostiti glavna ovira, ki jo predstavlja zakon o šolah. Radikali, neodvisni in kmetje pa še dalje zagovarjajo varčevanje in bi radi odložili na pozneje uvedbo novih davkov, dočim nimajo za sedaj degolisti drugega programa nego čakanje.

Danes je bila seja vlade pod predsedstvom Auriola. Sporočili so, da bo takoj po pogrebu generala De Lattre de Tassigny odšel minister za pridružene države Jean Letourneau v Indokino, da voditeljem pridruženih držav zagotovi, da se bo delo, ki ga je začel general De Lattre, nadaljevalo.

PARIZ, 11. — Svet ministrov OEEC se je danes sestal dvakrat in proučeval poročilo o proizvodnji premoga. Svoje delo je zaključil nocoj in sprejel nekatere sklepe, ki se nanašajo na povečanje proizvodnje premoga v Evropi. V ta namen je bil ustanovljen ožji odbor ministrov treh članov, ki bo moral proučiti to vprašanje z vseh vidikov ter staviti na prihodnji seji sveta ministrov konkretne predloge za zvišanje proizvodnje, zato da pride kolikor mogoče hitro do evropske avtonomije na tem sektorju. Svet ministrov je tudi priporočal državam članicam, naj zmanjšajo potrošnjo premoga.

Aleksander Rankovič o nalogah UDB

Poziv s konference predstavnikov donavske plovbe FLRJ, Avstrije in Nemčije - Nova taktika sovjetskih satelitov po obsodbi v OZN

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 12. — Član politbiroja CK KP Jugoslavije in minister za notranje zadeve vlade FLRJ Aleksander Rankovič je pozval danes člane partijske organizacije UPRAVE DRŽAVNE VARNOSTI na samokritiko pri delu ter poudaril, da sta kritika in samokritika močno orožje v borbi za pravilno delo tako partijske organizacije in vsakega njenega posameznega člana kakor tudi samega vodstva. Rankovič je govoril na IV. konferenci partijske organizacije UDB ki se vrši v Beogradu. V nadaljevanju je dejal, da je vloga partijske organizacije UDB še prav posebej velika, ker ji njena naloga, da razvija pri komunistih ljubezen do dela, jameči komunističnemu odnosu do nalog in do načina izvršitve teh nalog ter končno nenehno vzgojno vpliva na odtsranjevanje vsake možne brezvestnosti in nemarnosti pri delu. Rankovič je končno dejal:

«Potrebno je imeti nenehno na umu, da UDB ni organ, ki je poklican, da intervenira in razvija svojo aktivnost samo, ko je v vprašanju neko sovražno delovanje, škodljiva dejanja in podobno, temveč mora istočasno ravno kot takšen državni organ še bolj dosledno čuvati zakonitost in ščititi pravice vsakega posameznega državljana. Zaradi tega je skupaj z vodstvom UDB dolžnost tudi partijskih organov, da storijo čim večje napore pri vzgajanju pripadnikov UDB v smislu prilagoditve vsega svojega praktičnega delovanja in svojih postopkov zakonskim predpisom. Vsa odgovornost leži na nas če ne dosežemo, da bo vsak uslužbenec UDB resno razumel — da napake in nemarnost naših organov niso navadne napake niti navadna nemarnost pri delu».

Medtem so predstavniki rečnih plovnih družb Avstrije, Nemčije in Jugoslavije s svoje prve konference po vojni, ki se vrši v Beogradu, povabili danes vse zainteresirane plovne družbe na Donavi, naj se pridružijo pogodbi o medsebojnem posiovnem sodelovanju na Donavi, ki je bil sklenjen na današnjem zasedanju. Predstavniki teh podonavskih držav so izrazili željo, da pride na podlagi tega sporazuma na bodočem sestanku do sklenitve sporazuma o remorkaži in sporazuma o jamstvu glede odškodnine blaga in plovnih objektov. Pozivajoč ostale zainteresirane države so poudarili, da je sodelovanje možno le na podlagi enakopravnosti in vzajemnega sodelovanja.

Predsedniki vlad ZDA, Anglije in Francije so danes v posebni spomenici uradno obvestili vlado FLRJ o predujmu 25 miljonov dolarjev na račun pomoči za prvo polletje letošnjega leta. Jugoslavija bo iz te odobrene svote nabavila surovine, ki so neobhodno potrebne za industrijo in v tem smislu je že izročila seznam predmetov. Končna vsota pomoči za prvo polletje t. l. bo objavljena v najkrajšem času.

Iz opazovanja dogodkov na vzhodnih mejah Jugoslavije se lahko sedaj zaključi, da so si sovjetski sateliti v svoji sovražni protijugoslovanski politiki razdelili vloge, potem ko je bila izrečena javna obsodba te politike v Organizaciji združenih narodov. Očitno je namreč, sodeč po vseh sovražnih dejanjih, ki se še dalje vršijo, da je dobila Madžarska nalogo, naj izvaja obmejne provokacije. Romunija preganjanje jugoslovanske nacionalne manjšine, a Bolgarija prirejanje sodnih procesov. Ne more se reči, katera od teh vrši bolje svoje naloge, toda z gotovostjo se lahko poudari, da je vsaka izmed njih na svojem terenu nenadkriljiva.

Medtem ko je začela Madžarska z odkritim nasilnim prilaščanjem ozemlja ob jugoslovanski meji, je priredila Bolgarija v zadnjih dveh mesecih pet sodnih razprav in postavila nedolžne ljudi na zatožno klop samo, da bi poskušala dokazati zatrjevano vohunsko delovanje v korist Jugoslaviji. Zadnji proces te vrste je bil zaključen v Plovdivu, na katerem so obsodili na smrt dva državljana jugoslovanskega porekla, a štirje drugi so bili obsojeni na kazni od 10 do 20 let zapora. Dejansko je bil glavna oseba razprave neki provokator, za katerega je njegova kriminalna preteklost dokazana in ki je bil formalno obsojen na 5 let zapora.

Vso razpravo pa označuje najbolje podrobnost, za katero se je izvedelo tudi tukaj, da sta namreč dva na smrt obsojena bila pred tem zasnubljena za delo v bolgarski državni varnosti, kar pa sta odklonila.

Videmski prokurator še vedno - molči

Kaj so izjavili ahtenski karabinjerji?

Rezultat obdukcije trupla slovenskega beneškega delavca iz Maline Ernesta Pelicona, katerega smrt je se vedno nepojasnjena, čeprav je bil v rokah ahtenskih karabinjerjev 24 ur, še vedno ni objavljen. Na naše vprašanje je zdravnik prof. dr. Mencarelli, ki je obdukcijo izvršil, danes dopoldne izjavil, da je svoje ugotovitve poslal državnemu prokuratorju ter da jo edino državni prokurator lahko da javnosti in tisku na razpolago.

Nujno je torej, da državni prokurator dr. Gino Franz omogoči javnosti, da izve za rezultate obdukcije, ki je bil tvene važnosti za ugotovitev resničnega vzroka smrti ubogega beneškega delavca. Prav tako nujno pa je, da izve javnost za rezultate dosedanje preiskave, zlasti pa v kolikor je oblastem uspelo ugotoviti, kdo je pokojnemu zadal tiste rane, ki so jih zdravniki še na živem bolniku ugotovili in zaradi katerih je verjetno umrl.

Predvsem pa bi bilo važno vedeti, kaj so izjavili ahtenski karabinjerji, ki so bili prav gotovo zaslišani, saj so rane na umrlem Benečanu ugotovljene šele potem, ko je zapustil njihovo kasarno.

Ugotavljamo, da je bil dr. Gino Franz glede izjav o pripravljanju velikega procesa proti slovenskim beneškim partizanom glede obveščanja mnogo bolj postrežljiv.

Nič novega v Pan Mun Jomu

PAN MUN JOM, 12. — Pododbor, ki se pogaja o pogojih premirja, se je danes ponovno sestal toda brez uspeha. Delegati OZN so skušali doseči od nasprotnikov zagotovilo, da ne nameravajo graditi letališč med premirjem, toda pri tem niso uspeli.

Tudi v pododboru, ki razpravlja o vojnih ujetnikih, niso pogajanja napredovala. Nasprotno delegati še dalje zahtevajo obvezno repatriacijo vseh ujetnikov in ne pristanejo na svobodno odločanje.

Truman o važnosti programa protiatomske obrambe

WASHINGTON, 12. — Predsednik Truman je danes pozval ameriško prebivalstvo, naj se zaveda važnosti programa o pasivni obrambi proti morebitnim atomskim napadom.

V izjavi za tisk, ki jo je dal ob prvi obletnici zakona o civilni obrambi, poudarja predsednik potrebo, da se vsaj sedemnajst milijonov in pol Američanov vpише med prostovoljce za pasivno obrambo.

Sovjetska misija bo ostala na Japonskem

TOKIO, 12. — V japonskih vladnih krogih izjavljajo, da bo sovjeska diplomatska misija ostala na Japonskem po končanem okupacijskem režimu in se bo spremenila v trgovinsko misijo. Sovjeti nimajo sedaj uradno nobenega odnosa z japonsko vlado, ker so samo člani medzavezniškega sveta in so vedno odklonili akreditiranje svojih diplomatskih misij pri generalu Mac Arthurju in Ridgwayu. Teoretično bi morali torej zapustiti Japonsko, ko stopi v veljavo mirovna pogodba, ki je oni niso podpisali, toda sedaj je gotovo, da bodo ostali: sovjeti želijo ostati in Japonci ne želijo, da bi odšli.

LONDON, 12. — Izvršilni odbor angleške liberalne stranke je včeraj sprejel resolucijo, v kateri izraža upanje, da ne bo nihče jemal kraljevega potovanja v Južno Afriko kot odobritev Malanove politike o plemenski diskriminaciji, »ki jo liberalna javnost vsega mesta obsoja kot nečloveško in v nasprotju s človeškimi pravicami«.

Van Houtte rešuje belgijsko krizo

BRUSELJ, 12. — Belgijski kralj je poveril krščanskemu socialcu Jeanu Van Houtte nalogo, za sestavo nove belgijske vlade in ta je že nocoj začel posvetovanja s političnimi voditelji.

Na vprašanje, kakšni so njegovi nameni, je Van Houtte izjavil da ne izključuje možnosti, da bo [illegible] sestavljena že jutri. Vendar pa se v nobenem primeru ne bo predstavil parlamentu pred sredo ali četrtkom.

Na vprašanje, ali bo obdržal zase finančno ministrstvo, je Van Houtte odgovoril, da se mu ta stvar ne zdi možna, ter je to obžaloval, ker — po njegovih trditvah — mora biti finančno ministrstvo glavna opora nove vlade.

Kratke vesti

PARIZ, 12. — Socialistični poslanec Mazuez je zahteval otvoritev javnih hiš v Franciji. Načrt zakona, ki je bil danes predložen predsedstvu skupščine, zahteva ukinitev zakona iz leta 1946, ki določa ukinitev javnih hiš.

×

PARIZ, 12. — Sovjetski zunanji minister Višinski je sinoči večerjal z libijskim ministrskim predsednikom Muntasserjem.

×

ATENE, 12. — Ministrski podpredsednik Venizelos je nocoj obvestil britansko poslaništvo v Atenah, da je grška vlada sklenila, da ne bo obnovila dogovorov britanske misije za vežbanje vojske in letalstva, ki bodo zapadli konec januarja.

×

OTTAWA, 12. — Churchill je bil danes gost novinarjev v kanadskem parlamentu in je prejel diplomo častnega člana društva kanadskih parlamentarnih novinarjev.

×

HAAG, 12. — Vztrajno se širijo vesti, da je znani turški »kapetan» Westerling preteklo noč prišel na Holandsko in da se skriva v neki vili ter da bo v ponedeljek imel predavanje v veliki dvorani zoološkega vrta v Haagu.

VLADIMIR VELEBIT V TRSTU

Z včerajšnjim Orient-expressom je prispel na svojem potovanju na novo mesto v Rim za tržaško postajo novi jugoslovanski poslanik Vladimir Velebit. Na postaji so ga čakali šef jugoslovanske delegacije v Trstu prof. Jože Zemljak s soprogo in nekateri uradniki delegacije. Čeprav ni bil napovedan noben uradni sprejem, se je na postaji zbrало precejšnje število novinarjev. Poslanik je izstopil iz vlaka, ker je v Trstu prekinil potovanje; namenil se je namreč, da obišče nekatere svoje sorodnike v Trstu in odpotuje z večernim vlakom v Rim. Ko so ga navzoči novinarji obstopili, je vse prijazno pozdravil vendar ni dajal nikakih izjav. Nato se je veleposlanik z družinoodpeljal s šefom jugoslovanske delegacije. Na sliki vidimo poslanika Velebita (prvi na desni s klobukom v roki) v razgovoru z novinarji na tržaški postaji

(Foto M. Magajna)

Naš tedenski pregled

Ta teden je bil precej bogat na dogodkih, tako da pravzaprav ne vemo, kje bi začeli. Pa kar po vrsti. Glavna skupščina Organizacije združenih narodov je sprejela resolucijo 11 držav o skupni varnosti, zavrnila je sovjetski predlog o nujnem sklicanju periodične seje Varnostnega sveta, odobrila je zahodni načrt o razorožitvi ter zavrnila sovjetski protest proti ameriškemu zakonu o vzajemni varnosti.

Ne bomo tu ponavljali važnosti resolucije o skupni varnosti, ki je zanjo glasovalo 51 držav, proti njej pa samo države sovjetskega bloka, ker ti sklepi pač ne ustrezajo napadalni politiki sovjetskih mogotcev, ki so prav zaradi tega zahtevali ukinitev komisije o skupnih ukrepih. Toda sovjetski poizkus, da bi onemogočili Združenim narodom kakršen koli konstruktiven sklep, je propadel, tudi kar se tiče sklicanja periodičnega sestanka Varnostnega sveta kajti nihče ni bil dejansko proti temu sklicanju, vendar ne v okolnostih in času, ko je sovjetska delegacija hotela doseči povsem drugačen učinek, kot pa je demagoško predlagala v svoji resoluciji.

Rekli smo, da ne bomo o tem izgubljali mnogo besed, to pa zaradi tega, ker smo o tem obširno govorili v našem petkovem uvodniku. Dodati pa moramo še, da je propadel tudi sovjetski poskus, da bi razpravljanje o korejskem vprašanju prenesli na enega takih periodičnih sestankov Varnostnega sveta. Pogajanja na Koreji so se začela že pred pol leta. Zdelo se je, da bo premirje sklenjeno pred koncem leta, vendar pa tega premirja še ni. Pogajanja so pokazala, da bo za vzpostavitev miru na Koreji potrebno še mnogo naporov in časa. Premirje je praktično odvisno od tega, ali bo na Koreji zagotovljeno, da se napad ne ponovi. Združeni narodi, ki so izgnali napadalca iz Južne Koreje, zahtevajo, naj bi nasprotnik sprejel razumne pogoje premirja. Medtem pa se kitajska in severnokorejska delegacija uporno predstavlja kot stranka, ki ima pravico diktirati in postavljati pogoje kljub temu, da je ta stranka dejansko napadalec, ki je rušil mir in ki mora nositi zaradi tega posledice.

Zato se razgovori zavlačujejo v nedogled. Takoj ko se kako sporno vprašanje približa rešitvi povleče kitajsko-severnokorejska delegacija na dan novo — in ta igra je podobna stoglavi hidri, kateri, takoj ko se odseče ena glava, zraste druga. To zavlačevanje pa gre v korist zakulisnim strujam severno 38. vzporednika, severno od reke Jalu in severno od mandžursko-sovjetske meje — strujam, ki niso še zaključile medsebojnih računov in nesoglasij glede prestiža in vplivnih področij na Daljnem vzhodu. So nekateri znaki, da odnosi med Moskvo in Pekingom ne tečejo prav gladko. Povod za tako mnenje je dal prav Višinski, ko je zahteval od Združenih narodov, naj se korejsko vprašanje razpravlja pred Varnostnim svetom. V tem primeru bi Sovjetska zveza ponovno vidnеje sodelovala pri reševanju korejskega vprašanja in bi lahko postavila tudi svoj veto. Čeprav Moskva ni pri tem uspela, vendar pa se še dalje trudi, da pri neposrednem reševanju korejske krize prevzame mesto, ki ga je do sedaj imel Peking. To pa še ne pomeni, da se razgovori bližajo kraju. Nasprotno; tudi v političnem odboru je na dnevnem redu točka o Koreji. Sovjetska delegacija trmasto vztraja, naj bi o tem takoj razpravljali, medtem ko zahtevajo zahodne delegacije odložitev tega razpravljanja na čas po sklenitvi premirja na Koreji in utemeljujejo te zahteve z dejstvom da bi sedanje razpravljanje o političnih vprašanjih Koreje samo oviralo pogajanja za premirje v Pan Mun Jomu. Zato je razumljivo, čemu sovjetska delegacija trdovratno vztraja na svojem stališču, kajti, odkar je Višinski postavil predlog, naj bi o premirju na Koreji razpravljali v Varnostnem svetu, so pogajanja v Pan Mun Jomu skoroda obtičala na mrtvi točki. In prav to je morda bil namen sovjetskih politikov. Z zavlačevanjem in zmiljanjem novih spornih točk hočeta Moskva in Peking ohraniti napetost vse dotlej, dokler se z razvojem mednarodnega položaja ne pojavijo neki novi momenti, ki bi tudi v korejsko vprašanje vnesli nove elemente. V razumnu in potrpežljivi zahtevi rešitve in sklenitve premirja je edini način, da Združeni narodi po zavrnitvi oboroženega pritiska napadalca sedaj zavrnejo tudi njegove diplomatske kombinacije in da ga odvedejo od želje, da bi zopet prišel za orožje.

Prav tako je sovjetska delegacija skušala onemogočiti odločitev razoroževalnega predloga, ki ga je glavna skupščina OZN sprejela z ogromno večino in so proti njemu glasovale samo delegacije sovjetskega bloka. Predlog določa med drugim, da se v roku 30 dni ustanovi razoroževalna komisija, katere člani bodo vsi člani Varnostnega sveta in Kanada. Sovjetska zveza pa je vendarle pristala, da sodeluje v tej komisiji, kjer upajo, da bodo razgovori potekali mirneje, kakor je to bilo v pododboru širših za razorožitev, če nima pristanek sovjetske delegacije skritih namenov, da bo s svojo udeležbo v tej komisiji njeno delo sabotirala.

Glede sovjetskega protesta, ki očita ZDA vmešavanje v notranje zadeve Sovjetske zveze in držav njenega bloka, o čemer se je razpravljalo v pohtičnem odboru, naj omenimo, da je ogromna večina delegatov odločno nastopala ter poudarila, da Sovjetska zveza gotovo ni upravičena govoriti o vmešavanju v notranje zadeve drugih držav, ker je prav ona tista, ki je v tem oziru največji krivec, o čemer dokazuje stalni pritisk na Jugoslavijo, oboroženi napadi njenih satelitov na jugoslovanski meji, vohunsko in diverzantsko delovanje moskovskih agentov ter zasedba jugoslovanskega otoka na reki Muri po madžarskih četah.

Med najvažnejšimi dogodki tega tedna pa je nedvomno tudi Churchillovo potovanje v ZDA in Kanado ter njegovi razgovori s Trumanom. Pa o tem pišemo na drugem mestu in zato naj omenimo, ker smo že pri Trumanovo poslanico ameriškemu kongresu, v kateri pravi Truman med drugim, da je bil v lanskem letu dosežen napredek v prizadevanjih za zagotovitev miru. Vojna proizvodnja v ZDA se je nasproti prešnjemu letu povečala trikratno. Gospodarski pogoji so se izboljšali. Vojaške sile ZDA so se povečale za en milijon mož, in sicer na tri in pol milijona mož. Svetovni položaj je izboljšalo dejstvo, da napad na Korejo ni uspel in da so se ojačile sile Zahodne Evrope v okviru atlantskega pakta. Kljub vsemu temu pa so potrebna še velika prizadevanja. Leto 1952 bo odločilnega pomena v triletnem programu ZDA za oborževanje.

Truman je tudi dejal, da bo ZDA še nadalje nudile vso pomoč Zahodni Evropi in drugim prijateljem. Zahodna Evropa bo imela izrecno prednost pri dobavi orožja. Vojna na Koreji se bo nadaljevala, dokler ne bo dosežena varnost za zavezniško vojsko in južnokorejsko republiko.

Mnogo se z ZDA razburjajo duhovi v zvezi z letošnjimi predsedniškimi volitvami, zlasti odkar je general Eisenhower odkrito povedal, da je republikanec in je dal razumeti, da bo sprejel morebitno kandidaturo za predsedniške volitve. Truman pa še ni odkril svojih namenov in je na zadnji tiskovni konferenci obžaloval, da je Eisenhower republikanec, ter dejal, da ga ne bo odpoklical z njegovega mesta v Evropi, razen če ne bo general tega izrecno zahteval. Z druge strani pa ne bo oviral njegove politične kariere. Truman pa bo svoje politične načrte za predsedniške volitve objavil šele nekaj pred republikanskim kongresom v Chicagu.

Mimogrede naj omenimo, da se je svetovni tisk te dni zelo obširno pečal z drugim dogodkom, ki je obračal naše pozornost vsega sveta. Je to odisejska borba kapitana Carlsena na ladji «Enterprise» proti razburkanim valovom na Atlantskem oceanu. Ladja se je potopila, a kapitan se je rešil in sedaj mu v New Yorku pripravljajo slovesen sprejem, ki bo morda enak onemu, kakršnega so priredili Mac Arthurju ob povratku s Koreje.

*Tudi vladno krizo v Franciji je nekdo primerjal ladji, ki jo premetavajo razburkani valovi in se z muko trudi, da bi priplula v mirni pristan. Sedanja vladna kriza je skoroda najhujša kriza v Franciji po vojni. Že dosedanja pogajanja za sestavo nove vlade so pokazala, kako oster je spor med stališči posameznih strank in skupin o raznih političnih, gospodarskih in socialnih vprašanjih. Dvoje za drugim so poskušali srečo socialist Pineau, demokristjan Bidault in sedaj je na vrsti radikal Faure, medtem ko so nekateri drugi sploh odklonili Auriolovo ponudbo, naj bi poskušali sestaviti vlado, med njimi, tudi degolovec Soustelle, ker je

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Danes, nedelja 13. januarja
Veronika, Bogomir
Sonce vzide ob 7.44, zatone ob 16.43. Dolžina dneva 8.59. Luna vzide ob 17.56, zatone ob 08.41.
Jutri, ponedeljek 14. januarja
Feliks, Neža

7 DNI

Za kominformiste še vedno ni rešeno vprašanje «Patrimonio del Partito», čeprav je celo sodišče moralo — dasi silno nerado — priznati, kdo je lastnik tiskarne v Ul. Montecchi, Zadružne tiskarne itd.. Proti kaviciji, ki jim jo je sodišče odobrilo, lahko nadaljujejo s pravdo pred prizivnim sodiščem. Zato zdaj z vsemi silami nabirajo med svojim pristaši sredstva, da bodo te svoje mahinacije nadaljevali in pozivajo na enotnost v borbi proti «titizmu» ne glede na politično pripadnost. Ne glede na politično pripadnost, pač pa zaradi skupnih ciljev, so se pozivu odzvali fašisti. Tako se od besede do besede, še bolj pa od dejanja do dejanja razkrinkuje kominformistična politika, ki ji je edini cilj, borba proti «titizmu», neposredno proti Slovencem. In v teh svojih načrtih se povezujejo z najbolj reakcionarnimi silami in od resničnega demokratičnega prebivalstva najbolj osovraženimi zatiralci fašisti.

Kominformistični voditelji vedo, da pravde ne morejo dobiti, pa čeprav jo vlečejo pred še tako visoko in nam nenaklonjeno sodišče. Toda za propagando je vredno vendarle marsikaj žrtvovati in prav od te propagande si mnogo obetajo, čeprav jo morajo odkrito podpreti s sodelovanjem iredentistov.

Medtem so se direktni razgovori med predstavniki delavstva in CRDA prekinili. Vodstvo CRDA je zavrnilo vsaka nadaljnja pogajanja in se odločilo, da odpusti 500 delavcev, ki so posredno nameščeni v Združenih ladjedelnicah, kar bi skupno z že odpuščenimi predstavljalo kar 570 delavcev. Včeraj zjutraj je bil posvet vseh delavcev CRDE, na katerem so sklenili, da prekinejo z današnjim dnem vse nadurno delo. Delavci so tudi sklenili, da se bodo njihovi sindikalni predstavniki obrnili na Urad za delo in zahtevali, naj skliče sestanek predstavnikov delavcev ter industrijcev. Kot vidimo, so delavci trdno odločeni, da se bore za odpuščene tovariše, ki bi po odločitvi vodstva CRDA ostali na cesti, čeprav je za vse do sedaj tam zaposlene delavce dovolj dela.

Državni pravdnik, prvi predsednik sodišča, Vitanza se poslavlja od Trsta. Verjetno je moral na zahtevo ZVU odstopiti; ta ga je že prej opozorila, da italijanska republika nima v Trstu sodne jurisdikcije in da predstavlja Italija v tem pogledu za Trst tujino. Kakor vemo, pa je prav Vitanzo imenovala italijanska vlada in je državni pravdnik, ki je hotel delati po njenih navodilih prišel v spor z ZVU. Želeli bi da bi ZVU tudi na drugih področjih preprečila vmešavanje italijanske vlade v tržaško življenje.

Glavni odbor za novoletno jelko je imel pred dvema dnevoma svojo zaključno sejo. Tajništvo je podalo obračun storjenega dela, o katerem pišemo danes na drugem mestu. V tej naši rubriki pa moramo poudariti vendar naslednje: delo za novoletno jelko je letos izredno uspelo, obdarovanih je bilo 4700 otrok. Nabiralna akcija je zajela široke vrste raznih slojev med Slovenci in Italijani, kar dokazuje, kako so ljudje naklonjeni takemu socialnemu delu in da so pripravljeni sodelovati za uspeh, ki je v interesu velikega dela prebivalstva Tržaškega ozemlja.

Za politiko enotnosti se je tudi ponovno izjavila OF na seji izvršnega odbora, ki je bila 8. januarja. Velika večina tržaških Slovencev je nanjo pristala, ne glede na to, da jo vodilni krogi «Demokracije» odklanjajo. Na tej seji je bil sprejet tudi sklep, naj predsedstvo OF izdela minimalni akcijski program za enotno borbo za pravice tržaških Slovencev ter na osnovi tega programa ponudi ostalim slovenskim političnim skupinam skupno delovanje.

Medtem ko gostuje SNG v tržaški okolici ter na jugoslovanskem področju STO, smo imeli v Trstu ponovno dve gostovanji iz Ljubljane. Nastopil je pevski zbor Slovenske filharmonije, 90 pevcev in pevk, ki je s svojim umetniškim izvajanjem del iz jugoslovanske, predvsem pa iz slovenske glasbene literature zapustil, tako na sobotnem kakor tudi na nedeljskem koncertu, najgloblji vtis. Kultura, ki se razvija, lahko bi rekli, do popolnosti v svobodni domovini, nam je v veliko čast in žal nam je samo, da Italijani, ki žive z nami na tem ozemlju, pokažejo tako malo zanimanja, kar prav gotovo ne prispeva k izboljšanju medsebojnih odnosov kar bi bilo želeti.

V sredo pa je bila v galeriji «Škorpijon» otvoritev razstave akademskega slikarja Rika Debenjaka in akad. kiparja Karla Putriha. Tudi ta razstava spada med pomembne kulturne dogodke tržaških Slovencev in kvalitetno tudi med najboljše, kar so sploh sodobni umetniki v zadnjem času pokazali v Trstu. Razstava bo odprta do 22. januarja.

PO ZAKLJUČKU DELA ZA NOVOLETNO JELKO

4700 slovenskih in italijanskih otrok obdarovanih

Nabrano je bilo 3,948.000 lir - Prispevki prebivalstva Tržaškega ozemlja - Vsi sodelujoči izpolnili več kot svojo dolžnost

Vsa povojna leta se je sestavil poseben odbor, ki je imel nalogo, da pripravi obdaritev otrok v našem mestu in okolici ob prehodu starega leta v novo. Ta praznik otrok se je močno uveljavil ne le med otroki, temveč tudi med odraslimi, ki so vedno bolj sodelovali pri delu zanj ter prispevali sredstva, da se je obdaritev lahko uresničila.

Proti koncu lanskega leta je bil organiziran odbor za novoletno jelko pod okriljem Podpornega društva. Poleg njega pa so izvolili po okrajih in dalje po terenih svoje lastne odbore, ki so pripravljali vse za obdaritev. Delo so okrajni odbori vodili skoro popolnoma samostojno ter izvedli tudi samoiniciativno nabiralno akcijo. Prav ta način je bil letos izredno uspešen, saj je bila letošnja obdaritev na višini in bi delala čast tudi takim organizacijam, ki bi imele možnost črpati iz velikih fondov. Naši odbori za novoletno jelko pa so bili navezani samo na svojo agilnost in na dobrosrčnost ljudi, ki niso odrekli svoje pomoči. Poverjeniki po terenih se niso ustrašili neprijetnega dela, ki je navadno povezano z nabiranjem prispevkov, posebno če pomislimo, da so po Tržaškem ozemlju skoro istočasno pobirali denar in drugo blago za nesrečne poplavljence v Italiji in da je bil malo pred pričetkom nabiralne akcije za novoletno jelko zaključen teden za našega dijaka, pri katerem so Tržačani in okoličani v tako velikem številu pokazali, da se zavedajo potrebe pomagati dijakom do šolanja. Kljub temu je bil odziv pri nabiranju za jelko daleč višji, kakor so posamezni odbori pričakovali. Nabiralci so trkali na vsa vrata, le v nekaj primerih, ki jih lahko preštejemo na prste, so jih naprošeni ljudje odbili. Tako je uspelo, da so odbori nabrali med Slovenci in Italijani v kratkem času, ki je bil odmerjen, 1.996.000 lir. Če pri tem pomislimo, da so socialno šibki prispevali tudi po 100 ali celo po 50 lir, potem si vsaj približno lahko predstavljamo, koliko oseb je prispevalo in kako občuten je bil med prebivalstvom Tržaškega ozemlja ta otroški praznik.

Novoletna jelka ni le vesel otroški dan. Obdaritev ima tudi svoj socialni pomen, saj so sirote in siromašni otroci dobili v zavojih tudi koristne stvari. In prav ta socialni moment je brez dvoma vplival, da je bil odziv na nabiralno akcijo tako velik. Toda ne je to: prejšnja leta so mnogi spoznali, kako resno se je odbor za novoletno jelko lotil tega dela in kako uspešno ga je tudi opravil. Prav zaradi tega letos mnogi niso hoteli ostati ob strani, temveč so želeli nuditi tudi svojo pomoč. Letošnji uspeh, ki je prekosil vse dosedanje, je prav gotovo v zadoščenje vsem, ki so kakorkoli ali z denarjem, blagom ali delom pripomogli k lepemu otroškemu prazniku.

Poleg nabiranja med posamezniki so razne organizacije in ustanove prispevale 427.000 lir, izkupiček za smrekova drevesa, okrasno zelenje, knjige itd. pa je dosegel 1,525.000 lir. Tako so odbori za novoletno jelko razpolagali s skupno 3,948.000 lirami.

S temi sredstvi so se odbori vrgli na delo. Neutrudne žene, ki so se že izkazale pri nabiranju, poleg tovarišev seveda, so pripravljale zavoje in res gledale, da ne bi bil prav noben otrok prikrajšan. Kaj so vrečice vsebovale, smo že pisali, prav gotovo pa je med nami le malokdo, ki se ni tudi sam prepričal o njihovi vsebini. Da so zahtevale zadnje priprave mnogo dela, nam pove, že število obdarjenih otrok: 4700, med njimi tudi mali bolniki iz otroške bolnice «Burlo Garofolo».

Razdeljevanje je bilo od 27. do 31. decembra na 32 mestih, poleg tega dvakrat v krožku «O. Župančič» in dvakrat v Avditoriju. Skoro na vseh obdaritvah je bil tudi program, pri katerem so sodelovali člani SNG, marljivi pionirji ali pa tov. Maršič s svojim lutkovnim odrom. Povsod je bilo veliko veselje povsod so komaj čakali, da jih obišče Dedek Mraz. Posebno željno so ga pričakovali v krajih, kjer jih je letos prvič obiskal: na Kolonkovcu, v Škofijah in drugod. Prav v teh krajih so prireditve posebno dobro uspele. Zbralo se je veliko število otrok in odraslih in o obisku Dedka Mraza so še dolgo govorili. Celo zagrizeni politični nasprotniki, ki so tudi novoletno jelko hoteli prikazati kot neko politično špekulacijo, so morali spričo uspeha, ki ga je ta dosegla, spričo širine in objektivnosti, ki so jo pokazali vsi, ki so delali, obmolkniti, nekateri pa so celo glasno izrekli priznanje.

Novoletna jelka je za nami. Navezani smo bili pri vsem delu le na svoje lastne sile, navezani na dobre ljudi, ki so prispevali in na tiste, ki so se nesebično žrtvovali in delali za njen uspeh. Uspela je tako, kot nobena druga podobna akcija letos, bolje celo od tistih, ki jih uprizarjajo razne organizacije, ki imajo skoro neizčrpne fonde. Uspela je zato, ker so delali pri njej ljudje s srcem, z željo, razveseliti najmlajše. To se je vsem, ki so sodelovali, tudi posrečilo. Zato so tudi zaključili lahko svoje delo s polno zavestjo, da so izpolnili več kot svojo dolžnost.

Oster protest repentaborskega občinskega sveta

proti odgoditvi volitev in kršenju demokratičnih pravic

Snoči je imel repentaborski občinski svet svojo prvo sejo jesenskega zasedanja v lični dvorani novega občinskega poslopja. Seje se je udeležilo vseh 15 svetovalcev. Dnevni red je bil precej obširen in niso zato vsega izčrpali ter bo prihodnja seja čez 14 dni.

Po prečitanju zapisnika prejšnje seje je župan prebral resolucijo, proti nezakoniti odgoditvi volitev, ki jo je predlagal svetovalec Skabar Karel. Po daljši diskusiji, v kateri so svetovalci vseh skupin izrazili ogorčenje nad tem nedemokratičnim ravnanjem ZVU, so resolucijo zlasti na zahtevo Silvestra Skabarja svetovalca Ljudske fronte še bolj zaostrili ter zamenjali zadnji odstavek, v katerem je bilo zapisano da bo občinski svet kljub protestu še dalje deloval zato, da se preprečijo še večje kršitev demokratičnih pravic. Po tem popravku so vsi svetovalci sprejeli naslednjo resolucijo:

V zvezi z ukazom št. 88 z dne 29. oktobra 1951, s katerim se podaljšuje delovanje občinskega sveta za nedoločen čas, občinski svetovalci občine Repentabor, zbrani na prvi seji občinskega sveta po preklicu razpisanih volitev

ugotavljajo:

Da je mandat občinskega sveta, ki je bil na osnovi volitev iz leta 1949 določen za dobo 2 let, zapadel. Zaradi tega so bile razpisane volitve, ki bi se predvidoma morale vršiti v naši občini 14. oktobra 1951 in bi moral biti razpuščen občinski svet.

Angloameriška vojaška uprava je v veliko presenečenje vse demokratične javnosti podredila demokratična načela in pravice volivcev političnim interesom italijanskih iredentističnih skupin, ki delujejo v škodo neodvisnosti Tržaškega ozemlja in proti življenjskim interesom tukajšnjega prebivalstva, ter prvotno odgodila, nato dokončno preklicala ukaz o že razpisanih volitvah.

S tem je angloameriška vojaška uprava kršila osnovne pravice naših občanov in jih prezrla s tem, da ni imela za potrebno posvetovati se s predstavniki občine, ki bi v zadevi tolmačili želje občanov, to je, da se razpisane volitve vršijo.

Občinski svet kot tolmač volje in ogorčenja vsega prebivalstva občine s tega mesta odločno protestira proti pristranosti ZVU in kršitvam demokratičnih določb mirovne pogodbe ter zahteva, da se v najkrajšem času razpišejo in dejansko izvedejo volitve v občinske svete.

Občinski svet zahteva preklic ukaza št. 88 in nove volitve v teku 6 mesecev, v nasprotnem primeru bo po tem roku podal ves občinski svet ostavko.

Nato so svetovalci sprejeli več sklepov in sicer o prodaji občinskega zamljišča Lazarju Karlu, o prošnji Guština Antona glede prostora za odvažanje materiala iz kamnoloma, ki ga ima v najemu, ter o starih vodovodnih ceveh. Sledile so volitve komisije za rezivijo volilnih imenikov, ki so se precej zavlekle. V to komisijo so bili izvoljeni 4 člani in 4 namestniki.

Potem so razpravljali o 9. gospodarskem načrtu javnih del za prvih šest mesecev 1952, za katera je bil odobren kredit 15 milijonov lir, in sicer: za cesto Veliki Repen — meja zgoniške občine 6 milijonov, za asfaltiranje trga v Velikem Repnu in preložitev napajališča 2 milijona, za popravilo in razširitev ceste od «dveh hrastov» na Col 4 milijone, za popravilo ceste od Cola do nove ceste pri novem županstvu 800.000 lir, za razširitev občinske ceste na Poklonu pri gostilni Ravbar 700.000 lir, za asfaltiranje poti od glavne ceste do sedeža civilne policije pol milijona, za razna dela pri otroškem vrtcu en milijon lir.

Za zimska dela je bilo nakazanih občini 1 milijon in pol lir do konca leta 1951. Od teh 750.000 lir za Veliki Repen, pol milijona lir za Col in 250.000 lir za Fernetiče. Pri tem se je najbolj razvila diskusija, kam bi bilo najbolje namestiti napajališče v Velikem Repnu.

7. januarja pa je občinska sekcija odseka za pomoč brezposelnim zaposlila 30 delavcev.

Končno so svetovalci še podrobno razpravljali, kako naj bi porabili omenjeni denar za zimska dela in sicer za poljske poti, ki so najbolj potrebne popravila.

V ladjedelnicah CRDA

prenehali z delom nadur

Z včerajšnjim dnem so uslužbenci ladjedelnic CRDA v znak protesta proti krivičnemu zadržanju delodajalcev, ki hočejo odpustiti z dela 500 delavcev, prenehali z delom nadur. Njihova odločitev je tem bolj važna, če pomislimo, da so prekinili z delom nadur tudi na ladji «Augustus», ki bi morala biti v čim krajšem času popravljena. Prav tako ne delajo nadur tudi na ostalih ladjah, ki so v popravilu v ladjedelnicah CRDA.

Do nenadne prekinitve dela nadur je prišlo na sledeč način: ker so bila že pred dnevi prekinjena pogajanja med sindikalnimi predstavniki ter predstavniki vodstva CRDA, je bilo delavcem omenjenih ladjedelnic takoj jasno, da nameravajo delodajalci izvesti načrt o odpustitvi z dela 500 svojih uslužbencev. Ogorčeni zaradi takšnega zadržanja delodajalcev, so delavci sklenili zaostriti borbo. Referendum, ki so ga sindikalni predstavniki izvedli med delavci, je pokazal, da se vsi s tem strinjajo. Prvi korak predstavlja prav prekinitev dela nadur v vseh ladjedelnicah CRDA. Če bi tudi ta ukrep ne zadostoval, bodo delavci podvzeli še druge ostrejše, ki bodo morali končno prisiliti vodstvo CRDA, da odstopi od svojega dosedanjega sklepa.

Tržaško delavstvo spremlja z zanimanjem borbo delavcev ladjedelnic CRDA, ki ne bodo dovolili, da bi 500 njihovih delovnih tovarišev izgubilo zaposlitev.

V znamenju „Patrimonia"

«Društvu», ki so si ga Križani postavili že pred prvo svetovno vojno, so po letu 1945 obnovili svoje prosvetno življenje. Vsi vaščani so si skupno postavili oder, ki jim je služil za razne prireditve. Tudi po Kominformu, ki je razdelil Križane na dva tabora, so ga tako eni kot drugi uporabljali. Zdaj pa je lastnik doma zahteval, da oder odstranijo in kominformisti so začeli znašati ves les na svoje domove. Če jih kdo vpraša, kaj počnejo, ko je vendar les, ki so ga uporabili za oder last vseh vaščanov, jim odgovore, da je pač njihov in da oni počno z njim, kar jih je volja. Križani se zaradi tega seveda upravičeno razburjajo in pravijo, naj bi ga vsaj odnesli v šolo, da ne bi otroci zmrzovali.

Toda to je stara kominformovska praksa. Nekje v velikem, drugod v malem: vse proglašajo za svojo last, pa čeprav imajo le polovico ali pa prav nobene pravice. S takim početjem pa tudi odkrivajo svoje pravo lice.

NARODNA IN STUDIJSKA KNJIŽNICA
bo imela
v ponedeljek 14. jan. 1952 ob 20.30 v AVDITORIJU

I. glasbeno predavanje

Predaval bo
dr. Dragotin Cvetko

O slovenski glasbi od Jakoba Gallusa - Petelina do romantike

Ponovno se nam nudi lepa priložnost, da bolj natančno spoznamo naše kulturne vrednote; zato pohitimo k zanimivemu predavanju. — Svoja izvajanja bo predavatelj ilustriral s ploščami iz del Gallusa-Petelina, Jurija Mihevca, Gašperja in Kamila Maška.

Vstop prost.

PEVSKI KONCERT V Nabrežini

Danes
13. januarja 1952 bo ob 16. uri v kinodvorani v NABREŽINI
KONCERT
PEVSKIH ZBOROV
Sodelujejo:
«Valentin Vodnik» iz Doline
«Igo Gruden» iz Nabrežine
«Tržaški zvon» iz Trsta

OBISCITE RAZSTAVO V GALERIJI «SKORPIJON»
kjer razstavljata kipar Karel Putrih in slikar Riko Debenjak iz Ljubljane.
Razstava je odprta vsak dan od 9. do 13. in od 16. do 19. ure.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
za Tržaško ozemlje
BO UPRIZORILO
Danes 13. januarja 1952 ob 16. uri na KONTOVELU
Nušićevo komedijo
Gospa ministrica

Gledališče Verdi

Danes bo zadnja predstava Bellinijeve opere «La Sonnambula», ki bo ob 16. uri za abonma «D». Zasedba ista kot prejšnjih predstavah. Dirigent Umberto Berrettoni.

V sredo, točno ob 20. uri bo za abonma «B» in «C» druga predstava Wagnerjeve opere «Siegfried» v isti zasedbi kot na premieri. Dirigent Herbert Albert.

Jutri zjutraj se prične pri gledališki blagajni prodaja vstopnic za to predstavo. Naslednja opera bo Verdijev «Ples v maskah».

PROSVETNA DRUŠTVA

Prosvetno društvo «Slavko Škamperle» ima jutri, 14. jan. v društvenih prostorih na stadionu važno odborovo sejo ob 20.30. Zaradi bližnjega občnega zbora naj nihče ne manjka.

* * *

Sentjakobsko prosvetno društvo «Ivan Cankar» v Trstu vabi svoje člane na IV. redni občni zbor, ki je bil napovedan za 16.12.1951 ter je bil zaradi tehničnih razlogov preložen na danes 13. januarja 1952 ob 9. uri v prostorih SHPZ, Ul. Roma 15.

Za občni zbor veljajo stara vabila.

POZIV
TRGOVCEM, OBRTNIKOM IN KMETOVALCEM IZ NABREŽINSKE OBCINE

V petek dne 18. januarja zvečer od 6. ure dalje ter v nedeljo 20. januarja zjutraj od 9. ure dalje bodo funkcionarji Slovenskega gospodarskega udruženja in Kmečke zveze v prostorih Prosvetnega društva «Igo Gruden» v Nabrežini na razpolago trgovcem, obrtnikom, gostilničarjem in kmetovalcem za pojasnila glede prijave dohodkov in izpolnitve tozadevnega obrazca. Vsi davkoplačevalci naj prinesejo seboj vse potrebne podatke in obrazce.

Slovensko gospodarsko združenje Kmečka zveza

SMUCARSKI IZLET V CRNI VRH

V nedeljo 27. januarja priredi mladina smučarski izlet v Crni vrh nad Idrijo. Snežne razmere ugodne. Vpisovanje na sedežu ZAM v Ul. Machiavelli št. 13/II, vsak dan od 16. do 18. ure. Vpisovanje bo zaključno v četrtek 17. januarja.

IZLET V KOMEN

Okrajni odbor OF za Nabrežino obvešča vse izletnike, da bo 20. jan. izlet v Komen za vse tiste, ki gredo z motorji, za one, ki nameravajo v Komen z avtobusom, pa bo izlet prvo nedeljo v februarju. Vpisovanje za izlet z avtobusom se nadaljuje na običajnih mestih.

LOTERIJA

VENEZIA	12	44	18	89	27
FIRENZE	47	46	61	4	5
TORINO	43	8	79	40	5
MILANO	24	20	66	79	29
PALERMO	27	55	68	66	49
ROMA	28	67	59	2	69
GENOVA	35	6	55	43	38
BARI	82	54	30	85	60
NAPOLI	45	12	26	77	47
CAGLIARI	70	80	40	81	6

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 12. januarja 1952 se je v Trstu rodilo 8 otrok, poroke so bile 3, umrlo pa je 10 oseb.

Poročili so se: Cervinski Andrej mizar in Deak Helena gospodinja; Giassini Umberto slikar in Lefaucheur Yvette gospodinja; Križmančič Fran mizar in Calzi Emilija gospodinja.

Umrli so: 67-letna Centassi Amalija, 56-letna Lavaroni por. Mlač Santina, 53-letni Breviglieri Henrik, 76-letna Makorič vd. Cosolo Ana, 50-letna Ovsec vd. Zulia Zofija, 46-letna Ziffer por. Piesen Jole, 78-letna Fonda por. Pernetti Marija, 84-letni Savi Andrej, 79-letna Korjan vd. Rocco Marija, 54-letna Barnaba vd. Pahor Ana.

Zutrej smo ležali p'r [türne,
popoudan p'r šüle,
zutrej na trephe
papoudan pej na [hrpte.

Njih reve pa so pekle rečice,

Ne vprašajte, kdo so, da vas ne tožijo.

Poglejte, da boste vedeli, pri čem ste, v

JADRANSKI KOLEDAR

IZPRED SODIŠČA

Prva razprava proti zobotehnikom končala z obsodbo in zaplembo orodja

Na prijavo Zdravniške zveze, ki brani tudi koristi zobozdravnikov in zobotehnikov, je policija z dolgim seznamom imen ljudi, ki so nedovoljeno izvrševali poklic zobotehnikov ali celo zobozdravnikov, imela preiskave po stanovanjih in delavnicah. Tako je prišlo na dan, da se marsikateri zobotehnik nedovoljeno bavi s tem poklicem. Stvar pa je že stara in celo v italijanskem parlamentu in senatu so se moralj razni ministri ukvarjati s tem vprašanjem zobotehnikov, ki jih tudi v Italiji ni malo.

Jasno je, da je policija takoj zaprla vse laboratorije in prijavila sodnim oblastem baje okoli 60 ljudi, od katerih pa se jih je 5 že moralo braniti pred okrožnim sodiščem.

Zdravniška zveza je v svoji prijavi navedla vzroke, ki so jo dovedli do tega koraka. V Trstu se je marsikdo, brez posebnega študija in tudi brez predpisanega dovoljenja, pečal z zobotehniškim poklicem ter si je s časom nabral vrsto stalnih pacientov. S tem svojim delom, ker je bil morda cenejši od drugih, je škodoval zobotehnikom in zdravnikom, ki so imeli vse papirje v redu in ti so se nekaj dni seveda uprli ter zahtevali od svoje Zveze, da ukrene vse porebno za koristi njihovih interesov.

Sodišče je zaenkrat obravnavalo zadevo 4 obtožencev, in sicer 34-letnega Silvana Pelicona iz Ul. del Bosco 22, 51-letnega Stefana Barnafija iz Skednja št. 61, 24-letnega Ernia Fornazara iz Ul. Ronchetto 406 ter 46-letnega Oskarja Gobeta iz Ul. Scomparini 35, ki so bili obtoženi 1. nedovoljenega izvrševanja zobotehniškega poklica brez predpisane diplome ter 2. ker so odprli in vzdrževali zobotehniške delavnice brez posebnega dovoljenja oblasti. Se prej pa so izključili iz razprave odvetnika civilne stranke, češ, da zadostuje tožilec.

Jasno je, da so policijski agenti med preiskavo našli zelo urejene delavnice, ker so vsi obtoženci že izvrševali ta poklic več let. Pelicon n. pr. je kot študent IV. leta medicinske in kirurške fakulteta v Padovi stalno pomagal v stomatološkem oddelku bolnice. Dr. Grandi mu je zaradi pridnosti in vestnosti dal celo potrdilo o njegovem delu in ga tudi pohvalil. Obtoženec je priznal, da je že štiri leta izvrševal ta poklic z namenom, da si zaslužil denar za nadaljevanje svojih študijev.

Barnafi je v svojo obrambo pokazal diplomo o zobotehniškem tečaju, ki ga je dokončal v Ljubljani, s katerim je dobil dovoljenje, da izvršuje zobotehniški poklic. Misleč, da je vse v redu, si je on tako služil za življenje.

Razprava proti 50-letnemu Branku Koviču iz Ul. Lorenzetti je bila odložena na 15. t. m. K njemu so nekega dne prišli agenti, ki so na s.opnicah srečali neko gospo in jo vprašali, kaj je delala v Kovičevem stanovanju. Ženska je takoj odgovorila, da hodi k njemu zaradi popravljanja zob, nakar so jo agenti odposlali in odšli v stanovanje. Kovič, misleč, da so klienti, jih je lepo sprejel in jih celo vprašal, če so prišli k njemu zaradi popravila zob. Agenti so seveda povedali takoj, kako je z zadevo, vendar jim je zobotehnik odgovoril, da je vpisan v Zvezo zobotehnikov; ker je zadeva o njegovem položaju še nejasna in ga bodo razčistili v italijanskem senatu, nadaljuje svoje delo. Policija pa, ker mu ni mogla zapreti delavnice, v kateri ima mož tudi svojo spalnico, mu je zaplenila vse orodje.

Sodišče je vse skupaj zpoznalo za krive in izreklo sledeče sodbe: Pelicon, obsojen na 8000 lir globe in na plačilo 40.000 lir denarne kazni vse pogojno ter na trimesečno prepoved izvrševanja poklica; Barnafi, 45.000 lir globe in 60.000 lir denarne kazni ter na petmesečno prepoved izvrševanja poklica, Fornazaro, 20.000 lir globe in 50.000 lir denarne kazni pogojno ter na trimesečno prepoved izvrševanja poklica in končno še Kobet, 20.000 lir globe in 50.000 lir denarne kazni ter na trimesečno prepoved izvrševanja poklicev in vsem zaplembo orodja.

TRŽAŠKI UPOKOJENCI

bodo prejemali višje pokojnine

Novi zakon predvideva pokojnine, ki bodo za 45 krat višje od onih iz leta 1939

Med tržaškimi upokojenci INPS (zavoda za socialno skrbstvo) je veliko zanimanje za novi načrt o povišanju pokojnin, o katerem razpravlja italijanska vlada. Načrt je bil italijanski vladi predložen že lansko leto, vendar se je diskusija o njem tako zavlekla, da zaenkrat še ni stopil v veljavo; upati pa je, da bodo določbe tega že v kratkem uveljavljene ter da bodo naši upokojenci deležni tako dolgo pričakovanega poviška pokojnin.

Pokojnine, ki so jih tržaški upokojenci do sedaj prejemali so se v glavnem vrtele okoli sledečih vsot: upokojenci starí nad 60 let so prejemali približno 2.900 lir, upokojenke stare nad 55 let 2.720 lir, upokojenci starí nad 65 let so prejemali približno 5.000 lir mesečno, žene nad 65 let, pa 4.820 lir, družinski člani upokojencev, ki je umrl pa 3.250 lir mesečno. Sole pokojnine odgovarjale današnjim življenjskim razmerám? Prav gotovo ne. In to je končno spravilo tudi vodstvo Zavoda za socialno skrbstvo, ki je lansko leto predložilo italijanski vladi načrt za prilagoditev pokojnin današnjim življenjskim prilikam. Predlog ni poviški bolo veljali za upokojence — invalide, za delavce in delavke, ki so že izpolnili službena leta ter starostno dobo za ženske 55, za moške 60 let ter za družinske člane upokojencev, ki so umrli. Poleg tega bodo morali biti upokojenci zavarovani 15 let, njihova zavarovalnina bo morala znašati od maksimum 2.925 do minimum 337.50 lir.

Določbe, po katerih je Zavod za socialno skrbstvo plačeval pokojnine, niso predvidevale najnižjih pokojnin, zato so pokojnine, ki smo jih prej omenili le povprečne. Novi zakon pa predvideva najnižje pokojnine in sicer: za upokojence ki so dosegli starost 65 let letno 60.000 lir pokojnin (to se pravi 5000 lir mesečno); za upokojence izpod 65 let starosti pa letno 42.000 lir pokojnine (3.500 lir mesečno); enako pokojnino bodo prejemali tudi družinski člani upokojencev, ki so umrli.

To velja za najnižje pokojnine. Sedaj pa poglejmo, za koliko se bodo pravzaprav vse pokojnine v glavnem povišale. Zakon pravi sledeče: Po ugotovitvi osnovne pokojnine, kakor jo določa zakonski ukaz z dne 18. marca 1943 št. 126 (ki je že za 25 odstotkov zvišal omenjeno pokojnino) se ta osnovna pokojnina pomnoži s količnikom 45, s čimer se dobi povišana pokojnina, ki pripada vsem upravičencem. To se pravi, da bodo za 45 krat višje od pokojnin, ki so bile v veljavi leta 1939. Če je na primer leta 1939 prejemal upokojenec (delavec) II. razreda letno 420 lir pokojnine, bo sedaj prejel 45 krat več, to se pravi 18.900 lir letne pokojnine.

Ker vemo, da bo prav gotovo vsakega izmed upokojencev zanimalo, koliko bo po novem zakonu sam prejel, bomo s posebno razpredelnico nakazali nekaj primerov. Za primere smo vzeli upokojence delavce 2., 6. in 10. razreda (opozarjamo, da se pač vsak posameznik pozanima, v kateri razred spada; informacije bo dobil uradu INPS v Ul. Coroneo). V razpredelnici bomo navedli, koliko let je posameznik plačeval zavarovalnino, nato celotno zavarovalnino, ki jo je v določenih letih plačal, pokojnino, ki jo je razred upokojencev, h kateremu spada leta 1939 prejemal in končno letno pokojnino, ki jo bo po uveljaviti novega zakona prejel. Razpredelnico bomo razdelili posebej za moške in ženske V eni naših prihodnjih številk bomo objavili enako razpredelnico tudi za upokojence - uradnike.

Leta plačev. zavarov.	RAZRED II Zavaroval.	Pokoj. l. 1939	Nova l. pokoj.	RAZRED IV Zavaroval.	Pokoj. l. 1939	Nova l. pokoj.	RAZRED X Zavaroval.	Pokoj. l. 1939	Nova l. pokoj.
				MOŠKI					
5	702	420	18.900	2.457	996	44.820	5.304	1.560	70.200
10	1.404	684	30.780	4.914	1.476	66.420	10.608	2.615	117.720
15	2.106	924	41.580	7.371	1.968	88.560	15.912	3.684	165.780
20	2.808	1.056	47.520	9.828	2.460	110.700	21.216	4.740	213.300
25	3.510	1.200	54.000	12.285	2.952	132.840	26.520	5.803	261.360
30	4.212	1.344	60.480	14.742	3.444	154.980	31.824	6.864	308.880
35	4.914	1.476	66.420	17.199	3.936	177.120	37.128	7.920	356.400
40	5.616	1.620	72.900	19.656	4.428	199.260	42.432	8.988	404.460
45	6.318	1.764	79.380	22.113	4.920	221.400	47.736	10.044	451.980
				ŽENSKE					
5	702	348	15.660	2.457	804	36.180	5.304	1.260	56.700
10	1.404	576	25.920	2.914	1.200	54.000	10.608	2.112	95.040
15	2.106	756	34.020	7.371	1.596	71.820	15.912	2.964	133.380
20	2.808	864	38.880	9.828	1.992	89.640	21.216	3.804	171.180
25	3.510	972	43.740	12.285	2.376	106.920	26.520	4.656	209.520
30	4.212	1.092	49.140	14.742	2.772	124.740	31.824	5.508	247.860
35	4.914	1.200	54.000	17.199	3.168	142.560	37.128	6.360	286.200
40	5.616	1.308	58.860	19.656	3.564	160.380	42.432	7.200	324.000
45	6.318	1.428	64.260	22.113	3.948	177.660	47.736	8.052	362.340

Zavarovalnino bodo kot doslej plačevali delodajalec, delavec in država. Novi zakon predvideva, da bo 50 odstotkov zavarovalnine plačal delodajalec, 25 odstotkov delavec in 25 odstotkov država. Da bi pa breme ne bilo pretežko za delavca, je bilo sklenjeno, da stopi v veljavo provizorična določba, po kateri bo do 31. decembra 1952 plačeval delodajalec 55 odstotkov zavarovalnine, delavec le 20 odstotkov in država 25 odstotkov.

Upokojenci, ki morajo skrbeti še za svoje mladoletne otroke, bodo poleg svoje pokojnine prejeli za vsakega otroka še vsoto v znesku ene desetine celokupne letne pokojnine.

Tisti upokojenci, ki prejemajo redno pokojnino, pa so še drugje uslužbeni, bodo morali to prijaviti. Zavodu za socialno skrbstvo, ki ima pravico odtrgati jim četrtino pokojnine.

Določbe in povišanja, ki smo jih zgoraj navedli, predvideva zakon, ki še ni bil dokončno odobren. Zato tudi tržaški upokojenci niso prejeli povišanih pokojnin, pač pa so že prejeli ta mesec nekak predujem na račun bodočih poviškov.

Upravni conski odbor, ki se se sestal v sredo na svoji redni seji, je proučil ter nato tudi odobril predloge, ki jih je občinski svet na svoji seji z dne 6. novembra že soglasno sprejel, med katerimi tudi predlog o uvedbi novega pravilnika glede pokojnin za vse občinske uslužbence. Odobril je tudi predlog glede spremembe upravnega poslovanja ter službene lestvice za glavno bolnico.

Z GORIŠKEGA

Do 31. januarja je treba uničiti gnezda borovega prelca

Goriški župan je izdal odlok, po katerem morajo vsi lastniki borovih nasadov ali posameznih borovih d

TRŽAŠKA REVIJA UMANA

zahteva meje na Snežniku

Tržaška italijanska revija «Umana» je izdala nadaljnja dva zvezka; danes se hočem» pomuditi pri oktobrski številki, Uredniški zbor, ki se zbira okrog Avrelije Benco, hčerke pok. pisatelja Silvija Benco, misli sicer, da se je dvignil iz nižav tržaške rasistične nestrpnosti ter se bije po prsih s pojmom «due tempi civili», pri tem še navaja, kaj vse je Trst ustvaril. Toda v bistvu so ti ljudje slabši od svojih «prednikov», kajti s svojimi idejami zopet dokazujejo, da so šle mimo njih neopaženo dve svetovni in druge vojne ter revolucije.

Današnjemu gledanju dogodkov daje ton avtor, ki je z oznako Gab napisal članek «Chiarezza» in anonimni avtor uvodnika z naslovom «Dominare il numero». Isto tendenco izraža ponatis S. Bencovega članka, ki ga je spisal 30 oktobra 1918 ob prihodu italijanske vojske v Trst.

V času, ko smo v Trstu pričakovali nove občinske volitve, je zavzela «Umana», torej revija, ki naj propagira ideje humanizma, prijateljstva med narodi naenkrat pozo političnega agitatorja s temi besedami: «Obvladali bomo število, če bomo v primeru volitev brez jezikovne diskriminacije vtisnili kohezijsko silo združenih volivnih list z genijem nasega rodu ...» Duhovna nota uredniškega zbora se zrcali v naslednjih stavkih: «... i Giuliani sono pronti a legare il nome d'Italia e delle ideologie democratiche ad una conquista; bisogna risponcere con un apparentamento dei partiti democratici; i partiti si accontentino di liste contrassegnate tutte da tricolore d'Italia ...»

Pri tem je žalostno, da se idejni krog «Umane» morda niti ne zaveda, da pomeni vsa ta nova ideologija slabo kopijo fašistične miselnosti. Naravnost naivni pa so tržaški italijanski razumniki, kadar se bahavo ponašajo s tem, češ da dolguje Trst «italijanskim liberalcem opremo šol, ki naj bi bila v začetku stoletja ena najlepših v Evropi, dalje opremo bolnic, pri tem se sklicujejo na zavod za duševno bolne, zavetišča «Lege Nazionale», telovadna društva, «ljudsko univerzo,» kot da kaj podobnega po svetu ni bilo.

«Umana» nas ne preseneča, če nam slavi za zgled dobo tržaškega liberalizma, ki je slonel na načelih «privilegiranega naroda», ki je neusmiljeno zatiral vse, kar ni bilo italijansko, ki je v kasnejši Italiji z «vihrajočimi zastavami» sprejel fašistično ideologijo, ki je zopet gradil šole Legina zavetišča samo za poniževanje Slovencev.

Idejni horizont avtorja Gab hočemo izluščiti iz članka «Chiarezza». Gab navaja, da bo govoril z «jasnostjo», nato zatrjuje, da pomeni meja Italije mejo neke življenjske oblike, kjer se njena socialna in gospodarska zgradnja izraža kot kultura; ta meja ni po njegovem mnenju nobena druga kot geografska črta razvodja, ki se več ali manj strinja z mejo iz leta 1918.

V okviru teh meja vidi Gab tuči mejo med dvema dobama «tempi civili», kjer nahajamo cele vasi ljudstva, ki se v družini poslužuje nekega slovanskega jezika. Avtor nadaljuje: «To so največ kmetje, katerih dejavnost je v funkciji in odvisnosti mestnih odločno italijanskih jeder in h katerim pripadajo po običajih stoletnega komplementarnega gospodarstva.

Ti ljudje, ki uporabljajo v okviru meja Italije (!) v družini neko slovansko jezik, imajo pred seboj dve rešitvi: če mislijo da kmetje slovanskega jezika, da so njihovi običaji enaki običajem ljudstev, ki bivajo onstran razvodnice in če vidijo v skupnem jeziku osnovni element iste narodnosti, tedaj tvorijo v mejah Italije kolonijo tujcev (una colonia straniera) s pravico do civilnega življenja v okviru zakonov gostiteljske dežele.

Če pa nameravajo ti kmetje deliti z italijanskimi meščanskimi jedri neko civilno istovetnost (identità civile) se morajo v tem primeru zavedati, da so drugorodni (allogloti) italijanski državljani. Na ta položaj njihov govorni jezik nič ne vpliva in niti ne pomnoži, še manj zmanjša njihove civilne pravice.»

Končno postavi Gab tole trditev: «Vsekakor med Italijo in Jugoslavijo ni nobene etnične meje in če bi takšne meje v praktičnem življenju obstajale, bi prišlo do tega, da bi opravičili rasizem in bi morali izkopati Hitlerja ter mu izkazali časti, ki mu pripadajo ...»

Gab opredeljuje naravnost s fašistično tendenco socialno strukturo Slovencev na Tržaškem in vidi pri nas le kmete, ki naj bi delali meščanom ter bili ponosni na to da jih mesto s svojim gospodarskim in kulturnim mnenju edina kulturna država. Zanj Slovenci nismo narod, ki bi nas bilo vredno imenovati ampak le «gente che usa in famiglia una lingua slava». Gab nam odloča položaj «kolonije tujcev», če bomo ostali na svoji zemlji. Trst in okolico prišteva namreč kar v Italijo.

Gab vidi vzrok v tem, da se sklicujemo na naše jasne in na terenu otipljive narodnostne meje, rasizem in obujanje Hitlerja, zanj je v naslednjem odstavku edino resnična meja: «dvatisočletni lines romanus v Hrušici in na Snežniku, ... vlada zapad (ostro) brassa mestna civilizacija (civiltà cittadina), onstran pa džungla.

Italijanski narod je doživel v zadnjih letih marsikaj neprijetnega; za to se ima zahvaliti v veliki meri nadutežem in razglašalcem takšnih nesmiselnih nazorov, kot jih razodevajo svojim bralcem sodelavci «Umane».

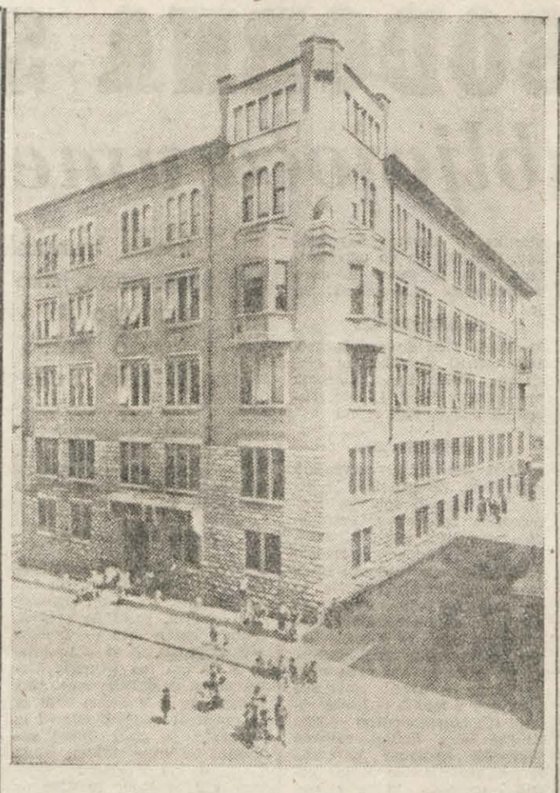

NEKDANJA CIRIL METODOVA SOLA PRI SV. JAKOBU V TRSTU, KI JE BILA V ZADNJI VOJNI PORUŠENA. V OBNOVLJENEM POSLOPJU SO UREDNISTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA IN DRUGIH LISTOV TER TISKARNA. VIDALIJEVCI TOŽIJO ZA LASTNINO, DASI JE HISA LAST CIRIL METODOVE DRUŽBE, KAR JE TRIBUNAL TUDI PRIZNAL, KO JE NJIHOVO TOŽBO ZAVRNIL

UJETI V LASTNO PAST

se vidalijevci zvijajo, jadikujejo, moledujejo in psujejo

OB KOMINFORMISTIČNI NEUTEMELJENI PRAVDI PROTI ZALOŽNIŠTVU TRŽAŠKEGA TISKA

L'Unità, Il Lavoratore in Delo besnijo že 14 dni od jeze zaradi kavcije, ki jo je Vidalijeva komunistična partija morala položiti za stroške v pravdi, vloženi v decembru 1948 proti Založništvu tržaškega tiska. V tej pravdi so Vidali in njegovi privrženci iz izvršilnega komiteja zahtevali nič manj kot to, naj sodišče izreče, da je vse premoženje Tržaškega tiskarskega zavoda last Vidalijeve partije. Toda kot pravi kmečki pravdarji, ki nikdar ne mislijo na konec in imajo pri svoji pravdarski žilici samo ta namen, naprti ti nasprotniku sitnosti in stroške, so še, preden je začela pravda, zahtevali od tribunala, naj izreče proti njihovemu nasprotniku sekvester. Vidali in njegovi sodelavci so utemeljili svoj predlog s tem, da je treba zavarovati njihove pravne zahtevke. Predsednik tribunala je ugodil predlogu in je sprva naložil tožeči stranki, da mora založiti za začasne stroške sekvestra 250.000 lir, kasneje pa je moralo zalagati vse nadaljnje stroške za sekvester Založništvo tržaškega tiska.

Toda pravdati se je lepo, dokler tepe pravda samo nasprotnika, kadar pa padajo udarci upravičeno po tistem, ki je pravdo sprožil brez potrebe in iz same škodoželjnosti, potem tožitelja neha veselje za pravčanje. Tedaj išče povsod krivce svoje nesreče: sodišču brez razloga očita, da je izreklo neutemeljeno sodbo, za nasprotno stranko pa ima najboljšo besedo tedaj, kadar ga imenuje (to so besede iz Unità, Lavoratora, Dela) «goljufa, tatu, roparja, prevaranta, bando kriminalcev, kliko itd.» Tak tožnik se pravi po navadi tudi na priče, ki so zanj le krivoprisežniki, podkupljenci in podobno.

Vidali in njegovi trabanti niso pomislili, da teče v pravdi «enkrat zajec, enkrat pes» in da je pravda kot palica, ki ima dva konca.. Če bi bili ti gospodje tedaj, ko so si izmislili svoje razloge za pravdo in ko so se morali truditi, da so lahko skonstruirali za tožbo pravno osnovo, samo malo mislili naprej, bi jim danes ne bilo treba moledovati pri svojih nepučenih *«pristaših, prijateljih, simpatizerjih in vseh demokratih na STO»*, naj jim priskočejo na pomoč. Tudi jim ne bi bilo potrebno izdajati «poziva», *«naj dajo, kar morejo, kolikor več morejo za kavcijo, ki jo je določil tribunal v njihovi pravdi proti Založništvu tržaškega tiska.* Ta poziv pomeni v resnici izkoriščati ubogo delavstvo in druge ljudi, ki naj zavoljo gole kaprice, svojeglavosti in pohlepa po tuji imovini ter zaradi lahkomiselnosti svojih voditeljev, ki so začeli neosnovano pravdo in izposlovali po nepotrebnem sekvester, zbirajo sedaj denarne prispevke za pravdne stroške. Pri tem so jim njihovi voditelji zamolčali, da bo plačilo kavcije omogočilo nadaljevanje pravde, o kateri dobro vedo, da so zahteve tožeče stranke popolnoma neopravičene.

Našim bralcem in vsem poštenim demokratičnim Slovencem smo o tej pravdi dolžni povedati vse spodaj navedeno, da si bodo lahko sami ustvarili sliko in mnenje o kričanju in jokanju gospodov okoli «Unità», «Lavoratora» in «Dela».

Tožeča stranka, to je Vidalijeva kominformistična partija je tedaj, ko se je začela pravdati, v tožbi sama izjavila, da nima nobenega premoženja, češ ker je zaupala ali dala svoje premoženje posameznim somišljenikom, ki pomenijo zanjo slamnate može, ali pa da ga je dala trgovskim in kulturnim ustanovam, ki jih je v ta namen ustanovila. To sicer ni res, zlasti ni res glede Založništva tržaškega tiska ali prejšnjega Založništva Primorskega dnevnika, ki je bilo ustanovljeno z notarskim aktom že dne 1. septembra 1945, medtem ko je bila ustanovljena tedanja KP della Regione Giulia — Julijske krajine komaj nekaj tednov prej in sicer točno 13. avgusta 1945. KP ni mogla torej tedaj misliti na to, da bi ustanavljala katero koli trgovsko družbo v namenu, da bi obvarovala svoje dozdevno premoženje. Pri tem pripominjamo, da je izhajal «Primorski dnevnik» v Trstu takoj po koncani vojni v maju 1945, torej mnogo pred ustanovitvijo KP Italijske krajine in tudi pred ustanovitvijo Založništva Primorskega dnevnika, ki je bilo pravno ustanovljeno šele 1. septembra 1945, čemur so bile krive povojne razmere, zaradi katerih niso še dolgo po koncani vojni delovali uradi in podobno.

Res je sicer, da je bila tožeča stranka prisiljena postaviti v pravdi izmišljeno trditev, če je hotela skonstruirati tožbo. Vencar je s tem škodovala v prvi vrsti sama sebi. Cim je namreč trdila in priznala, da nima nobenega premoženja, je sodnik po vložitvi priziva od strani tožeče stranke upravičeno uporabil določilo člena 98. postopka v civilnih pravdah, ki določa, da sodišče tožeči stranki, kadar je podan utemeljen strah, da ne bo mogla plačati, lahko naloži, da mora položiti kavcijo za pravdne stroške. Tako varajo Vidali in njegovi sočelavci svoje somišljenike in vso javnost tudi v omenjenem «pozivu», ko pišejo, da je zahtevalo prizivno sodišče položitev kavcije že pred vložitvijo priziva. Resnica je ta, da je tožeča stranka nemoteno vložila priziv 30 dni potem, ko je prejela sodbo tribunala, in da ji je naložilo apelacijsko sodišče plačilo kavcije vprav zaradi tega, ker je vložila priziv in da zavaruje toženo stranko za pravdne stroške.

Sodišče je postopalo pravilno; uvidelo je, da vodi tožeča stranka pravdo docela neutemeljeno in iz samega kverulantstva, da je lahkomiselno predlagala imenovanje sekvestra, samo da naprti svoji nasprotnici stroške, pri čemer pa je tožeča stranka računala tako, da ji Založništvo tržaškega tiska, tudi če bo tožnica pravdo izgubila, ne bo moglo do živega, ker po njeni lastni izjavi nima nobenega premoženja. Prizivni sodnik je pri tem polagaju moral zavarovati interese tožene stranke ter je opravičeno naložil tožnici plačilo kavcije.

To pomeni, da bo tožena stranka za pravdne stroške vsaj deloma zavarovana, če bo tožeča stranka pravčo dokončno zgubila. V našem primeru je odločitev sodišča tembolj utemeljena, če pomislimo, da znašajo pravdni stroški samo prve instance ogromno vsoto okrog 5 in pol milijona lir.

Našim bralcem moramo pojasniti, da so v tem znesku všteti tudi stroški, ki odpadejo v glavnem na stroške sekvestra orja; ti znašajo točno 2,930.000 reci dva milijona devet sto trideset tisoč lir ali skoro 3 milijone lir. Kot smo že povedali, imenovanje sekvestra je zahtevala Vidalijeva KP in razen privega obroka je moralo zalagati izdatke za sekvestra skozi vso pravčo do izreka sodbe tribunala Založništvo tržaškega tiska.

Tako vidimo, da so se Vidali in njegovi prepameteni svetovalci ujeli v svojo lastno past. Sedaj sevsda kričijo, da je tožena stranka «banda titina» in tista, ki je znala «derubare il partito del suo patrimonio che è sacrificio e sudore di tutta la classe lavoratrice triestina ...»

Pri vsem tem je zanimivo vedeti, kako je prizivni sodnik utemeljil svoj sklep glede kavcije. Skliceval se je na to, da je vprav založništvo Lavoratora, kot organ tožeče stranke v neki pravdi proti družbi ATI — Agenzia Triestina Informazioni — ni moglo plačati niti razmeroma majhne vsote okoli milijon lir, tako da je bila družba ATI prisiljena predlagati proti nasprotniku sečaj ali faliment, nakar šele se je založništvo Lavoratora zganilo, sklenilo z družbo ATI poravnavo in plačalo — čeprav v obrokih — dolgovani znesek.

Glede na to, da je sodnik zavzel stališče, naj služi kavcija za pravdne stroške prve in druge instance, lahko rečemo, da je tožeči stranki naložena kavcijska vsota nizka, če pomislimo, da znašajo stroški že same prve instance 5 in pol milijona lir, in da je tožeča stranka lahko zadovoljna, ko ji je sočišče prvotno na 6 milijonov določeno vsoto znižalo na 3 milijone lir. S tem zneskom so zavarovani komaj stroški sekvestra.

Tožeča stranka, ki vpije o krivici, se je s svojim lastnim zadržanjem celo po razsodbi tribunala vgriznila v jezik in dala zadoščenje sodniku, ki je odredil položitev kavcije. — Tožeča stranka je vendar z največjim hrupom izdala poziv na svoje somišljenike, prijatelje, simpatizerje, na vse demokrate, kjer pravi: «V tem težkem trenutku se obračamo do vas ter vas prosimo, da pomagate, vas prosimo pomoči ...» ter začela nabiralno akcijo. Če bi imela sama sredstva za pravdanje, ne bi moledovala za pravdne stroške pri somišljenikih, ki imajo druge skrbi in potrebe kot pa plačevati nepotrebne sekvestske in advokatske stroške. Bojazen, da tožnica ne bo mogla plačati stroškov sekvestra itd. je bila torej več kot utemeljena. O nabiralni akciji Vidalijeve partije pripominjamo to, da je do sedaj klavrno propadla in je dosegla nizko vsoto. Med množicami ni bilo odziva, ker si je vsakdo mislil: Te in druge stroške naj plačajo gospod Vidali in njegovi ožji sodelavci, ki so začeli brez potrebe in iz gole nagajivosti pravdo za lastnino poslopij kakor je nekdanja Ciril-Metodova šentjakobska šola, o kateri vsi dobro vemo, da ni bila nikdar last Partije, temveč da je še danes last šolske družbe Sv. Cirila in Metoda. V Trstu se vse ljudske množice in vsa demokratična javnost zavedajo, da tirajo Vidali in ostali gospodje okrog kominformistične partije to pravdo iz enostavne politične špekulacije, šovinizma ter iz sovraštva za vse, kar je slovensko!

V Trstu se vse ljudske množice in vsa demokratična javnost zavedajo, da tirajo Vidali in ostali gospodje okrog kominformistične partije pravdo za poslopje v Ul. Montecchi iz enostavne politične špekulacije, šovinizma ter iz sovraštva za vse, kar je slovensko!

Nova prisilna kolektivizacija v kolhoznem sistemu v ZSSR

odvzema sovjetskemu kmečkemu ljudstvu še poslednje drobtine človečanskih pravic

L. 1942 je sedanji britanski ministrski predsednik Churchill obiskal Moskvo, da se s Stalinom osebno porazgovori o najvažnejših vojaških načrtih, predvsem pa o otvoritvi druge fronte v Franciji. Pri večerji, na kateri so se gostili z izbranimi jedili in pili raznovrstna odlična vina, je Churchill (kakor opisuje sam v svojih spominih) nenadoma zastavil Stalinu naslednje vprašanje:

«Povejte mi, ali se vam osebno zde težave sedanje vojne prav tako velike kot one v času izvajanja kolektivizacije?»

«Oh, ne, — je dejal Stalin, — politika kolektivizacije je bila strašna borba..»

«Mislil sem, da ste spoznali, da je bilo slabo, — je pripomnil Churchill, — ker niste imeli opravka z nekaj desettisoči aristokratov ali velikih posestnikov, pač pa z milijoni malih ljudi.»

«Z deset milijoni — je dejal Stalin in dvignil roke. — Bilo je strašno...»

* * *

To Stalinovo priznanje o strahotah nasilne kolektivizacije v ZSSR, zaradi katere je izgubilo življenje na milijone ljudi bodisi v pregnanstvu ali v množičnih nokoljih, se nam zdi potrebno navesti, preden si v glavnih obrisih ogledamo krizo sovjetskega kolhoznega sistema, ki se je začela pred skoraj 30 leti in ki traja še danes.

Sovjetski teoretiki delijo politiko sovjetske vlade na vasi v dve etapi: na politiko omejevanja in dušenja kapitalističnih elementov ter na politiko likvidacije kulakov kot razreda. V prvi etapi, ki je trajala vse do leta 1929, niso bili kljub energičnim ukrepom doseženi nobeni pomembni rezultati. Tako je na primer 1. 10. 1927 bilo v potrošnih zadrugah včlanjenih 38% vseh kmečkih gospodarstev, a na začetku prve petletke sta državni in zadružni sektor v kmetijstvu zajemala le 2,7% celokupne obdelane površine.

Osnovni razlog, da 12 let po oktobrski revoluciji ni bilo uspenov v kolektivizaciji kmetijstva, je treba iskati v družbenem razvoju ZSSR po Leninovi smrti. Sistem demokratičnega centralizma, ki ga je Lenin vse bolj razvijal, je bil zavržen in postopoma zamenjan z birokratskim centralizmom, kar se je naravno odražalo tudi pri kolektivizaciji podeželja. Leninov zadružni načrt, ki je vodil račun o zavesti kmečkih množic in predvideval prostovoljno kolektivizacijo po prepričevanju, so zamenjale metode in sredstva, na katera je Lenin vedno opozarjal kot na škodljiva. Dekreti, zakonski predpisi in nasilja so postali prav tako kot v carski Rusiji in še bolj, osnovni prijemi bodisi v mestu kot na deželi. Te drastične mere sovjetske vlade so v praksi bile povod sovražnega odnosa kmečkih množic do sovjetskih oblasti.

Posledice nasilne kolektivizacije se n. pr. poznajo še danes v krizi živinskega fonda, iz katere se ZSSR nikakor ne more izvleči. Primerjava izgub na živini v drugi svetovni vojni z izgubami v času prisilne kolektivizacije v letih 1929 do 1933 dokazuje, da Nemci kljub znanim brutalnim metodam niso uspeli prizadejati take škode, kakršno je utrpela sovjetska živinoreja v času kolektivizacije.

SOVJETSKA ZVEZA JE IZGUBILA

	v času kolektivizacije:		v drugi svetovni vojni:	
rogate živine	30	milijonov glav	17	milijonov glav
konj	17	» »	7	» »
svinj	9	» »	20	» »
ovac in koz	97	» »	27	» »

To so posledice Stalinove «revolucije od zgoraj» in konkretna manifestacija nadaljnjega Stalinovega «razvijanja» marksističnih postavk o izgradnji socializma na vasi.

Latentna kriza sovjetskega kolhoznega sistema, predvsem glede odnosov kolhoznikov do kolhozne lastnine in kolhozov sploh, se odraža v odlokih CK SKP (b), ki so se periodično ponavljali v letih 1932, 1939, 1946, 1950 in še pozneje.

Sovjetski psevdo-teoretiki tretirajo kolhozno lastnino kot predhodno obliko lastnine, toda ne kot obliko, ki evoluira k vseljudski imovini, ki naj bi jo upravljali neposredni proizvajalci sami, temveč ki evoluira k državni svojini, ki jo upravlja parazitska kasta. Ta parazitska vladajoča kasta stremi za odvajanjem kolhoznikov od vseh sredstev za proizvodnjo. Proti tej tendenci, ki sicer s pomočjo brutalnosti zmaguje, pa se krepi tendenca kolhoznikov, ki streme za povečanje svojih ohišnic (zemlje okrog hiše, ki je privatna last), ki jim služi kot osnovni vir dohodkov in se izogibajo izvrševanja svojih obvez do države ter se obnašajo do kolhozne lastnine kot tujci.

Odlok CK SKP (b), ki je bil izdan leta 1932, vsebuje naloge organov oblasti in javnega tožilstva, da pazijo na odgovornost vseh onih, ki so krivi za samovoljno razpolaganje s kolhozno lastnino, za kršenje volivnosti kolhoznih uprav in ostalih organov, za samovoljno postavljanje in odstavljanje kolhoznih predsednikov brez vednosti kolhoznikov itd. Ker pa so taki pojavi kljub temu odloku zavzemali vedno večji obseg, je bil CK SKP (b) primoran istega leta izdati odlok «O pravilnem izkoriščevanju kolhozne zemlje» z namenom, da točno odredi meje kolhozov, da likvidira številne spore med kolhozi o izkoriščanju zemlje in da prepreči nadaljnjo delitev zemlje med kolhozniki itd.

Toda tudi ti zakoni niso dali zaželenih rezultatov. Samovoljna kraja kolhozne zemlje se je nadaljevala. Zato so bila leta 1935 izdana nova pravila o poljedelstvu, ki pa so ostala samo na papirju. Zato se je Stalinov odlok iz l. 1939 ukvarjal še vedno z istimi problemi, ki bi morali biti po prejšnjih odločbah že davno urejeni.

Ta odlok ugotavlja novo izkrivljanje politike partije glede izkoriščanja kolhozne zemlje, ugotavlja nespoštovanje norm o velikosti ohišnic in nezakonito grabljenje kolhozne zemlje v osebno korist posameznikov. Kraja kolhozne zemlje in povečanje ohišnic je povzročilo, da kolhozniki niso hodili na delo na kolhoze, ker so videli v svojih ohišnicah središče svoje delavnosti in osnovni vir svojih dohodkov. Odlok dalje ugotavlja veliko nesorazmernost v produktivnosti posameznih kolhozov glede na število določa minimum 60 do 100 delovnih dni v letu. Po samih uradnih podatkih iz tega časa je bilo več kot 2 milijona ha ohišnic iznad norme. Na osnovi istega odloka je bilo zato 1,8 milijona ha ohišnic vrnjenih zemljiškim fondom kolhozov.

Toda kljub vsej strogosti tega odloka so se privatniške tendence kolhoznikov stopnjevale do take množičnosti in do takih obsegov, da je bil CK SKP (b) leta 1946 prisiljen izdati odlok o ukrepih za likvidacijo rušenja pravil o poljedelstvu v kolhozih.

Odlok se tokrat ne omejuje več samo na krajo kolhozne zemlje, oziroma kolhozne lastnine, pač pa govori o nepravilni porazdelitvi delovnih dni, o rušenju demokratičnih principov v upravljanju kolhozov, o zlorabah rajonskih in drugih partijskih organov ter funkcionarjev.

Vse te ugotovitve v tem odloku pričajo, da so odgovorni partijski delavci, izkoriščajoč svoj položaj, stopili na pot nezakonitosti in da so brez sramu razpolagali s kolhozno lastnino, kot da bi bila njihova.

Po ugotovitvi, da je taka zloraba in tako kršenje pravil glede poljedelstva nevarno za vso socialistično izgradnjo in da je treba s tako prakso prenehati, se postavljajo isti zaključki kot leta 1939 in prav iste kazni, ki so onega leta stopile v veljavo. V ta namen je bil osnovan pri vladi ZSSR tudi sovjet za kolhozne posle.

Pričakovali bi, da se bodo stvari po vsem tem popravile, toda «Pravda» z dne 15. 11. 1946, to je dne, ki je bil določen kot poslednji rok za vrnitev nezakonito odvzete zemlje kolhozom, ugotavlja počasnost pri popravljanju napak in navaja niz konkretnih primerov za to. Nekaj dni nato pa ista «Pravda» ugotavlja, da odlok iz l. 1946 mnogim kolhozom sploh ni bil sporočen.

Nitj plenum CK SKP (b) februarja 1947, ki se je ukvarjal s tem vprašanjem, ni izboljšal položaja.

Tako je Stalinova «revolucija od zgoraj» dobila svoj pravi odraz. Pri kolhoznikih se stopnjuje tendenca za pojačenje ohišnic in mimo njih želja za povečanje dohodkov, z druge strani pa si razni predstavniki birokratske kaste prizadevajo pridobiti materialne pozicije za ustvaritev materialnih osnov svojemu položaju; drzno segajo po kolhozni lastnini in barantajo z njo kot s svojo lastnino.

Prav v teh pojavih si je razlagati dejstvo, da je proizvodnja v ZSSR neposredno pred vojno, to je po tretji petletki, daleč zaostajala za proizvodnjo kapitalističnih ozemelj, kot n. pr. za proizvodnjo Danske in Nemčije.

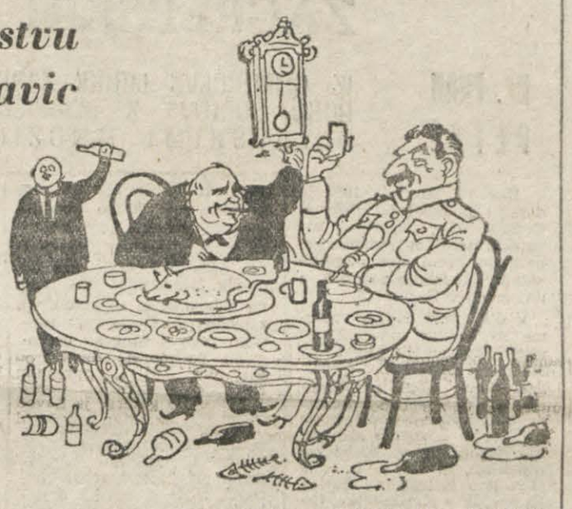

V TAKEM VZDUSJU SE JE STALIN SPOMINJAL INKVIZICIJSKE DOBE NASILNE KOLEKTIVIZACIJE (PO CHURCHILLU)

POVPRECNI DOPRINOS V METRSKIH STOTIH na 1 ha (v l. 1930 do 1939)

	v Nemčiji	Danski	ZSSR	plan ZSSR za l. 1950
pšenica	23,0	30,4	9,3	žitarice 12,0
rž	17,9	17,8	2,9	
ječmen	21,2	29,8	9,6	
oves	20,6	26,8	10,0	
koruza	28,4	—	10,7	
sladkorna pesa	306	362	140	190
krompir	168	170	86	

Popolnoma jasno je, da sovjetski birokratski sistem ni mogel odstraniti nasprotij v sovjetskem kolhoznem sistemu in da stopajo ti problemi ponovno v ospredje leta 1950, ko je izšel nov tozadevni odlok CK SKP(b). Toda sovjetski birokrati so se tokrat lotili reševanja tega problema na drug način, ker z vsemi dosedanjimi administrativnimi merami niso uspeli, se je na osnovi odloka iz leta 1950 začela na sovjetskem podeželju nova «revolucija od zgoraj» — centralizacija kolhozov, to je drobljenje malih kolhozov v velike, ki se pogosto izvaja s pomočjo vojaško-birokratskega aparata v smislu sovjetske teorije, da je državna oblika svojine najvišja oblika socialistične svojine. Na osnovah raznih indirektnih pokazateljev je videti, da bo na zaključke tega procesa, ki je bil predviden za konec preteklega leta in začetek sedanjega, namesto 250.000 kolhozov pred centralizacijo ostalo le še kakih 100.000 velikih kolhozov.

V tej drugi prisilni kolektivizaciji je sovjetska birokratska kasta z razliko od prve kolektivizacije dovolila nekaj «olajševalnih» okolnosti. Medtem ko je leta 1929 bilo treba nagnati v kolhoze okrog 20 milijonov malih in srednjih kmečkih gospodarstev, je bilo sedaj treba prisiliti k novi centralizaciji relativno manjše število ekonomskih enot, toda v teh enotah so vključeni vsi oni milijoni družin, ki so že enkrat prestale gorje, ko so se upirale krvavemu nasilju. «Olajševalna» okolnost pri izvajanju «nove revolucije od zgoraj» pa je v tem, da imajo izvrševalci centralizacije kolhozov bogato dvajsetletno prakso «upravljanja» kolhozov za nujne potrebe sovjetske države in njene birokratske kaste.

Tokratna centralizacija poteka pod parolo dviga življenjskega standarda. Dejstvo pa je, da je razen protislovij v samem kolhoznem sistemu narekovali to centralizacijo tudi vrsta zunanje političnih momentov, predvsem težnja po ureščenju agresivnih imperialističnih ciljev ZSSR, za kar je potrebna zagotovitev surovinskih baz in dovoljnih rezerv.

Neposreden cilj centralizacije kolhozov je tudi vse večje jačenje vpliva države v ekonomiki in v družbenih odnosih sploh, je poizkus, da bi se olajšale težave, ki so se doslej redno pojavljale pri predaji odkupnih kolhozov državi. Predstavniki birokratske kaste bodo brez dvoma laže izvrševali kontrolo in pritisk na dva ali tri velike kolhoze, kot pa na večje število manjših razkropljenih kolhozov. Z drugimi besedami: birokratsko centralistični sistem v ZSSR se izpopolnjuje na sovjetskem podeželju.

Tako se namesto odmiranja države na tako važnem področju kot je gospodarstvo vrši obratni proces, proces jačanja vloge države na škodo sovjetskega kmečkega ljudstva, ki izgublja še poslednje drobtine svojih človečanskih pravic.

NAŠI NOVI NARODNI HEROJI

ki so si to najvišje priznanje zaslužili v junaškem boju za osvoboditev primorske zemlje izpod tujega jarma

Dušan Munih

Brž ko se je na Tolminskem začelo narodnoosvobodilno gibanje, se je Dušan Munih, po rodu iz Vesel pri Volčah, vključil vanj. Konec leta 1942 je odšel v partizane in odnesel s seboj 160 fašističnih uniform. S partizanskim imenom Darko se je vključil v tolminsko četo, ki je postala sestavni del Gradnikove brigade. V Gradnikovi brigadi je postal komandir čete, ki je pod njegovim vodstvom poleg številnih akcij razstrelila tudi dva mostova na Soči. V vseh akcijah je Darko osebno sodeloval. Maja 1943 je bil izbran za prvega varnostnika na Primorskem. Pomagal je pri organizaciji VOS posebno s tem, da je zbral najboljše primorske borce in iz njih sestavil varnostne grupe. Prav v akcijah teh grup se je izkazal sam kot najboljši borec. Njegova zasluga je, da so pognale korenine varnostne grupe v času najhujše nemške ofenzive tudi v Trstu, kamor je odšel sam novembra 1943 in tudi te grupe vodil. Velike težave je imel zlasti z vodstvom varnostnih grup KPI — gapovskih grup, ker so nekateri trdili, da so v Trstu oborožene akcije nemogoče. Ko pa je Darko dokazal z akcijami, ki so sledile druga drugi, da je to mogoče in celo potrebno, so posamezne gapovske grupe začele sodelovati v njegovih akcijah in to celo proti volji vodstva. Po prvi veliki napisni akciji po vsem Trstu, je Darko s svojimi varnostniki uničil sredi Trsta nemški avto s štirimi visokimi oficirji, izvedel likvidacijo nekaterih izdajalcev in miniral železniški viadukt v Trstu. Te akcije so imele velik moralni učinek in so dvignile borbeno moralo tržaškega ljudstva. Potem ko je bil v akciji ranjen, se je šel zdravit na Goriško, kjer je takoj po okrevanju organiziral bataljon VS za Goriško in začel z akcijami. S svojo grupo je na kamionu vdrl v mesto, bliskovito zavzel fašistični dom in zajel vse fašiste, ki so bili v njem. Medtem ko so njegovi borci uničevali opremo in zbirali orožje, se je posrečilo enemu izmed ujetnikov pobegniti. Ta je pripeljal Nemce, ki so obkolili dom. Po večurni borbi iz sobe v sobo in iz hodnika na hodnik se je Darkova grupa umaknila brez izgub potem ko je padlo na desetine nacistov. Konec 1944 je bil ponovno poslan v Trst, kjer je spet prevzel vodstvo bataljona VS. Januarja 1945 so esesovci in colottijevci napadli bunker v Borštu, kjer je bil Darko s štirimi tovariši. Bomba, ki so jo Nemci vrgli v bunker je ubila tri Darkove tovariše, on sam pa je vdrl iz bunkerja in se umaknil. Nekaj sto metrov nad vasjo pa ga je pokosil nemški mitraljez. Junaška smrt borca — komunista je prizadela vse, saj je Darko s svojim junaštvom vlival tovarišem neomajno zaupanje v zmago.

Janko Rudolf

Janku Rudolfu je življenje že zgodaj izbrusilo spoznanje, da se ljudstvo lahko samo z lastno borbo iztrga iz izkoriščevalskih krempljev. V ljubljanski tovarni «ECA» se je začel vzgajati v revolucionarnega delavca in je že pred vojno sodeloval v raznih naprednih akcijah. Takoj po razpadu stare Jugoslavije se postal član OF, vendar ni šel takoj v partizane, ker je po nalogu Partije opravljal važna dela v tovarni in v Ljubljani sami. Zaradi izdaje je moral kmalu v ilegalo, julija 1942 pa je odšel v hribe, kjer se je kot borec, komandant in politični delavec boril v Dolomitskem odredu in pozneje v Sercejevi brigadi kot njen komisar. Bil je v hudih bojih na Mokrcu, na Bloški planoti, v Suhi krajini, pri Kočevju, v ljubljanskem predmestju itd. Pozneje je postal komisar ljubljanske brigade, ki je pod njegovim vodstvom dosegla zmage na Golemu, pri Rakitni, Preserju in v napadu na most čez Ljubljanico. V nemški ofenzivi oktobra in novembra 1943 je s svojim junaštvom rešil prenekatere kočljive položaje na Ilovi gori in v pohodu na Gorski Kotar. Decembra 1943 je postal komisar XVIII. divizije, pozneje pa njen komandant. V koordinacijskih akcijah s hrvatskimi partizani je s svojo divizijo prodrl do Delnic in Vrbovskega pa celo do Siska.

Julija 1944 je odšel na Primorsko v XXX. divizijo, s katero se je kot komisar udeležil bojev na Trnovski planoti, v Vipavski dolini in na Krasu, prav tako uspešno pa je razbijal Nemce, ki so prodirali proti Trstu. Februarja 1945 je napadel fašistično postojanko v Trnovem. Sovražnik se je branil z obrambnim ognjem in letalskim bombardiranjem. Tedaj je bil hudo ranjen, toda postojanka je padla. Kljub hudim ranam je vodil boj dalje do popolnega uničenja celotnega fašističnega bataljona X. MAS.

Ta junaški partizan, ki je še danes živ v spominu primorskih ljudi, je sedaj član CK KPS in kandidat za člana CK KPJ, predsednik Zveze sindikatov Slovenije, in podpredsednik Glavnega odbora Zveze borcev Slovenije,

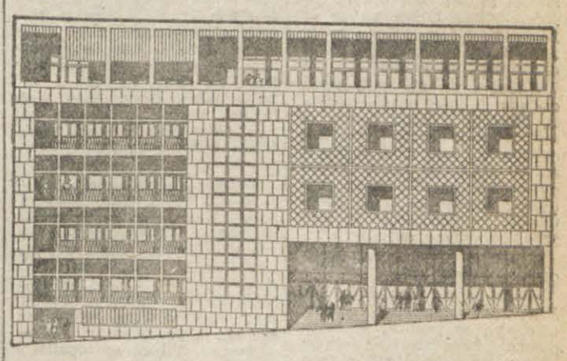

ZA KULTURNI DOM

SEZNAM št. 41

Za Kulturni dom v Trstu so prispevali:

Po koncertu Ljubljanske filharmonije nabranih 14.700, Božič Anton, Brtonigla 500, Fumis Karel 1000, dr. Adamič Miro 2000, Pagon Andrej 1500, Ferfolja Mirko 1000, Sedmak Primož nabral za opeko 5000, Pertot Anton, Nabrežina 200, Barovina Ana 200, Flego Angela 200, Nevenka 300, Rožanc Alojz 300, Carga Lucija 500, Samsa Bogo 500, Pertot Josip 500, Vouk Mario 400, Počkar Rožica 500, Lipovec Franc 1000, Okorn Andrej 1000, Kraus Egon 1000, družina Švab 500, Cesar Franjo 1000, Daneu Marija 1000, Lukač Marija 1000, Pahor Minka 3000, Zerjal Miro 2000, Grmek Jadranka 500, Furlan Dora 500, Cunja Ljubo 350, Ricsa Anton 500, Lavrenčič Josip 500, dr. Skerlj Franc 1000, dr. Trošt Josip 1000, Pliščanec Stana 1000, Stok Viktor 500, Černivec Sergio 500, Vrabec Karel 100, [illegible] Marij 3000, Bolčič Milan 1000, Martelanc Virgil 1000, Kavs Franc 1000, Cucek Jože 1000, Colja Srečko 700, Nada Rupel 1000, Puntar Albin 500, Duje Vladimir 400, Marušič Andrej 500.

Skupno l

JAKA SAVINŠEK

JAKČEV OČE

SODOBNA SLOVENSKA *upodabljajoča umetnost*

KIPARSTVO

Doba štiridesetih let je v življenju nekega naroda kratek trenutek. Toda ta kratki trenutek da lahko kulturi in umetnosti mnogo; ogromno, ako je ljudstvo, ki ju ustvarja še vedno mlado in še vedno polno svežih sil pa se je celo šele pravkar zavedlo vseh neštetih možnosti

UNIV. ASIST.
LUCIJAN MENAŠE

Provincialno družbeno okolje, izostanek umetnostno zahtevnejših naročnikov in splošno nezadovoljive gmotno - materialne možnosti, ki jih kiparstvo potrebuje še v mnogo večji meri kot slikarstvo, vse to je tvorilo zadosten vzrok, da se ta naša umetnostna stroka v 19. stol. ni mogla dvigniti na količkaj v šjo umetnostno raven. Počasni a neizbežni ekonomski in kakovostni propad kolektivno snujočih kiparsko — rezbarskih delavnic, ki jih v takih prilikah niso mogli zamenjati samostojno delujoči umetniki — poedinci, je imel za posledico, da smo v preteklem veku tudi docela zdrknili z višine naše dovolj kvalitetne baročne plastike. Osebnosti, ki se pojavijo proti koncu 19. stoletja, imajo malo hvaležno nalogo, da s svojim delom dvigujejo slovensko kiparstvo iz skromnega, razvoja povsem nezainteresiranega obrtnega značaja, ki je zanj značilno reševanje obeh prevladujočih nalog, konvencionalne cerkvene plastike in klesanja nagrobnikov. Dvignejo ga do uglajenejšega, toda še vedno le malo osebnostnega akademizma. Tu je

ALOJZ GANGL

ki izdela med drugim že leta 1889 odkriti Vodnikov in 1902 sledeče Valvasorjev spomenik ter umre v Pragi l. 1935. Deset let mlajši, 1869 rojeni

IVAN ZAJEC

še živi kot nestor slovenskih umetnikov. Do leta 1904 je dokončal kiparsko delo na Prešernovem spomeniku. Pesnikova statua nam more pokazati, kaj je naše kiparstvo zmoglo v tem času. Če prezremo modno časovni secesijski okvir, ki ga daje že pojmovanemu kiparskemu delu arhitektonski aranžma v celoti in v dekorativnih podrobnostih, smo mnenja, da je Zajec tu kot pred njim že Gangl — uvrstiti slovensko kiparstvo v takrat že konservativni stil objektivistično — realistične — z močno nazorno simboliko značilno povezane spomeniške plastike. Naša plastična umetnost, ki je v razliko s slikarstvom povsem pogrešala stilno kakovostne tradicije, dlje ni mogla iti. Tudi čepridružimo imenovanima njune kiparske sodobnike, od najstarejšega Repiča, od Stefica in Peruzzija do Urbanija, ki je še dolgo po prvi vojni delal na Dunaju, se nam s tako opisanega, v bistvu epigonskega nivoja ne dvigne nobena izrazitejša osebnost. Kot izjemo smemo imenovati le

FRANA BERNEKERJA

kiparskega sopotnika naše Moderne in drugih slovenskih impresionistov. Da je bil nedvomno nadarjen, priča že njegovo najbolj znano delo — Trubarjev spomenik, ki je v Ljubljani še vedno naš najlepši. Plaha, nežna in poštena umetniška narava pa se v trdem boju za obstanek ni mogla uveljaviti in Bernekar je umrl skoraj pozabljen in v siromaštvu, ki ga je trpel vse življenje. Zgodovine naše sodobne plastike ne moremo pričeti prej, kot v istih letih pred prvo svetovno vojno, ki smo jih morali začrtati za mejo že po našem slikarstvu. Tako se uveljavi v slovenski plastiki kot prva tudi po razširjeni možnosti dela sodobna pojava, ki ne zaostaja več vidno za naprednim razvojem drugod, šele

LOJZE DOLINAR

Po šolanju, ki ga zaključi na munchenski akademiji, ustvari od prvencev v letu 1913 vse do danes toliko kot pred njim še nobeden slovenskih kiparjev. Številnim portretom, ki je z njimi svojo umetniško dejavnost tudi pričel, se pridružujejo najrazličnejša druga plastična dela v okviru samostojne oble plastike privatnejšega in javnega značaja, pa v sklopu na stavbarstvo vezane skulpture, ko okrasi v dobi od dvajsetih let do najnovejšega časa vrsto pomembnejših palač najprej v Ljubljani in nato v Beogradu, kjer tudi živi od 1932 dalje. Danes je za njim že bogat stilni razvoj, med katerim so manj nujno vplivale razne smeri, od osebnosti pa seve zlasti Meštrovič.

Vpliv še vedno najbolj znanega jugoslovanskega umetnika kaže s svojo herojsko stilizacijo tudi odlični Mozes, Dolinarjevo predvojno delo, ki krasi stranski portal Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani.

V tretjem in četrtem deceniju 20. stoletja se naše kiparstvo številčno in kvalitetno okrepi. Poleg že omenjenih bratov Kraljev z njihovo obenem ekspresivno in slikovito skulpturo ustvarjajo med obema vojnama najprej

IVAN NAPOTNIK,

ki še danes dobro zastopa slovensko drobno plastiko, izrazito individualna

KARLA BULOVEC - MRAK,

ki je med našimi kiparji enako redek pojav žene-umetnice kot je bila to Kobilca v slovenskem slikarstvu svoje dobe, in se udejstvuje hkrati v kompoziciji, portretu in risbi velikega formata, ter slednjič

TINE KOS,

kipar, ki doseže svoj izrazito osebni stil v dobi, ki jo imenujemo po slikarstvu čas nove stvarnosti, pa prav tako marljivo ustvarja še v današnji dan. Pravkar naznačenim sledi v dveh etapah naraščaj zagrebške šole. Pirnata sem že omenil kot risarja, njegovo kiparsko delo — snovno v glavnem omejeno na portret — obsega vrsto omembe vrednih del, a daleč ne daje o umetniku tako jasne in pomembne podobe kot njegov risani opus. Časovno je s svojim nastopom v Ljubljani drugi

PETER LOBODA,

tretji pa in kot kipar najpomembnejši

FRANCE GORSE.

Njegovo razmeroma obsežno delo kaže spočetka kot pri obeh časovnih vrstnikih v jugoslovanskem kiparstvu zlasti v dvajsetih letih tako pogosti Meštrovičev vpliv, pa ga pozneje popolnoma izgubi. Okoli 1938 dospe Gorše,tedaj nekako na sredi svojega umetniškega dela, do one prepričljivo realistične in strogo voluminozno oblikovane telesnosti, ki odlikuje poslednje poglavje slovenske moderne plastike. Za Goršetom se namreč pojavijajo v naši sredi na polovici četrtega decenija še štiri imena, zadnja pomembna pred drugo vojno in obenem ta, katerih nosilci stoje še danes v jedru slovenske kiparske delavnosti:

SMERDU, BRATA KALINA in PUTRIH.

Prvi trije študirajo v Zagrebu in Frančišek Smerdu je zadnji in obenem eden najsamostojnejših Meštrovičevih učencev. Povsem nova je med nami vrsta njegovih arhaično nadahnjenih terakot in tudi drugod je umetnik stremel, potem ko je premagal začetno slikovitost, po dosledni preprostosti čisto občutene forme. Med našimi živečimi kiparji brez dvoma ena najbolj lirično mehkih osebnosti pa je pokazal razumevanje tudi za manj splošne in ostreje določene naloge. V zadnjih letih je nastalo Prešernovo poprsje, ki je zanimiv, več, eden najboljših prispevkov k poetovi ikonografiji. Izplača se primerjava s skoraj pol stoletja starejšim Zajčevim delom in to že zaradi dejstva, da je Smerdu, ki je doslej v glavnem mogel ustvarjati le v skromnejšem formatu, danes tik pred dovršitvijo orjaškega Prešernovega celonostavnega kina za Kranj. Brata Kalina sta pred vojno nastopila skupaj s Putrihom in Smerduiem v skupini «neodvisnih». Tako starejši Boris, ki slovi za enega naših najuspešnejših oblikovalcev marmorja, kakor Zdenko, ki ustvarja že nekaj let skupaj s Putrihom, sta razvila svoje sile stopray po osvoboditvi. Od takrat dalje so vsi trije izvršili več del javnega pomena kot kateri koli drugi slovenski kipar izvzemši v Beogradu zaposlenega Dolinarja. Kot omenim od najbolj znanih samo Borisovega Partizana na Vrhniki, spomenike v Ljubljani in v Kamniku in od Zdenka Kalina ter Putriha poleg reliefa «Mladost in delo» za vilo pod ljubljanskim Rožnikom zlasti njuno zadnje veliko skupno delo, ki ga še dokončujeta, monumentalno zamišljeni spomenik padlih v NOB pri SV. Urhu pri Ljubljani. Nad enim tivolskih stopnišč v Ljubljani stoli bronasti Pastirček, ki ga smemo šteti med Zdenkova najboljša in najuspešnejša dela. Isto bi lahko dejali za Borisovo Petnajstletno, ki prav tako kaže svojega tvorca od najboljše plati. Vsi trije kiparji so se končno uspešno ukvarjali tudi s portretno nalogo in Putrih, ki je med našimi kiparji eden redkih praških učencev, je ustvaril tudi nekaj vrednih portretov v vosku. Diapozitiv nam ga predstavlja z običajnejšim bronastim poprsjem, tu Bogomirja Magajne, ki je le poljubno izbrana posrečena portretna realizacija, kakršnih nam je dal umetnik že več in kakršne že pogosto srečujemo v današnjem, večidel močno realističnem slovenskem kiparstvu.

Da smo le temu docela pravični, je za zaključek potrebna vsaj kratka omemba nove povojne generacije. Izmed kiparjev, ki so se šolali na novi ljubljanski akademiji, je dala ta do tega trenutka vsaj enega, ki se je že enakovredno postavil ob stran svojim učiteljem. To je

JAKA SAVINSEK,

ki je postal znan širši ljubljanski publiki šele letos spomladi, ga danes že opravičeno štejemo za enega naših največ obetajočih kiparjev. Glede na njegovo precejšnjo plodovitost je portret očeta slikarja Jakca, ki ga zremo reproduciranega po mavčnem odlitku, eno kiparjevih starejših del, vendar ga more po dognanem realizmu in močni izrazni sili vseeno dobro predstaviti.

S tem smo komaj potegnili glavno razvojno nit. Pregledali smo le najznačilnejše pojave sodobne slovenske upodabljajoče umetnosti in bili zaradi tega nedvomno krivični delu posameznih umetnikov, ki jih mnoge nismo mogli niti omeniti. Kot so se od časov naših velikih umetnikov — trpinov Petkovška, Groharja in Bernekerja spremenili ustvarjalni pogoji naših slikarjev in kiparjev, tako je tudi sama slovenska umetnost v slabega pol stoletja dodobra spremenila svoj izgled. Pa tudi svojo težo. Postala je bogatejša in danes je dorasla vsem, tudi najtežjim nalogam. Resničnost te trditve bi danes lahko pokazal že tudi pregled razvoja naše moderne arhitekture, ki se je podobno kot sodobno kiparstvo, v polni meri razvila šele v dobi po prvi svetovni vojni in prispela do obenem velikopoteznega in izvirnega reševanja pravih urbanističnih projektov. Rekel sem, da je postala naša unodabljajoča umetnost med tem časom bogatejša. V resnici smemo govoriti šele po teh zadnjih štiridesetih letih o slovenski umetnostno pomembni grafiki in o modernem slovenskem kiparstvu. Po drugi strani pa končno dokazujejo že slikarska dela, ki so zbrana v ljubljanski Moderni galeriji, eni najlepših Evrope, da smo odgovarjali štiridesetim letom zapadnoevropskega slikarskega razvoja z močno samoniklim ustvarjanjem, ki je stedilo tujim pobudam le toliko, kolikor so ustrezale naši notranji nujnosti. Da smo zdravo nadaljevali našo najboljšo tradicijo, ki jo predstavlja umetnost slovenskega czemlja v velikih obdobjih gotike, baroka in impresionizma. Prepričan sem, da se jim bo po svojem pomenu pridružila tudi doba, ki smo se z njo pravkar seznanili. Doba štiridesetih let je v življenju nekega naroda kratek trenutek. Toda ta kratki trenutek da lahko kulturi in umetnosti mnogo; ogromno, ako je ljudstvo, ki ju ustvarja, še vedno mlado in še vedno polno svežih sil pa se je celo šele pravkar zavedlo vseh neštetih možnosti.

KALIN ZDENKO

PASTIRČEK (mavec)

Sveta zemlja
(Kronika slovenskega rodu)
(ODLOMEK IZ VIII. DELA I. KNJIGE »NEZNANO LJUDSTVO SE BUDI.«)

Janko Moder

MAŠČEVALCI

• NEDELJSKA ČRTICA •

5.

Ves dan se boj ni polegel. Obrski branilci so morali pred puščicami dalje v notranjost. Še pred nočjo so Sloveni na več mestih prekopali četrti nasip in se začeli usipati skozenj. Ko jih je noč zakrila, so se Obri umaknili na peto ozidje, ki so ga še trdno držali. Vzdolž vsega nasipa, dolgega dobrih pet tisoč korakov, so obrski poveljniki nagrmadili svoje vojščake. Stražar je ležal pri stražarju. Palci so jim počivali na tetivah. Če se je pod njimi zganila senca, je že zabrnela strelica v temo.

Budigoj je razpostavil na notranjo stran in na vrh četrtega ozidja močna krdela strelcev in gorjačarjev. Menil je, da bodo Obri poskušali preboj.

«Podlasica ne more skozi naš obroč, nikar obrski konjik!» so mu zagotavljali stražarji.

Vso noč so škripali okorni valjarji, ki so na njih premikali oblegovalne stolpe in težke želve. Žene so donašale moškim jedi in pijače, strelic in gorjač ter odnašale ranjene in mrtve, jih celile in umivale za sveto pot v nav.

Obrske poveljnike je sklical kakan Bajan v svoj šotor. Bil je že pijan, ko so se zgrnili krog njega. Hrupno jih je pozdravljal in vsakemu posebej napijal iz zajetne črepinje.

«Pozdravljen, mršavi Koh!» je kričal. «Za nocoj pozabiva, da se križajo najine poti! Jutrišnji dan naju ne bo več videl obeh. Pijva še zadnjikrat na zdravje!»

Kan Koh se je prisiljeno zasmejal in zlil vase opojno pijačo. Kakan Bajan pa je že pozdravljal drugega. Ko so se posedli vsi okrog ognja, pa je spregovoril in rekel:

«Sloveni terjajo našo smrt. Če nam je torej usojeno umreti, umrimo v boju, kakor so umirali naši očetje! — Nocojšnjo noč sem velel razdeliti zaloge pijače in pobiti zadnjo goved. Vso noč naj se veselijo ljudje! Brž ko se zdani, bomo udarili. — Smrt nam je usojena, umrimo v boju...»

«Umrimo v boju», mu je odgovoril kanski zbor.

«Samo izpad nas more rešiti», je nadaljeval kakan. «Moramo se prebiti. V hringu nas čaka smrt. Kdor se bo pretolkel, bo živ. Kdor bo ostal v hringu, bo mrtev. Se pred zarjo bom velel odpreti v nasipu vsa vrata. Skoznje bomo pohiteli kakor vihar. Bedni Slovéni ne bodo namakali svojih strelic v našo kri!»

«Ne bodo jih!» je zakričal ves zbor.

«Pijmo na zdravje in srečo... pijmo na dolgo življenje... pijmo na slovensko smrt..»

V hringu so pili in hrumeli do sivega jutra. Mehovi so krožili od ust do ust. Še daleč pred zarjo pa se je na vzhodni strani obrskega hringa objestna in pijana pesem spremenila v bojni krik. Sloveni so zdrveli na kup. Obroč se je stisnil in zgostil. Vnel se je boj. Kmalu potem so Obri odprli hring tudi na zahodu. Sloveni so jih prestregli. Grmada konjskih in človeških trupel je kmalu zagatila izhod. Potem je zadonel bojni krik na jugu. Le nekaj konj je zdrvelo med živo slovensko ozidje, a še ti so kmalu izgubili jezdece.

Tudi na severni strani so odmaknili hlode, ki so zapirali prehod v nasipu. Toda Sloveni so že prežali na to. Pripehali so bili prav pred odprtino, še preden je zazijala, velik stolp in ga postavili tako, da Obri niso mogli v gosti trumi skozi napravljeno vrzel. Drugega za drugim so potem podirale sekire. S sulicami in strelicami so jih suvali s konj. Niti hitrost jih ni rešila iz objema smrti.

Iz trde teme se je počasi začel prebujati meglen dan. Obri so spreviděli, da je misel na beg nora, zato so poskusili zagraditi vrzeli. Toda mednje so se že zagozdili Sloveni z bojnimi sekiranimi in gorjačami. Zdaj so padali tudi Sloveni, toda zmerom nova krdela so dotekala. Naglo se jim je posrečilo, da so splezali na peti nasip.

Branilci so bili zgneteni na tesen prostor. Že so se tudi v petem pasu med zbeganimi in pijanimi Obri podili Sloveni. Kakor zrelo sadje so cepali z ozidja, padali na sredo obrskih gruč, sejali smrt in želi kri. Nikomur niso prizanašali. Niti ženam niti otrokom! Le kdor jim je zaklical slovenski pozdrav, se je rešil. A takih je bilo že malo.

Obeh taborov se je polotila pijanost. Pijanost od krvi in boja. Slepa in gluha pijanost, ki je videla en sam namen: smrt, slišala en sam krik: maščevanje.

Obri so z največjo naglico zapirali prehode v šestem nasipu. Kakan Bajan se je med zadnjimi umaknil v šesti pas. Za njim so se zaprla vrata in nihče več se ni rešil skoznje. Kdor je ostal v petem krogu, je bil prepuščen od zmage pijanim Slovenom. Ti so zavzeli peti pas in že je spet zrasel pred njimi nasip. Zdaj ni bilo več misliti na to, da bi podirali zavzeti nasip samo zato, da bi mogli privaliti čezenj oblegovalnih priprav. Boj je bil prevroč. Sloveni so ponesli s seboj samo lahke strehe ter ščite iz lesa in volovskih kož. Že so prvi prislonili lestve na nasip. Zagrizli so se kakor besni v pregrado. Več in več lestvic je slonelo na njej. Obri jih niso mogli vseh sproti spodbijati. Zmanjkovalo jim je puščic in orožja.

Vedno bližji in vedno silnejši je bil bojni hrup. Branilci šestega nasipa so se že začeli umikati v notranjost. Več in več strelic je deževalo v šesti pas. Obri so se poskušali skriti med šotore. Begali so med tesenjačami, iskali zavetja med gručami konj. Sedmi nasip se je tesno zaprl. Troje prehodov v njem so zagatili s hlodi, kamenjem in peskom. Po šestem pasu so zagospodarili Sloveni. Njihovi roji so bili zmerom gostejši. Tesnitev obroča jih je bolj in bolj zgrinjala. Sedmi nasip je imel komaj še tisoč korakov v premeru, tri tisoč v obsegu. Ko so se prvi napadalci povzpeli nanj, so že zagledali pred seboj sredino obrskega hringa z nedozidano kakanovo vladarsko stavbo.

6.

V noči, ko je boj hrumel v pasu jugurov, se je Srna odločila. Vstala je in krenila k izhodu.

«Kam greš?» sta planila Haris in Katuna.

«Pustita me!» je zašepetala Srna.

«Nikamor ne smeš!» je rekla Katuna.

Zla slutnja jo je obšla. Vstala je in potegnila Srno nazaj na ležišče. Obe sta jo zarabili za zapestja in jo držali.

«Nikamor ne smeš sama», je ponovila Katuna. «Vse skupaj pojdemo, kamor pojdemo!»

«Maščevati se moram», je zamrmrala Slovenka.

«Maščuj se. Pomagali ti bova», je nadaljevala Katuna.

(Nadaljevanje na 7. str.)

PETDESETLETNICA

DOBRIŠE CESARIĆA PESNIKA ZAGREBŠKIH PREDMESTIJ

Dr. FRAN PETRÈ

IZ CESARIĆEVE LIRIKE ŽARI GLOBOKO SOČUTJE Z IZKORIŠČANIMI DELAVSKIMI MNOŽICAMI

Dne 10. januarja 1952 je dosegel pedeset let Dobriša Cesarić, eden najboljših hrvatskih pesnikov sodobne generacije, redni član Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu.

V dobi med dvema vojnama so vodilne hrvatske revije, Savremenik, Hrvatska revija in Kolo Matice Hrvatske, stalno objavljale Cesarićevo liriko, še vidnejše pa je bilo njegovo sodelovanje v tedanjih borbenih književnih časopisih, v Književni republiki, ki sta jo izdajala Miroslav Krleža in Gustav Krklec, in v Književniku. Cesarić ni predstavljal le enega izmed vrhov nove hrvatske poezije, temveč je spadal ves čas zaradi idejne strani svoje tvorbe tudi med najbolj napredne hrvatske književnike. Njegovo delo je tako po eni strani oglečalo hrvatske družbene stvarnosti v desetletjih stare, predaprilske Jugoslavije, a po drugi notranji hiskanj in bojev pesnika, ki je gledal izredno globoko v duševnost s dobnega človeka in njegova osebna vprašanja.

Kapitalistični, industrijski Zagreb, ki se je v zadnjih desetletjih naglo razvijal in rasel v močno hrvatsko gospodarsko in kulturno središče, je dobil v Cesariću svojega lirika. Cesarić je dvigal v književnost tisto njegovo bolno problematiko, ki je nastajala v zvezi s socialno diferenciacijo v mestu. Postal je pesnik zagrebških predmestij. Tam je rasel sloj, ki je s svojo delovno silo ustvarjal novo blagostanje mesta, a ni imel možnosti, da bi delil tudi njegove dobrine. V mestu so se množile palače in banke, odpirali so razkošne trgovine, v predmestjih so se gnetle bajte, kjer so živeli stisnjeni ljudje v slabih gmotnih in zdravstvenih pogojih. Vrsta Cesarićevih pesmi z motivi iz predmestja je ohranila verno, točno podobo tega življenja: Predmestje, Pri vagonih, Mrtvašnica najrevnejših, Vagonaši. Balada iz predmestja in podobno so naslovi teh pesmi. Cesarić zajema v njih ves človeški kolektiv, ki so ga gospodarske razmere zbrale v tem socialnem okolju, in riše skupne, socialne črte, ki so določale njegovo zunanje in notranje življenje. Cesarić je idejni pesnik, toda ni grob programski pesnik. Razmere so prikazane na primerih, ki so predočeni z močno družbeno karakteristiko, toda podane na tenkočuten, osebno doživljen način.

Cesarićeva socialna lirika spada zato med najboljše plodove poezije z družbeno tematiko, ki je nastala v zaključnem obdobju kapitalizma pri jugoslovanskih narodih, to je v zadnjih desetletjih pred osvobodilno vojno. Iz nje žari globoko sočutje z izkoriščanimi delavskimi množicami.

Od nastopa Moderne na koncu prejšnjega stoletja dalje so se tudi v hrvatski književnosti odražale nove literarne smeri, značilne za razvoj evropske poezije. Tedaj, ko se je pojavil Cesarić, je

DOBRISA CESARIC

bil zlasti močan odraz ekspresionizma, ki je v mnogočem menjal izraz in vsebino hrvatskega pesništva. Cesarić ni zapadel njegovemu vplivu, temveč je od vsega začetka klesal svoj lastni, osebni pesniški slog. Težil je k hoteni preprostosti, zaradi česar je dobila sleherna beseda njegovih stihov polno, močno, pretehtano veljavo. Bil je prepričan, da se tudi sodobni pesnik ob vsej modernosti svojega izraza ne sme oddaljiti od jasnega načina izražanja, kot ga imajo preprosti ljudje, zlasti kmečki sloj, ta varuh čistosti jezika.

Ta osnovna poteza tvorbe je tem bolj opazljiva, ker Cesarić nikakor ni enostaven pesnik. Znaten del njegove lirike je namreč posvečen filozofskim vprašanjem. Cesarić neprestano grebe po tako vznemirljivih stvareh kot so vprašanja bistva življenja, odnosa človeka do narave in stvarstva, pomena, ki ga ima zanj lepota, o smislu umetnosti in podobno. V njem ni zaslediti nobenih ostankov krščanske ali katoliške ideologije in reševanja teh vprašanj v njenem smislu in duhu. Cesarić je pristaš modernih naravoslovnih pogledov in velik občudovalec napredka znanosti in tehnike. Kot pesnik se ustavlja ob drobnih motivih narave, ki jih navadno dviga iz njihove materialne stvarnosti v izredno dojemljivo čutno doživljanje. Priroda je dobila v njem enega svojih velikih pesnikov. Zaradi smisla za tanko opazovanje njenih pojavov in prefinjenega, a obenem skrajno preprostega načina izražanja niso brez vzroka kazali na sorodnost njegove poezije s kitajsko liriko. Cela vrsta njegovih pesmi obravnava kot motiv neznaten prirodni pojav ali bežno človekovo čustvovanje. Taki vtisi se v našem dnevnem doživljanju gube med množico drugih. Ta sodobni hrvatski pesnik jim nasprotno daje tak izraz in globino, da nosijo na sebi pečat trajnosti.

Cesarić je doma iz Slavonije, iz onega prostranstva polj in gozdov, ki predstavljajo eno izmed baz prirodnega bogastva Hrvatske in Jugoslavije. Od tam je prinesel svojo širino. Ljudje v njegovi deželi so povezani z zemljo in njeno plodnostjo — v stoletjih so si nabrali v opazovanju prirode velikih izkušenj, ki so se podedovale iz roda v rod. Zdi se, kot da se v Cesariću pretakajo ta davna, usedla spoznanja in ustvarjajo osnovo njegovih pogledov na naravo in človeka. Čeprav živi pesnik v Zagrebu, globoko pozna problematiko mestnega človeka in njegovo žejo po spoznanjih, kar se vse odraža v njegovi poeziji, se vendarle rad vrača v Slavonijo. Zlasti v poslednji dobi se slavonski motivi zopet močneje javljajo v njegovi liriki.

Tudi Slavonija je kot ena izmed hrvatskih pokrajin obenem z vso Hrvatsko stoletja trpela pod tujimi upravami. Politične izkušnje nesvobodnega ljudstva so morale priti do izraza v Cesarićevi poeziji, in sicer v tistem delu, ki je govoril o hrvatskih političnih vprašanjih v nekdanji Avstro-Ogrski in v stari Jugoslaviji. Cesarićeva domovinska ljubezen se kaže zlasti v pesmi Trobentač s Seine, posvečeni pesniku Matošu, ki je moral pred prvo svetovno vojno emigrirati v Francijo. Pesem je prejela l. 1936, ko je nastala, nagrado Jugoslovanske akademije.

Doslej so izšle štiri Cesarićeve zbirke: *Lirika* (1931), *Ujete luči* (1938), *Izbrani stihi* (1942) in *Pesmi* (1951).

DOBRIŠA CESARIĆ

Zamorca na beneškem Torre dell' orologio

Stoletja že stojita na tem stolpu,
držeč bat oberoč, oba predana
negibnosti, ko svet vrvi tam spodaj
in ladje se oglašajo iz pristana.

Le tu in tam ju zmoti Čas. In takrat
se zganeta in drug za drugim udari
brezčutno, hladno. Vsa sta ravnodušna
tako ko Čas, ki njima gospodari.

V pripeki hudi in dežju puščobnem
čas bijeta enako, nikdar trudna,
in ko vse spi okoli njiju,
sta na zvoniku le še ona budna.

Stoletja že stojita tam na stolpu,
stiskaje bat neutrudljivo v róke
in stokrat več je mrtvih kakor živih
poslušalo udarcev njunih zvoke.

(Poslovenil Matej Bor)

Na večer

Na večer, kadar prve zvezde
in mestne luči se prižgejo,
ko sanja fant o svoji ljubi
in gre gasit pijanec žejo,

jaz tiho hodim mimo oken —
zdaj tu, zdaj tam luč zatrepeče,
in mahoma so čisto majhni
vsi moji dvomi in nesreče.

In tja v zaton, ki od prižganih
je zvezd svečan, smehljam se srečno
in čutim vseh stvari globino
in vem, da je življenje večno.

(Poslovenil Matej Bor)

Slove KNJIGE

Državna založba Slovenije je za šestdesetletnico pisateljevega rojstva začela izdajati

IZBRANO DELO FRANCETA BEVKA

ki bo izšlo v 15 knjigah. Redakcijo celotnega dela bo opravil pisatelj sam s sodelovanjem prof. Franceta Koblarja. Izdaja ne bo upoštevala mladinskih spisov, ker jih bo oskrbela založba Mladinske knjige. Vsaka knjiga bo zajela določeno dobo in predstavljala zaokroženo enoto. Zdaj je izšel prvi zvezek, ki prinaša pesmi in krajšo prozo iz let 1911 do 1927. Prozni del prinaša 41 krajših črtic in dve enodejanki. V začetku knjige je daljši Koblarjev esej «Delo Franceta Bevka», na koncu pa številne opombe in bibliografski podatki.

„OD TU DO VEČNOSTI"

Ameriški roman iz vojaškega življenja

Med knjigami, ki so šle v preteklem letu v Ameriki najbolj v prodajo, je roman Jamesa «Od tu do večnosti» (From here to Eternity). Roman obsega zgodbo dveh vojakov, ki sta prišla v garnizijo na Havajske otoke v času japonskega napada na Pearl Harbor ter opisuje njih vdanost vojski, njih odpor do življenja v vojašnici, njihove ljubezni ter občudovanje in sovraštvo med njima, dokler eden izmed obeh junakov ne umre.

Zanimivo je, da si je pisatelj izbral snov, ki za Amerikance nikdar ni bila privlačna, saj šteje ameriška literatura le malo del iz vojaškega življenja, kakor n. pr. «The Red Bagde of Courage», delo Stephana Crana ter knjigo pisateljice Carson Mc Cullers: «Odsevi v zlatem očesu».

Jonesov roman obsega 850 strani drobnega tiska in je pisan zelo realistično; bralcu ne prihrani niti najbolj nespodobnih besed in kletvic vojaškega besednega zaklada. Pretežni del dvogovora kaže Hemingwayjev vpliv ter je neposreden in neprisiljen; v nekaterih epizodah je zelo učinkovit, na splošno pa predolgovezen in statičen.

Od knjig, ki jih ljudje zelo radi kupujejo, odlikuje Jonesov roman opis vojaškega življenja in vojske. V vojski vidi pisatelj predvsem družbo, ki ji vladata hierarhija ter občajno pravo; to družbeno obliko je postavil Jones v srečišče dogajanja in v nasprotje z ameriško družbo, ki je vsa razbita in brez trdne socialne hrbtenice in v kateri človek tako težko najde samega sebe.

Na žalost pa ni pisatelj podal splošne analize o odnosih vojakov do njihovih predstojnikov, do vojske, ker je dal duška bolj svojemu osebnemu razpoloženju, jezi do napačno urejenega življenja v vojašnicah, tako da široko zasnovanega romana ni pravilno izpeljal in ni podal nobene prepričljive rešitve.

* * *

V Celovcu je izšel Koledar Slovenske Koroške za leto 1952. Izdala ga je Prosvetna zveza, ki se edina bori s tiskom in tudi z dejanji za obstoj slovenskega človeka onstran Karavank. Prosvetna zveza v Celovcu izdaja tudi časopis Slovenski Vestnik s prilogo Obvestila naprednih gospodarjev in pa mesečnik Svobodo kot najbolj popularen mesečnik na Slovenskem Koroškem.

Od vasi do vasi

NABREŽINA

Vannonijev vijak in naši ljudje

V ponedeljek popoldne se je zbralo v kinodvorani nekaj davčnih obvezancev, da so se pobliže seznanili z novimi davčnimi predpisi. Kljub objasnilom davčnega strokovnjaka v italijanščini in prevodu v slovenščino, je znaten del navzočih odšel, ne da bi mu bilo marsikaj jasno. Vannonijev zakon vsebuje vso zamotanost italijanskega davčnega vijaka, ki je težko razumljiv ne le preprostemu, ampak tudi izobraženemu človeku.

Zato bi bilo potrebno, da bi strankam pomagalo pri napovedi davkov naše Gospodarsko združenje.

Tudi pri tej davčni reformi italijanskega kova se ljudstvo boji, da bo pretirano visoko davčno obremenjeno in pravi, da bodo tudi po tem zakonu plačevale namesto velikih male ribe, ker vrana vrani ne izkljuje oči.

Slinavka in parkljevka v nabrežinskem okraju

V Nabrežini, Slivnem in Samatorici sta se pojavili slinavka in parkljevka. Bolezen zahteva, kot znano, večtedenskega zdravljenja in povzroči zamudo časa, hiranje obolele živine in s tem občutno gospodarsko škodo. Zato naj se gospodarji strogo ravnajo po zdravstvenih predpisih. — Predvsem pa naj upoštevajo temeljito pravilo: razkuževanje rok in nog, da se prepreči prenašanje bolezenskih klic.

Za primer nalezljivih bolezni naj bi uprava nudila pomoč. Saj je bilo kmetijstvo doslej deležno podpore v tako skromni meri (50 milijonov od 37 milijard Marshallove pomoči), da bi bila njena dolžnost nadokomadi vsaj to gospodarsko zgubo.

Našemu živinozdravniku pa priporočamo, naj se bolj zanima za zdravljenje te epidemije in za ukrepe, ki bi epidemijo omejili.

SESLJAN

Sesljan je in bo slovenski

Raznovrstni «drukarji» ne zamudijo nobene prilike, da ne bi navijali za priključitev naših krajev k Italiji. Prav našo vas imajo za posebno ugodno postojanko, češ da ima že italijanski videz. Svobodno jim, če tešijo s tem svoja bolna čustva in se tolažijo z videzom, ki jim ga vsiljuje promet med Trstom in Italijo. Povemo pa jim, da se temeljito motijo, ker naše naselje ne more biti drugo kot to, kar je bilo in je še: samo slovensko. In to bo ostalo tudi v bodoče kljub videzu, to se pravi kljub nekaterim izjemam, ki so iz dobičkarske strasti pozabili na svojo kraško mater, na njen jezik in narodno poreklo. O priliki bomo te — le pokazali javnosti.

Našim trgovcem in obrtnikom pa ponovno priporočamo, da se pokažejo bolj odločni vsaj tam, kjer ne morejo svojim poslovnim zadevam prav nič škodovati, a se po drugi strani izognejo kritiki svojih odjemalcev in vse poštene slovenske in tudi italijanske javnosti. Mislimo na napise njihovih obratov. Zakaj prezirajo svoj jezik? Če so tudi oni proti videzu italijanstva, naj storijo svojo dolžnost!

DOLINA

Koline, ki niso dišale

Naši občani se že dolgo časa vprašujejo, kdaj bo spet kakšna občinska seja našega občinskega sveta. V časopisih beremo o sejah občinskih svetov v drugih občinah, ki so manjše in manj važne od naše ter imajo manj problemov, ki jih je treba reševati, pri nas pa tako spimo!

Že dvakrat smo pisali o družini Forausa Vincenca, ki je nujno potrebovala stanovanje, pa ga ni dobila ter se je zaradi tega tudi naš župan pri njih opravičeval. No, končno se je ta družina obrnila nekam drugam na «višjo instanco» pri IACP (ustanova ljudskih hiš) ter stanovanje upravičeno dobila, čeprav prej županu to ni uspelo, kar ga je menda tudi potrlo, saj se je s tem pokazalo, da vendarle ni vsegamogočen. No, ljudje so zadovoljni, da je bila tej družini popravljena krivica. V ljudski hiši so se doslej nastanile štiri družine.

O zadevi razsvetljave v nekaterih vaseh naše občine smo že dvakrat pisali. Toda ta zadeva je imela še neke posledice. Našega župana je neki njegov prijatelj povabil v Gročano na koline. Prav takrat pa je tam zmanjkala na županovo nesrečo luč. Ljudje so zvedeli za obisk svojega dragega župana, ker pa so bili zaradi luči razburjeni, — pravijo, — da ga niso preveč navdušeno sprejeli in da mu zato koline niso prav nič teknile ter se ni hotel dalje ustaviti v gosteh. Sicer pa nismo več v svetopisemskih časih in naj zato noben hudomušnež ne misli, da se mu je moralo zgoditi kot sv. Stefanu. Sicer, kar se kolin in teka tiče, bi človek vse to še pozabil, ampak ugled, ta prešmentani ugled!

Prosvetno življenje se je pri nas zopet bolj razživelo. Pevski zbor ki se je povečal in šteje 32 članov, ima redne vaje in bo danes tudi nastopil v Nabrežini. Tudi po našem tisku ljudje pridno segajo, zlasti ob nedeljah, saj se takrat proda okoli 100 izvodov «Primorskega dnevnika» poleg lepega števila stalnih naročnikov

ŠKOFIJE

Uspeh novoletne jelke jih peče

O lepem uspehu letošnje novoletne jelke smo že poročali, saj je bilo obdarovanih kar 78 otrok, torej 70 več kot lani. To silno žge maloštevilne fanatične kominformovce, ki so svoj neuspeh dolgo prežvekovali, končno pa se oglasili z malce žolčem in strupom v «Unità».

Seveda so se tudi to pot, kot po navadi, lagali. Pisali so, da je bilo na prireditvi več otrok, ki niso ničesar dobili, medtem ko so bili v resnici vsi navzoči obdarjeni. Le pri nabiralni akciji in vpisovanju otrok so tri družine odklonile prispevek in vpis otrok. Teh otrok pa seveda ni bilo pri obdaritvi.

«Unità» pa nam dela celo reklamo in pravi, da so bili paketi vredni 3.000 lir, kar je vsekakor malce pretirano i česar nismo mi nikoli rekli. Morda pa so naše pakete precenili zato, ker so v svojih zelo malo dali, česar jim ne bi hoteli očitati, če bi bili molčali. Po naši obdaritvi otrok so se namreč izgovarjali, da so «uboži» in da zato niso mogli dati boljših paketov. Toda ljudje pravijo: «Nimajo denarja za pakete, za plakate, s katerimi vsak dan mažejo zidove po Trstu in po vaseh, pa jim ne manjka milijonov.»

PLAVJE

Zemljo nam hočejo vzeti

Pred kratkim je začelo neko italijansko podjetje snubiti nekatere naše kmete, da bi mu odstopili pri Orehu ob Osapskem potoku na levi strani glavne ceste svoja najboljša zemljišča, češ da jih bodo potrebovali za opekarno. Tu imajo Plavčani svojo najbolj rodovitno zemljo, od katere živi kakih 18 kmečkih družin. Podjetje zahteva okoli 60 ha površine.

Kmetje nočejo nič slišati o prodaji; zato so se pretekli torek tudi sestali ter zaprosili predstavnika Kmečke zveze, naj pride k njim in jim pojasni stvar. Podjetje namreč ne more prisiliti kmetov, da to zemljo prodajo. Vsi prizadeti posestniki so se sporazumeli, da nihče ne odstopi svojega zemljišča, saj vendar gre za njihov lastni gospodarski obstoj.

Živinoreja na Plavjah že sedaj manj uspeva. Svojčas so kmetje kupovali travo na kraju, kjer je kasneje občina napravila izboljševalna dela, ter tako dobili nekaj sena. Sedaj pa sena primanjkuje in ga morajo dovažati iz Furlanije ter plačevati nad 2.200 lir za stot, pri čemer ni niti vračunana prevoznina. Sena morajo kupiti nad 100 stotov.

Letošnja vinska letina je bila še precej dobra, toda nihče ne vpraša po vinu in kmetje ga ne morejo prodati. Zato bi bilo prav, da bi vsaj v vaški gostilni točili domače vino.

BRAZDE NAŠIH KMETOVALCEV

DELOVNA SILA v našem kmetijstvu

Že ob mnogih prilikah smo v našem časopisu opozorili pristojne oblasti na prežalosten pojav v tukajšnjem kmetijstvu, da namreč kmečki življ vedno bolj zapušča zemljo in si išče zaslužka v mestu izven kmečkega poklica. Beg z dežele v mesto žal ni omejen na naše ozemlje, marveč ga beležijo na splošno tudi v drugih državah. Vendar pa je, vsaj za sedanje tukajšnje gospodarske in socialne razmere, tembolj grajanja vreden, ker bi ga bilo mogoče silno zmanjšati, ako ne prav odpraviti, če bi mu le odločilni krogi posvetili nekoliko več pozornosti in skrbi in bi gospodarji, kmetovalci sami čutili več spoštovanja do lastnega poklica.

Izmed premnogih problemov, ki tarejo naše kmetovalce, je vprašanje delovne sile gotovo med najvažnejšimi. Tukaj ne mislimo toliko na delovno silo, ki jo mora kmet najeti izven svoje družine in svojega gospodarstva ter drago plačevati, marveč na delovno silo sploh, ki je v sodobnem, umnem kmetijstvu in zlasti pa še pri njegovih intenzivnih panogah potrebna. Ta sila, tudi kadar jo nudi sam kmet — gospodar in člani njegove družine, je dandanes vse premalo plačana v primeri z delovno silo, oziroma z delom sploh v drugih gospodarskih panogah.

Da je temu res tako, nam pričajo današnje tržne cene kmetijskim pridelkom na splošno. Tudi uradna poizvedovanja v pogledu oblikovanja in povišanja cen pred in po vojni so izsledila, da je povprečje povišanja cen kmetijskim pridelkom, zlasti pa še na debelo pri kmetu, nesorazmerno manjše, kot pa povišanje cen kmetijskih potrebščin in industrijskih proizvodov na splošno. Ne moremo se tukaj spuščati v podrobnosti o kraličnih cenah, ki vladajo na tukajšnjem tržišču v škodo kmetovalcem na splošno. Najboljši dokaz, da se tudi na našem ozemlju le slabo plača kmečko delo, je pač dejstvo, da se že samo podeželsko in kmečko ljudstvo ogiblje kmečkega dela in si išče raje zaslužka v drugih, nekmečkih poklicih.

Ni potrebno še posebej poudarjati, da ima to dejstvo gotovo zelo kvarne posledice za človeško družbo, bodisi z gospodarskega kakor s socialnega in kulturnega ter tudi z narodnostnega vidika. Zaradi tega bi morali seveda odločilni krogi, katerih naloga je skrbeti za splošen napredek tukajšnjega prebivalstva, posvetiti vso potrebno skrb za čim boljšo in pravilnejšo rešitev problemov, ki se tičejo omenjenih pojavov tudi v tukajšnjem kmetijstvu.

Zdi se nam, da bi bilo treba temeljito proučiti vprašanje o pravičnem plačilu in o čim umnejši uporabi delovne sile v kmetijstvu. V tem pogledu bi bilo predvsem nujno potrebno razširiti uporabo modernih strojev v kmetijstvu, zlasti pa uvesti motorizacijo za obdelovanje zemlje tudi v najmanjše kmetije. Glede motoriziranja malih kmetij je gotovo mogoče doseči mnogo zadovoljivih uspehov tudi na tukajšnjem ozemlju, čeprav so tla zelo različne narave in je zemlja na splošno težko obdelovati ter so zemljišča sila razkosana. Današnja tehnika pa je že tako napredovala da nudi tudi za naše razmere ustrezne stroje. Pri tem mislimo predvsem na majhne motorne pluge in freze ter na motokultivatorje sploh, ki so drugod že močno razširili in bi prišli prav za zemljišča, na katerih gojijo vrtnarstvo in vinogradništvo.

Sevda je potrebno, da priskočijo na pomoč poklicne oblasti, vsaj pri poskusih, in prisvojijo pri prvih nakupih strojev. Kmetje, gospodarji pa ki si sami ne morejo kupiti primernega stroja, bodisi ker nimajo dovolj kapitala bodisi tudi da nimajo dovolj zemljišča za obdelovanje s takim malim strojem, bi se morali združiti skupaj po dva ali tudi več in kupiti skupno tak motorni stroj. Vsekakor je potrebno, da se prej natančno domenijo in primerno rogodijo, kako bodo stroj izkoriščevali in uporabljali. Seveda morajo vedeti, da je najbolje, če upravlja in uporablja stroj vedno eden in isti družabnik ali oseba, ki se na stroj najbolje spozna in ima tudi dovolj časa, da dela z njim po potrebi na kmetijah svojih družabnikov, po možnosti sosedov. Za izdelavo podrobnejših in ustrezajočih pogojev in pravil pa je priporočljivo, da se kmetovalci, preden stroj kupijo, obrnejo na izkušenega strokovnjaka ali pa na svojo kmetijsko strokovno organizacijo.

Dober kmetijski stroj prihrani kmetovalcu veliko truda in napora. Svoje delo opravi kmet s strojem v mnogo krajšem času, in večkrat tudi z mnogo manjšimi stroški, kot pa s številnimi delavci, ki jih je dandanes tudi pri nas vedno teže dobiti. Pravilno uporabljen in razmeroma ustrezajoč stroj predstavlja v sodobnem času najcenejšo delovno silo ter nudi tudi zadoščenje in veselje v kmetijskem poklicu.

A. Č.

Lahko in veselo gre od rok oranje z malim motornim plugom.

PREZIMOVANJE JESENSKIH POSEVKOV

Kako zmrzuje rastlina? Ko pada toplota, rastline vse bolj zamro; ponehajo vsi življenjski pogoji, dihanje, hlapenje, usvajanje hrane. Ko je toplota od +5 do 0 stop. C., rast žita urno poneha, privzemanje skoro docela prestane, dihanje pa še naprej traja, čeprav slabotneje, daleč tja pod ničlo. Ozimine dihajo vso zimo, celo pod snegom in pri najhujšem mrazu.

Ko pade toplota pod ničlo, tedaj dožive rastline globoke izpremembe v svojem življenju. V brezveternem mrazu se lahko shladi do — 6 stop. C., v vetru samo do — 3 stop. C., pa ne zmrznejo. Sele pri nižji toploti se pojavi v celicah led. Led nastopi v obliki kristalov v celicah samih in v vrzelih med njimi. Nekateri menijo, da prej v vrzelih, ker navadno pokriva zunanjo stran celične mrenice plast vode, drugi pa, da v celicah in med njimi hkrati.

Pri nadaljnjem padanju toplote se ledeni kristali večajo, rastejo, postanejo večji kakor so celice. Razume se, da trgajo celične mrenice in da močno pritiskajo na plazmo. Kristali zunaj celic jemljejo vodo za svojo rast iz notranjosti celice. V celicah se sok zgoščuje, plazma postane gnetljiva, raztopine soli bolj zasičene. S tem se poveča odpornost za mraz, zmrzovanje celic se torej za nekaj časa prepreči. V celicah se napravi led v celičnih prazninah in med mrenico in plazmo.

Čim večji je mraz, tem več vode zmrzne v celičju. Pri mrazu — 4.5 stop. C. je že 64% vode prešlo v led, pri — 15 stop. C. celo okoli 80%. Ko se prične tudi v plazmi delati led, tedaj je smrtna nevarnost za celice. Plazma se seseda, nato strdi, se skrkne, beljakovine začno razpadati. Smrt nastopi, rastlina odmre.

Velike celice z močno vodenimi beljakovinami hitreje zmrznejo. Pretirana vlaga v zemlji, močno z dušikom gnojena zemlja, topla in vlažna jesen povzroče, da žito bujno raste, to je, da dela velike vodene stanice. To žito bo slabo prezimilo. Drobne, zbite celice so odpornejše.

Pod snegom dihanje ni pravilno. Sladkor se ne razpade do kraja, preostane alkohol in organske kisline, ki se kopičijo v celicah in sprovijo prestavljanje v kred. Žito oslabi in izgubi odpornost proti mrazu.

Nenaden mraz močno škodi žitu. Ako se toplota polagoma znižuje, tedaj se rastline počasi privadijo na mraz, voda počasi odhaja iz celic in celice postanejo odpornejše. Razume se, da je skokovita sprememba toplote najbolj nevarna. Kraji, kjer pozimi toplota močno koleba, nudijo žitu težje pogoje za prezimovanje.

Ugotovili so, da mora žito v jeseni pripraviti zalogo sladkorja, ki mu poveča odpornost za zimo, da potrebuje zato nekaj časa in da se žito tem bolje privadi na mraz, čim počasneje pada toplota. Žito preživlja na jesen čas, ko se pripravlja za zimo, to je čas prekaljevanja. Žito se za zimo kali, utrjuje, jekleni. Žito preide več stopenj prekaljevanja: v začetni stopnji se nabira sladkor in kopiči v rastišču. V drugi stopnji odhaja voda iz celice, ko se delijo med celicami kristali leda; celični sok se zgošča, plazma postaja gnetljiva. Tretja stopnja je pa čas prezimovanja v ožjem smislu besede, to je prenašanje mraza.

Žito se najbolj prekali, kadar toplota v jeseni počasi pada; kadar je spočetka vsaj 15 do 20 dni povprečna dnevna toplota + 6 stop. C., ako torej toplota niha med 10 stop. C in 0 stop. C.; kadar poteka znižanje toplote od povprečno + 6 stop. C. do — 4 stop. C. prav tako počasi v teku 10 do 15 dni; kadar ostane odslej naprej toplota celo zimo tja do spomladi pod ničlo. Navzdol lahko pade do — 20 stop. C., celo 22 stop. C. brez posebne škode za žito.

Žito dobro prezimi, ako ni zemlja prevlažna, pa tudi ne prerahla, ako je rastiščе dovolj zavarovano pred mrazom in vetrom. Rahla in vlažna zemlja močno poveča usodni učinek mraza.

(Nadaljevanje prihodnjič)

ZDRAVNIK

Domače živali povzročitelji bolezni

Večina nalezljivih bolezni se prenaša od človeka na človeka, od bolnega na zdravega tako, da pride zdrav človek v dotik z bolnim ali pa tudi samo le z njegovimi stvarmi in izločevalninami. Bolezenske klice pridejo tako na zdravega človeka, ki oboli. Če dobi na primer v družini otrok, škrlatinko, bo bolezen kaj kmalu prešla na brate in sestre, če nanje ne pazimo dovolj in jim ne zabranimo pristopa do obolelega. Drug primer: nekdo ima grižo z močnimi krvavimi driskami ter onesnaži svoje perilo z iztrebki, v katerih so bacili griže. Ti bacili kaj lahko okužijo perice, ki perejo takšno perilo. Zgodi se pa tudi lahko, da pride po nesreči nekaj takih iztrebkov z bakterijami griže v studenec, okuženo vodo pojejo drugi ljudje in naenkrat se griža razširi po vsej vasi. V zanemarjenih vaseh, kjer so stranišča poleg studencev, se to kaj lahko zgodi.

So pa tudi druge nalezljive bolezni, ki se ne prenašajo direktno od človeka na človeka, ampak drugače. Pomislimo na primer na pegavico (pegasti tifus), za katero je pomrlo v vojni na tisoče in tisoče ljudi. Pegavica je bolezen bede in nečistoče: tam, kjer je doma čistoča, tam se pegavica ne pojavlja. Pegavica ne prehaja od bolnega na zdravega, ampak se širi na drug način, ki nam je bil dolgo časa neznan. Bolezen prenašajo uši. Uš pači bolnika, mu pije kri ter s krvjo vsesava povzročitelje pegavice. Ti se v krvi razmnožijo in ko ista uš čez nekoliko dni pači zdravega človeka, mu vcepi v krvi povzročitelje pegavice in človek zboli. Kjer torej ni uši, kjer je snaga, tam ni pegavice, kajti pegavico prenašajo uši. Podobno se prenaša tudi malarija, samo da njo ne prenašajo uši, temveč posebne vrste komarji, tako imenovani anofeles, ki sesajo človeško kri. Kjer ni anofelesa, tam tudi ni malarije. Bolezni, ki jih prenašajo žuželke, je cela vrsta, najbolj pogoste so v tropskih krajih.

Iz teh primerov vidimo, da morejo živali prenašati na človeka bolezni. Ni treba, da so to žuželke, tudi druge živali prihajajo pri tem v poštev, vendar se hočemo v članku omejiti na domače živali, ki živijo s človekom v ozkih stikih ter razjasniti njihov delež pri prenašanju bolezni.

TRAKULJAVOST

Trakuljavost je bolezen, ki je ponekod med ljudstvom precej razširjena. Bolezen povzročajo trakulje; toda trakulja se ne prenaša direktno od človeka na človeka, ampak posredno s prenosom različnih domačih živali. Trakulja je črv, ki živi, ko odraste, kot zajedavec ali parazit v človekovem črevesu. Ima obliko dolgega in ozkega traku, odtod tudi njeno ime. Na enem koncu se končuje z majhno komaj vidno glavico, ki jo imenujemo pripono. Glava trakulje ima priseske v obliki majhnih lončkov in z vencem drobnih kvačic. S temi napravami se trakulja oprijemlje sten črevesja. Trup trakulje je sestavljen iz medsebojno zvezanih členov-odrivkov. Odrivki, ki so najbolj oddaljeni od glave, so najbolj razviti in imajo največ jajčec. Jajčeca, iz katerih se razvije zametek, zapuščajo z dozorelimi odrivki črevo gostitelja in pridejo tako na gnojišča, na rastline ali v vodo. Iz jajčec se pa razvije trakulja le, če dospejo jajčeca s hrano ali vodo v prebavne organe človeka. Da pa trakulja popolnoma dozori, je treba več, navadno dveh različnih gostiteljev, od katerih je eden vmesni, drugi pa končni. Navadno je človek končni gostitelj, kajti le v njegovem črevesju se more iz jajčec razviti polno dozorela trakulja. V črevesju vmesnega gostitelja, ki je navadno ta ali ona domača žival, ne najdemo nobene trakulje, pač pa hranijo domače živali v raznih svojih organih zametke zajedalcev. Do okužitve pride navadno tako, da pridejo jajčeca trakulje v prebavila te ali one domače živali.

Tu jih želodčni sok oprosti njihove lupinice in zametek, ki se izleže iz jajčeca, predre ostenje želodca, pride v krvni obtok ter odtod v razne organe, zlasti v mišičevje. Zametki, ki so tako prišli v razne organe telesa, se obdajo z mehurčki in jih imenujemo ikre. Če človek uživa surovo ali le slabo kuhano meso okužene živali, zaužije tudi ikre. Želodčni sok razje mehurnjak z ikrami, ki hrani v sebi zametek in tako oproščena živalca pride v črevo, kjer se polagoma razvije v pravo trakuljo. Trakulje si izberejo navadno tenko črevo za torišče svojega delovanja. Njih življenjska doba je različno dolga. Nekatere živijo samo nekaj dni, druge poginejo po vek mesecih, nekatere se pa ohranijo pri življenju celo po več let. Trakulj je več vrst, vendar jih prebiva v človeškem telesu razmeroma le malo. Za naše kraje prihajata v poštev predvsem ozka in progasta trakulja. Ozka trakulja je dolga dva do tri metre, včasih celo šest metrov. Živi v tenkem črevesu človeka, večkrat celo v večjem številu. Za vmesnega gostitelja si izbira prašiča. Ikre, ki so v okuženem prašičjem mesu, predstavljajo prozorne mehurčke, napolnjene z neko tekočino. Iz ikre se poišče v črevesu človeka, ki je použil surovo, le malo kuhano ali pa samo okajeno okuženo prašičje meso, razvije trakulja. Okuženje z ikrastim svinjskim mesom je redko tam, kjer je prašičje meso podvrženo strogemu živinozdravniškemu pregledu, ne pa tako na deželi.

Progasta trakulja je povprečno dolga štiri do deset metrov, vendar so pa našli že tudi take, ki so merile trideset metrov. Vmesni gostitelji te trakulje so govedo, ki hrani, če je okuženo z jajčeci te trakulje, v mišičju vse polno ikre. Do okužitve in pozneje do razvoja te trakulje pride pri človeku, če uživa napol surovo goveje meso. Ikre so zelo majhne in jih le s težavo zasledimo v govejem mesu. Človek, ki ima progasto trakuljo, izločuje z blatom na milijone jajc tega parazita.

Glavni znak, da je človek obolel na trakuljavosti, so trakuljini odrivki in jajčeca v blatu. Pogosto ne kaže oboleli nikakih bolezenskih znakov in trakuljavost ostane tako dolgo skrita, dokler je slučajno ne odkrijejo. Večkrat se pa oglašajo bolečine v trebuhu, človeka muči glavobol, napada ga vrtoglavost in polašča se ga občutek splošne oslabelosti. Vsi ti omenjeni znaki so pa tako nejasni in neizraziti, da je njih pravi izvor skoro nemogoče spoznati. Edino preiskava blata osebe, ki je na sumu, da ima trakuljo, nam more prinesti gotovost.

Trakuljavosti ne smemo puščati brez zdravljenja, v nadi da bo parazit sam od sebe zginil. Za zdravljenje imamo na razpolago dovolj sredstev, vendar pa ni nobeno zdravilo tako, da bi ga smeli uporabljati brez zdravnikovega nasveta. Bučnice so edino domače zdravilo, ki ga lahko uporabljamo. Preden pričnemo s kuro, uživamo eden ali dva dni le mlečno hrano, drugi dan

(Nadaljevanje na 6. strani)

ŽENA · ZDRAVJE · DOM

DELO IN DOBRO BERILO

dva važna pripomočka pri pravilni vzgoji otrok

V našem zadnjem članku v zvezi z vprašanji, ki jih mora vsak dober vzgojitelj ali roditelj dobro poznati, smo govorili o vzgojnih sredstvih, ki imajo pri vzgoji otroka največ uspeha. Omenili smo na primer zgled, navado in igro, ki imajo na otroka velik vpliv. Nismo pa omenili še pomena pravilne zaposlitve otroka in pomena berila, ki sta po našem mnenju res zelo važna.

Delo je silno važno vzgojno sredstvo, ker zaposluje tako kot igra otrokove telesne in duševne sile. Se več! Delo naj že v majhnem otroku razvije veselje do produktivnega dela. Delo mora biti seveda otroku zanimivo. Pristno zanimanje vodi otroka na primer pri igri, zato se mora dober vzgojitelj učiti od nje ter z njo povezati tudi delo, oziroma bolje rečeno — dati delu videz igre. Dobro je, če dete že v nežni dobi prevzame neka opravila, ki jih samo ima za igro, ki pa v resnici neopaženo vodijo k delu: oskrbovanje samega sebe, kakor umivanje in oblačenje, pomoč pri gospodinjstvu, oskrbovanje majhnih živali (kanarčkov, kokošk, zajčkov itd.), košček grede na vrtu. Z rastjo otroka se zahteve seveda povečajo, to se pravi, da mora biti delo tudi notranje utemeljeno. Najboljša utemeljitev je tista, ki je povezana z otrokovim doživljanjem ter vzbuja pri otroku največji interes.

Kako resno sprejme otrok delo, če ga ima za važno in odgovorno, nam kaže primer, ki ga je dobro opisal slavni ameriški pisatelj M. Twain v svojem mladinskem romanu «Tom Sawyer», ki pripoveduje zgodbo dečka Toma, kateremu je teta za kazen prepovedala igranje z drugimi dečki in mu poverila pleskanje plotu z zeleno barvo. Ostali dečki se norčujejo iz Toma, toda ta dela resno dalje, ker meni, da je pleskanje zelo odgovorno delo, ki ga ne sme in ne more vsakdo izvršiti. Odgovorno delo — to je za dečke, ki so nagnjeni k brezskrbni igri, zadosten motiv, da se naravnost silijo k delu ter ga kar najbolje tudi izvedejo.

Delo mora seveda ustrezati otroškim močem in njihovi razvojni stopnji. Italijanska pedagoginja Marija Montessori je poskusila ustvariti primerno otroško okolje (n. pr. pohištvo in vso opremo nalašč za otroško velikost), ker je menila, da otrok ne more uporabljati metle, ki je še enkrat večja od njega, ali pa krtače, ki je ne more držati v svojih majhnih ročicah. V otroških domovih, ki jih je sama ustvarila, je dokazala da lahko otroci že v nežni dobi opravljajo vsakovrstna dela in se tako rekoč igraje navadijo samostojnosti.

Dobro vemo, da otroci zelo radi posnemajo pri delu odrasle. Zato pustimo majhno deklico gospodinjiti, dečka pa opravljati druga bolj «moška» dela. Ne dovolimo pa, da bi otrok preskakoval kar tako brez vzroka z dela na delo. Najprej mora začeto delo končati, šele nato naj poskusi z drugim. Neprijetnosti in težave ki jih delo vsebuje, mora sam premagati. Seveda mora biti tudi pri tem neka mera, oziroma morata mati ali pa oče vedeti, koliko njih otrok zmore in sme. Slabo je seveda nekontrolirano delo, še slabše pa, ali smo otroku vedno za petami ter mu kažemo nezaupljivost. Tudi opravljanje samo prijetnega dela je škodljivo, ker bo otroku kasneje neprijetno delo, ki pa je v življenju tudi potrebno, zoprno ter se ga bo ogibal.

Velike važnosti pri vzgoji otroka je tudi dobra knjiga, ki je v dobi od 10. do 14. leta res eno najvažnejših vzgojnih sredstev. Otrok naj dobi veselje do knjig, ne sme jih pa «požirati». Površno in preskakujoče čitanje rodi navadno v otroku površnost in nekritičnost. Važno je seveda predvsem kaj otrok čita. Za manjšo deco prihajajo v poštev slikanice, predvsem humoristične, šele kasneje so na vrsti druge pravljice in povesti. Otroku moramo nuditi predvsem dovolj primernih pravljic, ki v raznih oblikah obravnavajo vsakdanje življenje. Posebej bi opozorili na živalske pravljice, ki jih otroci izredno ljubijo.. Poleg pametne in ustrezajoče izbire knjige je važno, da otroka z njimi ne silimo in da mu jih ne kupujemo niti prezgodaj niti preveč. Najlepše je, če otroku darujemo knjige za god, rojstni dan in ob drugih podobnih praznikih. Polagoma se mu tako množi knjižnica in z njo tudi ljubezen do knjige. Napak bi bilo seveda, če bi otrok zaradi čitanja zanemarjal igro, delo ali pa šport ali pa da bi bilo čitanje njegova edina dejavnost ob prostem času. Škoda bi ne bila samo telesna, temveč tudi duševna.

Novoletna jelka

- velik uspeh dela in naporov naših žena

Tudi letošnji otroški praznik — novoletna jelka je za nami. Delo, ki so ga za uspeh tega praznika ponovno opravile tržaške žene, je veliko in lahko so nad sadovi tega upravičeno ponosne.

Poročila iz raznih krajev, kjer je dedek Mraz obdaroval naše otroke, so najbolj zgovorna in prepričljiva ter nam kažejo, da je bilo povsod obdarovanih še mnogo več otrok kot pretekla leta.

Pomen letošnje novoletne jelke je tem večji, če pomislimo, da je k njenemu uspehu prispevalo naše ljudstvo samo, ki je z nabiranjem denarnih prispevkov, s prireditvami raznih kulturnih prireditev ter z izdelovanjem igračk in oblačil, pripomoglo, da so bila darila dedka Mraza nadvse lepa, koristna, bogata ter predvsem številna.

Koliko lepih igračk, koliko toplih nogavičk, kap, oblekc in rut so izdelale naše žene, samo da bi razveselile naše najmlajše. In veselje ter navdušenje je bilo res splošno.

Prav tako ponosne so pa lahko žene tudi nad uspehom vseh kulturnih prireditev, ki so bile v sklopu priprav za letošnjo novoletno jelko.

Upravičeno lahko trdimo, da je bila letošnja novoletna jelka velik praznik ne samo otrok, temveč vsega demokratičnega tržaškega prebivalstva, pa dvsem pa naših žena, ki so storile vse, da bi osrečile in obdarile čim večje število najmlajših.

Gospodinje in kuharska umetnost

Pripravljanje hrane je ena izmed najvažnejših nalog dobre gospodinje. Enolična, slabo pripravljena hrana škoduje zdravju in često povzroča tudi prepire. Kakovost in količina hrane ni vedno odvisna od denarnih sredstev. Nekatere gospodinje znajo dobro kupiti in dobro skuhati, druge mnogo potrošijo a vendar ne kuhajo dobro in izdatno. Vsako delo nam uspeva le tedaj, če ga delamo z ljubeznijo in za kuho velja to še prav posebno. Ne moreš se pa seveda posvetiti z ljubeznijo delu, ki ga dobro ne poznaš in ki ga morebiti opravljaš le mimogrede. Mnogo je danes žena, ki morajo, ko se vrnejo z dela, še v naglici skuhati obed zase in družino. Pa tudi gospodinje ne morejo ž tovrstni kuhi vedno toliko časa kakor nekdaj. Zato je potrebno, da prodre žena čim globlje v skrivnost kuhe in veščobi to važno panogo gospodinjstva. Mnoga dekleta imajo priliko naučiti se kuhanja, a še več jih je, ki stopijo v zakon s prav počlim znanjem in remajhnim strahom, kako se bodo postavile pri ognjišču.

Zato nam olajša delo v kuhinji dobro, praktično orodje. V vsaki boljši trgovini za kuhinjsko posodo dobimo vse, kar srada v kuhinjo, poleg tega pa čitamo še vedno o zadnjih novostih, ki so jih izumili praktični ljudje v pomoč gospodinji.

Stroj za seklanje mesa, zelenjave, za strganje kruha, sira, itd. je nujno potreben v kuhinji, predvsem pa ne smemo pozabiti tehnice, ki mora biti natančna. Tehtnica, svtnčnik v roku in papir so prav dobri pripomočki za štedljivo gospodinjo. Večkrat si ne upamo narediti kake jedi samo zato, ker mislimo, da je predroga; zato je potrebno, da s tehtnico preračunamo, koliko velja ta ali ona jed.

S praktičnimi pripravami za kuhanje si prištedimo tudi zelo mnogo truda in časa, zato naj nam ne bo žal stroškov zanje.

Kuhinjski nasveti

PARADIŽNIKOVA JUHA

Iz sesekljane čebule, peteršilja, masla in nekoliko moke napravimo prežganje; dodamo nato 1-2 žlici paradižnikove mezge, košček sladkorja, ščepec popra in skodelico mleka. Vse to kuhamo pol ure na šibkem ognju, nakar prilijemo vode, v kajero vržemo 1-2 jušni kocki in pustimo še, da vse dobro prevre. Ker je juha gosta, denemo vanjo samo parmezan in košček masla v skledo, ki smo jo prej segreli.

TELECJI MOZGANI

Potrebujemo dvoje telečjih možgan, žlico sesekljanega peteršilja, 2 žlici moke, limonin sok, nekaj žlic juhe, sol in olje.

Operi možgane v mrzli vodi ter jih pusti v vodi 10 minut, nato menjaj vodo ter jih kuhaj v osoljeni vodi; čim prične voda vreti, vzemi možgane ven, jih odcedi ter jim odstrani žilice. Nato jih razreži na ražnje, potresi z moko, ocvrj na olju s peteršiljem ter limoninim sokom, osoli in pusti, da se ocvro najprej na eni potem na drugi strani ter jih zalij z juho, da se napravi omaka. Možgane postrežemo s krompirjem.

MARCIPAN

Potrebujemo 250 g olupljenih mandeljnov, 250 g kristalnega sladkorja, sok ene limone, 60 g rozin in 30 g pinijol, 30 g cedre, 2 oblata.

Mandeljne zmeljemo ter zmešamo z nekoliko sladkorja; preostali sladkor pa kuhamo z osminko vode in kadar postane nitast mu dodamo mandeljne in limonin sok ter mešamo, dokler se zgosti. Nato odstranimo z ognja in dodamo: rozine, limone, sesekljano cedro. Ko je vse dobro zmešano, namažemo prst debelo na oblat, pokrijemo z drugim oblatom, razrežemo na pravokotnike ter sušimo nekaj minut v mlačni peči.

DATELJNI Z MARCIPANOM

Marcipan naredimo lahko tudi takole: 100 g mandelj vržemo v vrelo vodo, jih olupimo in posušimo. Nato jih zmeljemo, zmešamo s 100 g sladkorne moke ter z 1 žlico soka iz kuhanih oranžnih lupin. Vse postavimo na šibak ogenj ter tako dolgo mešamo, dokler se zmes ne zgosti, vendar ne skuha. Ko jo odstranimo z ognja, jo mešamo, dokler se ne ohladi. Nato marcipan razrežemo na majhne koščke, ki jih vlagamo v dateljne, te zopet stisnemo, jih povaljamo v zdrobljeni čokoladi ter denemo v papirnate vrečke.

ZA USE OKUSE

MODNI POMENKI

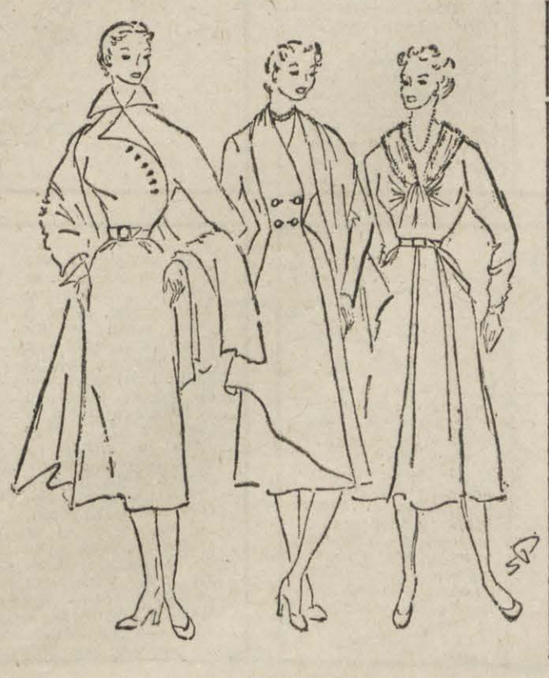

in za vse postave velja naša današnja rubrika. Nekaj prijetnih, udobnih in elegantnih oblek stoji pred nami. Nekaj tistih oblek, ki nam bodo dobre prijateljice tedaj, ko bomo hotele biti prav posebno lepe. Pozabila sem omeniti, da govorimo danes o tistih, ki ne ljubijo plesa ter se rajši zadržijo v veselem pogovoru pri mizi.

Prva obleka je v svoji enostavnosti zelo zanimiva in obenem varljiva, kajti ni enostavno narediti jo. Zahteva izkušeno krojaško roko in dober smisel za proporcije. Kar same si pa lahko naredimo dolg šal iz istega blaga podložen z žametom iste barve. To ogrinjalo dopolnjuje obleko, obenem je tudi praktično zaradi toplote.

*Naslednja skica ima tudi šal, ali ta je prikrojen k dvojnemu sprednjemu delu ter se mehko spušča z ene rame. Ta model se mi zdi idealen za starejše izmed nas, ker je lep in skrije marsikateri nedostatek. Ako izvedemo to obleko v

DOMAČE ŽIVALI POVZROČITELJI BOLEZNI

(Nadaljevanje s 5. strani)

pa vzamemo šestdeset do sto bučnic (za otroka zadostuje 30-50), jih stolčemo ali zmeljemo ter pomešamo z medom ali sladkorjem. Kako uro preden zaužijemo to kašo, popijemo žlico ricinovega olja. Važno je, da pride na dan glavica trakulje, kajti če ta ostane v črevesu, bo trakulja čez nekaj časa spet zrastla.

Med vsemi trakuljami, ki živijo v črevesju živali, je za človeka najbolj nevarna tako imenovana ehinokokova trakulja ali ovojnica, ki jo najdemo kot popolnoma razvitega zajedavca v črevesu psa. Ta trakulja je zelo majhna in njena dolžina ne doseže niti 6 mm. Na trakuljavost oboleli pes je skrajno nevaren svoji okolici: če takega psa božamo ali mu pustimo, da nam liže roko, je zelo verjetno, da nas bo okužil. Pri človeku se ta trakulja nikdar ne razvije, ampak prodrejo jajčeca, ki so prišla v želodec, v kri ter odtod v razne organe. Najbolj pogosto se zametki ustavijo v jetrih. Tam stvarjajo mehurčke, ki jim pravimo ehinokok. Ti so skrajno nevarni jetrom, ker izpodjedajo in uničujejo njihove sestavne dele. Razen operacije ne poznamo drugega leka proti ehinokoku. Izredno pogost je ehinokok pri ovcah, kar je vzrok, da bolezni ni mogoče popolnoma iztrebiti. Če najdejo pastirji in mesarji pri zaklanih živnih ehinokokove mehurje, mečejo tako hrano psom. V psu se razvijejo trakulje, ki inficirajo druge živali in tako se bolezen neprestano širi in prehaja tudi na človeka. Zato je ehinokokova bolezen najbolj razširjena tam, kjer je mnogo ovac. Kot nosilci okužbe pa prihajajo v poštev zlasti mesarski in ovčarski psi.

Med vsemi boleznimi, ki jih povzročajo bakterije, je na prvem mestu tuberkuloza. Vedeti moramo, da tuberkuloza ni samo bolezen človeka, ampak tudi živali. Znano je, da so krave zelo pogosto tuberkulozne in da vsebuje mleko tuberkuloznih krav bacile jetike. Surovo mleko je torej lahko izvor tuberkulozne okužitve, zato je najbolje, če uživamo prekuhano mleko, kajti v zavretem mleku tuberkulozni bacili poginejo. Manj znano je, da morejo domače živali, ki žive v ozkem kontaktu s človekom, to sta predvsem pes in mačka, oboleti za tuberkulozo. Najezejo se je pri svojih jetičnih gospodarjih. Jetične živali pa seveda lahko okužijo tudi druge ljudi.

Najbolj nevarna nalezljiva bolezen, ki jo prenašajo živali na človeka, je vraničnji prisad ali antraks. Bolezen je razširjena med govedom, ovcami in kozami. Bolezen se prenaša na zdravega človeka na tri načine. Prvi način je najbolj pogost in se dogaja pri ljudeh, ki imajo opravka ali z bolno živino ali pa obdelujejo kožo, volno in žimo na tej bolezni poginulih živali. Bacili pridejo v tem primeru skozi manjše kožne okvare in ranice v človeški organizem. Drug način okužitve nastopa, če človek vdihuje prah, ki vsebuje bacile antraksa. Taka okužitev nastopa pri delavcih, ki imajo opravka z volno in cunjami. Na tretji način se okužimo pri uživanju slabo kuhanega mesa bolnih živali. Antraks se pojavlja v obliki pljučnega ali črevesnega prisada ali pa kot obolenje vsega organizma. Bolezen se končaj navadno s smrtjo.

Je še mnogo drugih nalezljivih bolezni, ki jih prenašajo na človeka živali, omeniti moramo zlasti steklino, ki se razvije pri človeku po ugrizu steklih živali, smrkavost, ki jo prenašajo na ljudi konji in osli ter slinavost, ki razsaja med govejo živino ter je zlasti nevarna dojenčkom. Ne moremo se podrobno baviti z opisom vseh bolezni, ki jih prenašajo domače živali, poudariti pa hočemo, da je v borbi s temi boleznimi izredno važna higiena domačih živali in da pomeni vsak napredek v tej higieni ne le gospodarsko korist, ampak da predstavlja tudi važen činitelj v ljudski higieni in zdravju.

Dr. S. S.

GLAS MLADIH

PO MLADINSKEM ZIMOVANJU V MARTULJKU

Ko smo se trudni vračali z zimovanja v Martuljku, si pač nisem mislil, da bo zimovanje še deset dni po prihodu v Trst priljubljen predmet razgovorov mladincev in mladink, posebno pa še dijakinj, ki so — kot same pravijo — nad zimovanjem navdušene. Zato bi ne bilo prav, če bi napisal svoje vtise o letošnjem mladinskem zimovanju; poglejmo raje, kaj pravijo udeleženci sami, tisti, ki so na podobnih zimovanjih že bili in tisti ki so se letos prvič seznanili s snegom in smuči.

Najbolj markantna oseba našega zimovanja je bil pač student kemije. Pravijo, da je še danes v središču razgovorov o zimovanju. Visoka in široka postava je od daleč vzbujala skorajda strah, ko si pa študenta od blizu pogledal in se z njim spoznal tedaj si ugotovil, da je mehke narave, skoraj premehke v primeri z veličino postave. Na zimovanje je prišel brez smuči in je večino časa preživel v igralni sobi ali pa v knjižnici. Ker je bil torej brez smuči in «kositra», je bil pač prikrajšan na glavnem užitku in cilju zimovanja. Pa nič zato!

Njegova izjava o zimovanju, ki jo je dal svojim prijateljem?

«Zelo lepo, toda kaj sem hotel, ko so mi pa prišli moji sobni in posteljni sosedje razbijat «škatle», ko sem že spal!?»

Pogum, pogum, dragi prijatelj, drugo leto si vzemi s seboj smuči, pa boš videl, da te bo smučanje tako utrudilo, da ne boš v takem primeru slišal niti topa, pa čeprav bi ta ustrelil prav zraven tvojega ušesa!

Sedaj pa izjava mlade dekliceе, dijakinje:

«Krasno, prekrasno! Nikoli v življenju se nisem imela tako lepo Sneg, sneg, gore obžarjene z zlatim pasom sončnih žarkov, skozi katere je podil veter milijarde ledenih kristalov, smučine na nedotaknjeni snežni odeji pa ljubke hišice na obronkih zasneženih gozdov...»

Dovolj, dovolj, mlado dekle! Ali bi še šla na zimovanje v Martuljek?

«Včeraj sem bila zadnjikrat». ???

«Da včeraj sem sanjala, da je bilo pred Domom toliko snega, da smo se iz prvega nadstropja prismučali prav na streho kolodvorske postaje. In vsi smo bili zadovoljni, ko nam je postajenačelnik skozi dimnik povedal, da ne moremo v Trst, ker je vlak ostaj pod snegom nekje med Planico in Kranjsko goro».

Na svidenje torej na prihodnjem zimovanju in še prej na kakšnem smučarskem izletu!

Dva udeleženca sem srečal na Goldonijevem trgu. Postavim jima običajno vprašanje.

«Škoda, da prvi dan ni bilo snega. Smo pa v naslednjih dneh nadoknadili zamujeno. Ali bo za velikonočne počitnice zopet kakšna smučarija?». jih tako zanima

«Mogoče, če bodo snežne razmere ugodne, bomo poskusili kaj organizirati».

Nekdo mi je dejal: «Kranjske klobase iz «Spika», to niso klobase, to je poezija!»

Ko je opazil, da sem ga malo začudeno pogledal, je pristavil: «Veš, pa tudi kislo zelje se je poeziji zelo približalo...»

Naj tisti, ki so «Spikove» klobase sami okusili — presodijo drzno trditev.

O ljubezni ne bom pisal, ker so mi to strogo prepovedali in grožnjo podkrepili: «Maščevanje je sladko!»

Za konec pa še nekaj, kar je le posredno povezano z zimovanjem. V Martuljku smo imeli tovariša, ki je vse udeležence zimovanja povabil po povratku v Trst na svoj dom, v bližnjo tržaško okolico, in sicer na domače klobase in na dobro domače vino. Nekateri so se vabilu res odzvali, toda prijatelj jih je peljal v vaško gostilno, češ da je klobase sam pojedel, na sodu pa je pozabil zapreti pipo in je vse vino iz teklo. Gosti so seveda razumeli tovariševo jokolo in mu oprostili, da je pozabil zapreti pipo na sodu ter so se zadovoljili s tem, da jim je plačal račun v gostilni, kjer so se dodobra najedli klobas in napili vina (z Radensko Slatino seveda). Pravijo, da je bil račun precej visok!

Torej, če vam je prav, se lahko zmenimo za sestanek: vsi udeleženci zimovanja in še vaši prijatelji, ljubitelji smučarskega športa: Predlagam, da se sestanemo vsako nedeljo zjutraj v avtobusu Planinskega društva ali Mladine, ki nas bo popeljal v Črni vrh, na Platak in drugam na smučanje. Če ta dva odpovesta, potem pa pol ure pred odhodom «belega» vlaka za Trbiž — na tržaški postaji! Do prvega izleta na svidenje in čim prej — smuk!

—on

Prve hlačke

Danes je Zarko oblekel prve hlačke. Rešen je ženskega krilca, v katerem je bil bolj punčka kot fantek.

«Pojdi na vrt, Zarkec», mu je rekla mama. V roko mu je dala košarico, vanjo žogico in ga opomnila, naj pazi na hlačke.

Na vrtu je sprejelo Zarka lepo poletno jutro. Z vrha platane ga je pozdravljalo zlato sonce, nagajivi vetrček mu je razpihoval rumene kodrčke.

«Dobro jutro» — so mu kimale v pozdrav cvetice na vrtnih gredah.

«Čiv, čiv», — je začivkal vrabček na orehovi veji.

«Čiv, čiv — čiv, čiv, čiv» — so se oglašali še drugi na strehi.

Zarko je vriskal od radosti in se zasmejal od sreče. Sončku je pokazal svoje bele zobke, vetrčku pa rdeča lička.

«Veš, sonček, jaz bi rad k Ivančku, ki ima bicikel. Vozil bi me!»

«Ne smeš, Zarko, mamica ubogaj! Cesta je nevarna, avto te pogazi.»

«Vetrček, odpri vrtna vrata, ki jih mamica zapira, vsaj k sosedovim naj grem. Petelina bi rad videl, ki kokoške čuva.»

«Mamica ne dovoli, lahko se ti nesreča pripeti!»

«Vrabček na strehi, pa ti mi povej: Kje je petelinček sedaj?»

«Ki-ki-ri-ki, Zarkec, kje si?» — je pravkar zapel.

«Vrata so odprta», je šepnil polžek na zidu za Zarkovim hrbtom.

«Nikar, Zarko, nikar!» — so odkimavale cvetice.

«Primi, potegni k sebi, saj so odprta», je silil polžek.

«In moja mamica?» — je vprašal Zarko.

«Mamice ni v kuhinji, ona postilja v sobi tvojo posteljico.»

Zarko se je dvignil na prstke, da bi se prepričal, če polžek govori resnico. Od vrtnih vrat je lahko videl v kuhinjo. Mamice res ni bilo v njej. Ena, dve in Zarko je že bil na dolgi, široki cesti, ki pelje iz Trsta do Ljubljane. Zavil je k sosedovim:

«Prve hlačke imam, petelinček, poglej! Copka, čipkice, ej, ej! Bil sem na cesti kakor sta očka in striček vsak dan. Petelinček, kje si, hej — hej, Zarka poglej!»

Prihitele so kokoške in kokliа s piščeti. Pridivjal je tudi petelin, velik in močan. V soncu so se prelivale barve njegovega perja, dolg podbradnik je nihal v desno in levo. Zagnal se je naravnost v Zarka in ga vrgel na tla. S krempiji ga je tiščal, s perutnicami bil in s kljunom kljuval po životu in glavi.

«Tvoje očke, nosek, brado in lička mi daj. Kaj hočeš mojim putkam, povejl»

Sosedovih ni bilo doma. Zarko se ni mogel braniti. Klical je in klical na vso moč, da je priklical mamico. Iztrgala je Zarka izpod krempljev hudega petelina; striček zdravnik ga je umil in mu obvezal rane.

Zarko hodi po vrtu z obvezano glavo.

«Čiv — čiv — čiv — Zarkec neubogljiv» — ga kregajo vrabčki. Sonček ga žalostno pogleduje izza oblakov in cvetice povešajo glavice.

«Sonček, rožice, vrabčki, čujte me, čujte in se name ne hudujte. Na cesto ne pojdem sam, le mamico bom ubogal.»

Spet je bilo veselo na Zarkovem vrtu, le polžek se je skril v svojo hišico.

SLAVA PAHOR

Bela zima

MILOŠ MACAROL

Z meglico
sivobelo
prišel je dedek Mraz
iz severnih pokrajin
v deželo našo
v vas.

V visokih gorah sinjih,
kjer biva večni sneg,
je našel starko zimo
in z njo spustil se
v beg.

Tako zdaj tetka Burja
raznaša ju okrog
čez mesta,
trge
in vasi,
čez polje,
gozd
in log.

In kamor koli pride
ledem dedek Mraz
ga spremlja bela Zima
in mrzli
zimski čas.

ITALIJANSKI SLOVSTVENIKI NA ZNAMKAH

FILATELIJA

V zgodovini italijanskega slovstva ima vidno mesto tudi Leonardo da Vinci (1452-1519), čeprav je bolj znan kot slikar in znanstvenik. Vsi namreč vedo, da se je on že pred 500 leti ukvarjal z letalskimi poskusi; v svojih znanstvenih spisih pa nam je zapustil razne teorije o umetnosti iz tedanje dobe. Njegov portret vidimo na znamki za 50 cent. iz leta 1938 (16. obletnica pohoda na Rim), na šestih znamkah za letalsko pošto iz leta 1932 (serija v korist društva «Dante»), in na dveh znamkah iz leta 1935, ki sta bili izdani ob I. letalski razstavi v Milanu.

V šestnajstem stoletju sta se dva velika italijanska pesnika ukvarjala s fantastično snovjo pomešano z zgodovino; to sta bila Ludovico Ariosto in Torquato Tasso. Ludovico Ariosto (1474-1533) je spisal poleg nekaj manjših del znamenito pesnitev «L'Orlando Furioso», v kateri popisuje vojno Karla Velikega z Arabci, kjer srečamo poleg zgodovinskih oseb čarovnice in čarovnike, fantastična bitja in podobno. Njegov portret vidimo na znamki 5 + 2 liri iz leta 1932 (serija v korist društva «Dante»).

Približno delo je spesnil Torquato Tasso (1544-1595); je to «Gerusalemme Liberata». Zgodovinsko dejanje se tokrat odigrava na Bližnjem vzhodu, za časa prve križarske vojne. Tudi tu se nam prikažejo fantastične slike (n. pr. sestanek bogov), a delo je bolj prežeto s krščanskim mističnim duhom kot Ariostov «Orlando», bodisi zaradi pesnikovega življenja, bodisi zaradi začetka protireformacije. Tudi on je bil upodobljen na znamki leta 1932 (znamka za 1,75 lira iz serije v korist društva «Dante»).

Popolno nasprotje s tema dvema tvori Niccolò Machiavelli (1469-1527) eden izmed največjih političnih mislecev vseh časov. Machiavelli, ki je živel v dobi tuje nadvlade v Italiji in ki se je bridko spominjal na slavno preteklost Rimljanov, je to tujo nadvlado nejevoljno prenašal in skušal z raznimi deli spodbuditi italijanske vladarje k narodni slogi in k pridobitvi samostojnosti in zedinjenja. Znani sta njegovi deli «Il Principe» (Vladar) in «I discorsi sopra la prima Deca di Tito Livio» (Razprave o prvih desetih knjigah zgodovine Tita Livija). Njegov obraz vidimo na znamki za 15 cent. iz leta 1932 (serija v korist društva «Dante»).

Največji zgodovinar italijanskega «seicenta», to je sedemnajstega stoletja, je redovnik Paolo Sarpi (1552-1623). Med njegova najvažnejša dela štejemo «Storia particolare dell'interdetto», to je zgodovino dogodkov v zvezi z interdiktom proti beneški republiki leta 1606, ker je ta obsodila dva duhovnika kriva zločinskih dejanj. Sarpi je v svojem delu in s svojim nastopom branil Benečane in dosegel odpravo interdikta. Najbolj obširno delo pa je «Istoria del concilio tridentino» (Zgodovina tridentinskega koncila). Sarpi trdi v tem delu — osem knjig — da se je koncil, ki je bil zamišljen kot priprava za združitev protestantov in katoličanov, izprevrgel v koncilj, kjer so prevladovali papeževi politični in ekonomski interesi. Sarpija lahko vidimo na znamki za 20 cent. iz leta 1931 (serija v korist društva «Dante»).

Po vsem svetu znan je znanstvenik in pisatelj Galileo Galilei (1564-1642). Bil je eden izmed prvih, ki so začeli delovati na znanstvenem področju po znanstvenih raziskovanjih, ne pa po deduktivni metodi, ki je bila navezana na starodavna izročila in na peripatetske metode. Izumil je daljnogled in teleskop. Ker je prišel navzkriž s tedanjimi znanstveniki, ki so se opirali na stara izročila Aristotela in sv. Tomaža, je začel vse zasmehovati; a leta 1633 je bil poklican v Rim, kjer ga je sv. Oficij primoral preklicati svoje iznajdbe in obsolen je bil na dosmrtno ječo (ime; je tedaj 70 let). Njegova najvažnejša dela so: «Sidereus Nuncius» (1610), «Il Saggiatore» (1623), «Dialogo dei massimi sistemi» (1632) in «Dialoghi delle nuove scienze» (1638). Njegov portret vidimo na znamkah za pnevmatično pošto za 35 cent. iz leta 1933 in za 1,40 lir iz leta 1945. Slike iz njegovega življenja pa vidimo na znamkah iz leta 1942. Na znamki za 10 cent. ga vidimo, ko predava na univerzi v Padovi, na oni za 25 cent. pri daljnogledu v Benetkah, njegov portret je naslikan na znamki za 50 cent. v zaporu v Arcetri na ga vidimo na znamki za 1,25 lir.

Zgodovinar je tudi Lodovico Antonio Muratori (1672-1750). Ker je bil bibliotekar in arhivar na dvoru vojvod d'Este, je napisal več del o tej rodbini, ko je iskal snov za svoje delo po dvornih arhivih. Znane so «Antichità estensi», kjer piše o nastanku te rodbine. Snisal je osemindvajset knjig dela «Rerum Italicarum Scriptores», kjer je osem. iz dobe med leti 500 in 1500. V delu «Antiquitates Italiae medii aevi» razpravlja o političnem in socialnem življenju v Italiji v srednjem veku. Zgodovino Italije do leta 1700 je napisal in izdal v delu «Annali d'Italia» leta 1744. Upodobljenega ga vidimo na znamki za 20 lir, ki je bila izdana pred dvema letoma v čast 200-letnice njegove smrti.

(Nadaljevanje sledi)

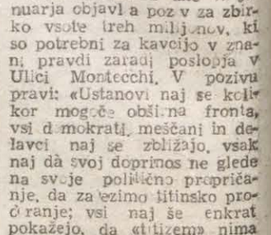

Mihec in Jakec

MIHEC: Veš, Jakec, lepo so oblečeni Tržačani in Tržačanke. Prav rad bi imel tisti denar, ki so ga plačali za obleke.

JAKEC: Jaz bi pa raje imel tisti denar, ki so ga ostali dolžni.

Kavarniška politika

A.: Ne razumem, zakaj se toliko polegujejo, da bi Nemce pritegnili k sodelovanju v bodoči evropski vojski. Saj bi šlo tudi brez njih.

B.: Deloma imaš prav, ker bi Američani dali letala in težko orožje. Anglija bi dala lačje in lahko orožje, Francija in druge države pa vojake. Toda vprašam te: Kdo bi pa dal vojne zločince?

Ušlo mu je

«Lavoratore» z dne 7. januarja objavlja poziv za zbirko vsote treh milijonov, ki so potrebni za kavcijo v znani pravdi zaradi poslopja v Ulici Montecchi. V pozivu pravi: «Ustanovi naj se kolikor mogoče obširna fronta, vsi demokrati, meščani in delavci naj se zbližajo, vsak naj da svoj doprinos ne glede na svoje politično prepričanje, da zaženimo litinsko proučranje; vsi naj se enkrat pokažejo, da «titizem» nima pravice do državljanstva v Trstu.»

Torej: Čim bolj obsežna fronta ne glede na politično prepričanje. Aj, aj! Ko gre voda v grlo, se redo dogaja, da se človek obrača za pomoč na — bližnje sorodnike.

Med vrstami

HVALEŽNOST. Na Severnem Štajerskem je bil te dni pogreb starega gozdnega paznika. Ko se je sprevod pomikal proti pokopališču, je zdajci prihitel iz bližnjega gozda lep jelen ter se priključil pogrebcem. Mirno je čakal, dokler je bil pokojnik pol žen v grob ter nato zopet izginil v gozd. Dogodek je zbudil splošno začudenje. Ljudje so začeli poizvedovati in dognali to-le: Pokojni gozdar je bil pred leti našel jelena ranjenega v gozdu; vzel je žival na svoj dom ter jo negoval in zdravil, dokler ni lahko zopet stekla v svojo zeleno domačijo. Žival ni pozabila te dobrote.

MED VRSTICAMI: Hvala bogu! Še je hvaležnost na svetu. Vsaj — med divjačino!

* * *

AMERIKANCA. Sedanji prvak ameriških gangsterjev Frank Costello, naslednik «slavnega» Al Capona in Dillingerja, se bo te dni moral zagovarjati v Washingtonu pred sodiščem zaradi žalitve vladnih uslužbencev, ker se je bil zaničljivo izrazil o delovanju Kongresa.

MED VRSTICAMI: je že prav tropati, streljati po cestah s strojnicami, moriti in klati. Toda zraven že omalovažovati vlado in njene ustanove — tu pa se že vse neha!

Zdaj bo šlo

A.: Na mirovni konferenci v Pan Mun Jomu so se zadnjič hudo sporekli. Padle so celo žaljivke kakor «banditi».

B.: Upajmo, da bo zdaj šlo, ko pošlje prihajajo — z resnico na dan!

ZA BISTRE GLAVE

Križanka

BESEDE POMENIJO

VODORAVNO: 1. del noge — novoletno voščilo — univerzitetno mesto v Angliji; 2. lesé — vrsta poučnega pesništva — nenravnost; 3. produkt gorenja — pesniški veznik — odposlanci — kemična prvina — dva enaka soglasnika; 4. zlato (fran.) — način petja — počasi peti — prva polovica ogla; 5. kemični znak za aluminij — muza ljubezenskega pesništva — glasbeni interval; 5. vrsta pesmi — kratica za naše armado — staroegipčanski bog sonca — jezero na Švedskem — rimsko število — oratev; 7. tenški izraz — začetnici največjega slovenskega pisatelja — enota za merjenje električnega upora (fonet.) — pleme, ki živi na daljnem Severu; 8. vrsta vrbe — drugi del imena predsednika OZN — prebivalec francoske pokrajine; 9. zgoden — dedni najemnik posestva — predlog — kratica za ulico — dve zaporedni črki iz besede rezlo; 10. ljubkovalno žensko ime — letopis — ogledník, poslanec — členek, naslonka — pesniški veznik — vzklik; 11. vojsk vodja Zahodnih Gotov v 4. stoletju — dve vrsti vojakov (množ) — Ljubljana v srednjem veku — veznik; 12. Ober — južnoameriško sadje — živinska staja po planinah — osebni zaimek; 13. enota ploskovne mere — vrsta tkanine — najmanjši delec snovi — mutast — senčnice; 14. preoblikovano tuje moško ime — prebivalec Italije v srednjem veku — najredkeje naseljen gozdni kanton v Švici — oče (srbohr.) 15. židovsko moško ime — ima pravico do imovine — moško ime — znana slovenska knjižna založba; 16. iz lipovega lesa — kdor se nepoklicno ukvarja s čim — mesto v STO — znak za kemično prvino iridij; 17. pakrog. — verska sekta, red (pridevniška oblika) — del voza; 18. dobro premišljen — tretji sklon — predstojnik pokrajinskega ozemlja.

NAVPIČNO: A: nauk o otroku odpadek pri železu, če ga plinimo; B: arabski knez — žensko ime — del noža; C: znana tovarna v Mariboru — dvorna stranka — francoski fizik; Č: vzklik — rimski pozdrav — krščanski potomec starih Egipčanov; D: kavarniški in hotelski strežniki — uležne enote za zlato in dragulje — nedoločeni zaimek; E: primerjati prepis z izvirnikom — začetni črki iz velike celine; F: glasbeni dur — Italijan — mati; G: vrsta mašč be — grška črta, polmer — pijača starih Slovanov — fizikalna enota; H: hitro hlapljiva tek ina — najvišji egipčanski bog — država v ZDA (d-r); I: veza — svetopisemska oseba — navedeň slavek; J: kmetijsko opravilo — južni sad — sorodnici; K: narediti prirodno, podzemski kanal; L: država v Aziji — krma — kvartopirski izraz; M: osebni zaimek — ljubkovalno ime za očeta — ime z anega slovenskega protestanta — moško ime (obrnjeno); N: enota električnega upora (fonet.) — zlato (franc) — zver — zločin; O: žensko ime — previs; P: boginja prepira — vražni obesek — Finžgarjeva junakinja; R: srbohrvatski časovni prislov — španski pesnik (1550 do 1610) — pristanišče v Severnem Jadranu; S: izraz v geologiji — zidarska malta — oziralni zaimek; Š: bati, stara orožja (obrnjeno) — sod brez sredine — pogorje v Zadnji Indiji — rimsko število; T: latinski veznik — deli celine — Starim Rimljanom čuvar domačega ognjišča — kratica za ordinacijo; U: veznik — pripadnik indoevropskih jezikov na proti semitskim (okrajšano) — vrtna hiša — reka v Sibiriji; V: strup (srbohr.) — veliko nižavje ob Evfratu in Tigrisu; Z: predlog — prebivalec Galicije — reka v Nemčiji.

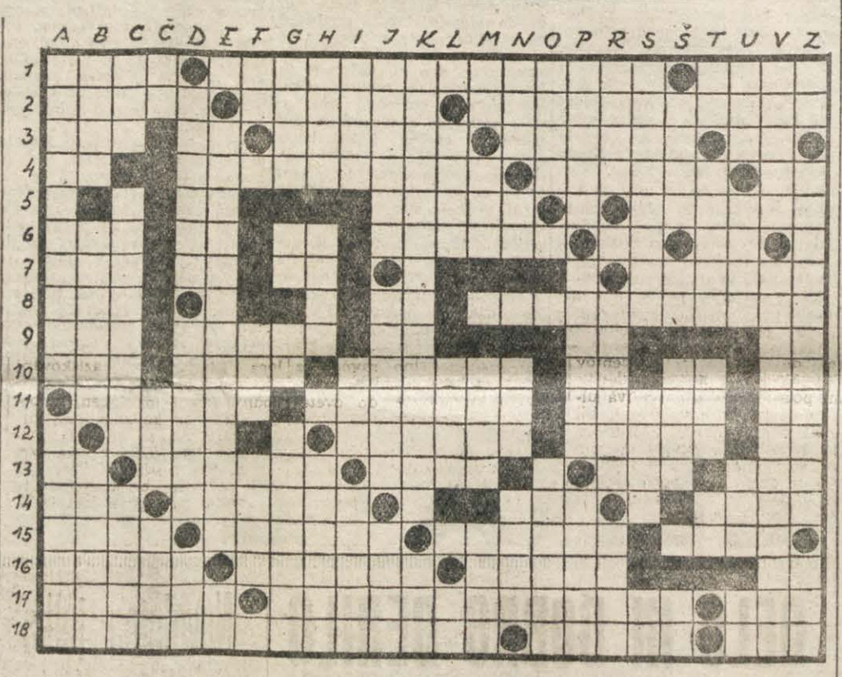

Rešitev

VODORAVNO: 1. portland, akademik; 2. rdeti, odelo; 3. omot, vso, ais, Akib; 4. mis, Pragersko, ari; 5. ek, sistematika, il; 6. t, S.O.S., Anita, aga, a; 7. holma, r, orači; 8. s, kioski, podti, k; 9. ob, mu, Otmar, na, pa; 10. kak, karantena, rep; 11. rjav, dal, iha, kehe; 12. akord, ki, no, Nepal; 13. Tasmanija, avansira.

NAVPIČNO: A: promet, Sokrat, : B: odmik, h, bajka; C: re s, sok, kaos; Č: ttt, solim, vrm; D: li, pismouk, da; E: a, vrs, as, ad, n; F: nosa a, koraki; G: Diogen, Italia; H: emir, mn; I: Ararat, patina; I: Krista, orehov; K: a, ski, od, na, a; L: do, okarina, nn; M: Eda, Agata, kes; N: Meka, ači, repi; O: Iliri, i, pehar; P: kobila, kapela.

ČUDOVITA POTOVANJA IN DOGODIVŠČINE LAŽNIVEGA BARONA MÜNCHHAUSNA

Ilustrira: B. GROM

VI.

1

Kljub moji hrabrosti mi je v turški vojni huda predla in primerila se mi je celo, da sem postal vojni ujetnik. In kar je še huje, prodali so me za sužnja. Bil sem sicer ponižan toda moje čelo ni bilo težko; moral sem namreč vsako jutro gnati sultanove čebele na pašo. Nekega večera pa sem pogrešil čebelo in opazil, da ste se jo lotila medveda; da ju prepodim, sem zagnal vanju srebrno sekiro, toda s tako silo, da je kar naprej letela kvišku, dokler ni padla na luno.

2

Tedaj sem se spomnil, da raste turški bob zelo hitro in čudovito visoko. Takoj sem tak bob vsadil; rasel je in rasel, dokler se ni ovil okoli luninega roga. Po tem bobu sem plezal više in više in končno srečno priplezal prav na luno, vendar pa me je stalo precej truda, preden sem zagledal svojo srebrno sekiro, saj se na luni vse blesti kakor srebro. Končno sem jo le našel na kupu slame, na katero je padla.

3

Hotel sem se že vrniti na zemljo, toda nes eča! Sončna vročina je medtem moj bob tako izsušila, da se nisem mogel spustiti po njem. Splezel sem si vrv, jo pritrdil ob lunin rogljič in se spustil navzdol. Ko sem visel le še nekaj milj nad zemljo, se moja vrv nenadoma utrga in jaz telebnem s tako silo na zemljo, da takoj omedlim. Ko sem padel, so se tla pod težo mojega telesa udrla najmanj 9 sežnjev globoko. Z nohti sem napravil stopnice in splezal iz jame.

4

Izkušnja me je spametovala, da sem začel medvede, ki so zalezovali moje čebele drugače in bolje odganjati. Namazal sem oje poljskega vrza z medom in kmalu se je priklatil velikanski medved ter začel tako požrešno lizati oje, da je z medom vred goltal tudi drog ki mu je polzel skozi žrelo, želodec in trebuh, dokler ni prišel zadaj zopet na čan. Sladkosnednež je ostal zapičen na drog do drugega jutra in sultan se je tako smejal, da ga je skoraj razneslo.

5

Kmalu potem se je končala vojska s Turki in z drugimi ujetniki so me poslali zopet v Petrograd. Tedaj je zajela vso Evropo tako ostra zima, da so se ozebline prikazale celo na soncu. Se do danes sonce ni ozdravelo in ozebline so pustile pege, ki jih zvezdogledi še vedno radi opazujejo. Prestal sem torej več neprijetnosti, ko sem se vračal v domovino, kot tedaj, ko sem potoval na Rusko. Ker je moj konj ostal na Turškem, sem moral potovati s pošto.

6

Ko zavije naš voz nekoč na ozko pot, se pripelje z nasprotne strani kočija, ki se ji nismo mogli zogniti. Takoj sem skočil z voza, izpregel najprej konje, zadel voz z vsemi štirimi kolesi in prijlago na ramo in skočil z njim preko jarka in grmičja na polje. Nato sk čim zopet na cesto, hitim k našim konjem, primem pod vsako pazduho po enega in ju prenesem prav tako do našega voza. Ukazal sem zapreči in srečno dospel do postaje in prenočišča.

7

Eden izmed konj, ki je bil zelo iskren in še mlad, mi je hotel nagajati ter je nepretano prhal in brcal. Jaz pa sem mu pregnal živahnost s tem, da sem vtaknil njegove zadnje noge v svoje žepe. Prispeli smo v gostilno; voznik je obesil svoj rog v bližino ognja in nenadoma smo zaslišali tereng, tereng teng, teng. Zvoki so bili v rogu zmrznili in se oglašali šele zdaj, ko so se odtajali. Čuli smo vse tiste popevke, ki jih voznik ni mogel trobiti ker so zmrznile.

8

Marsikateri popotniki rači pretiravajo v pripovedovanju, zato ni čudno, če jim bralci ali poslušalci ne verjamejo in prav imajo, kajti vsi ki so bili v daljnih deželah imajo to bolezen, da radi povedo več, kot so videli. Če kdo torej dvomi v moje resnoljubnost, ga moram le pomilovati in ga prosim, naj rajši več ne bere, ker bom prihodnjič povedal o svojih pomorskih dogodivljajih, ki so še čudovitejši, venčar prav tako resnični.

Zakaj vino izhlapeva

Kot vsaka tekočina, tako izhlapeva tudi vino. Izhlapevanje vina ni vedno in povsod enako. Mlada vina bolj izhlapevajo, kot stara, v toplih krajih bolj kot v hladnih, več v majhnih sodih kot v velikih. Vina z več alkohola bolj izhlapevajo, kakor ona z manjšim odstotkom alkohola. Prav tako vpliva na izhlapevanje suha ali vlažna klet, sod ter oblika soda. Iz okroglih sodov vino bolj hlapi kot iz ovalnih. Važno pa je tudi, kako z vinom postopamo.

Kljub temu da vino bolj izhlapeva iz lesenih sodov kot iz cementnih, je bolje shranjevati vino v lesenih sodih, pri katerih les propušča zrak, ki je potreben za proces, ki se razvija v vinu.

Količina izhlapelega vina gre od 1.5 do 3.5 odst. in celo 5 odst. To pomeni, da 1 in pol do 3 in pol litra ga izhlapeva na 100 litrov. Da preprečimo škodljive učinke, dolivamo vino najprej vsak dan, nato vsak drugi, tretji in pozneje četrti dan. Pozimnem vremenu 8, 14 dni in končno 3 do 4 tedne. Seveda je to prilivanje odvisno od raznih okoliščin: vrste, rodnebja itd. Pri storžnih vinih ga dolivamo mesečno enkrat ali dvakrat.

NOVA ZAKONA O PRORAČUNIH IN O DRUŽBENEM PRISPEVKU TER DAVKIH V FLRJ

Glavna značilnost: progresivnost obdavčenja

Ljudska skupščina FLRJ je poleg zakonov, s katerimi je krepko posegla v celotno jugoslovansko gospodarstvo, spreje.la na zadnjem zasedanju tudi dva pomembna zakona, in to je: nov zakon o proračunih in zakon o družbenem prispevku in davkih.

V dosedanjem sistemu financiranja je imel odločujočo vlogo državni proračun, ki je bil enoten za vso državo. On je zbiral in razdeljeval vsa sredstva.

V novem finančnem sistemu pa bodo velik del potreb krile nižje upravne enote iz svojih proračunov, podjetja pa bodo tako sama upravljala sebe.

Zato ne bo več nov proračunski sistem vseboval sredstev podjetij, ker bodo ta skrbela sama zase, razen kolikor bi šlo za potrebe državnih dotacij.

Družbeni plan, o katerem smo že obširno razpravljali, bo vskladeval vse gospodarstvo. V takih pogojih ni več potrebna enotnost proračuna. Prav zato novi zakon predvideva večje pravice republiških in ostalih nižjih organov. Posebno je pomembno, da jim tudi določa njihove izvore, sredstva, s tem, ko določa, da bodo podjetja plačevala del družbenega prispevka direktno v blagajne nižjih upravnih organov.

Podjetja bodo plačevala osnovni davek v obliki družbenega prispevka računanega na fond plač. To se pravi, da bo dosplačevala neki odstotek na fond plač. Ta prispevek bodo plačevala vsa podjetja brez razlike in je za vsa podjetja enak.

Ker pa imajo nekatera podjetja več možnosti, oziroma imajo že od prirode boljši položaj, lahko zaslužijo brez lastne zasluge več in tako ustvarjajo ekstra-dobiček. Vzemimo samo za primer rudnik, ki ima premog na površini, ali rudnik, ki ga ima tisoč metrov pod zemljo. Jasno je, da bo rudnik s premogom na površini lahko dosti ceneje posloval in bo tudi zaslužil več kot drugi rudnik. Da se odpravi tak krivičen položaj, bodo uvedli poseben dodatni družbeni prispevek, ki ga bodo plačevale take panoge in taka podjetja, ki so v boljšem položaju.

Davek na promet proizvodov bo ostal še nadalje v veljavi. Z njim bo država urejala odnose na tržišču in bo vplivala na cene proizvodov. To je brez dvoma boljša oblika, kot administrativno poseganje na trg.

Kljub omenjenim davkom pa bodo še vedno lahko imela nekatera podjetja ekstra-dobičke. Ti lahko izvirajo iz tega, ker ima neko podjetje boljšo opremo, boljše stroje kot drugo. Lahko pa je bil tak ekstra-dobiček tudi zasluga delovnega kolektiva, ki bolje dela, je bolje organiziran in zato pač proizvaja ceneje. Zakon določa progresivni davek na ekstra-dobiček, ki ga bodo pobirali od določene višine. S pravilno kombinacijo višine tega davka in s progresivnostjo obdavčenja se bo odvzemal tako ustvarjen ekstra-dobiček, ne da bi podjetja izgubila interes za stalno izboljševanje proizvodnje in za zmanjševanje stroškov.

Ekstra-dobičku je posvečen še en poseben davek, ki ga bodo računali nad neko določeno mero fonda plač. Tak ekstra-dobiček bi lahko nastal zaradi trenutnih potreb na trgu in ne bi bil posledica dobrega poslovanja podjetja, temveč špekulacije, oziroma izrednih ugodnih tržnih pogojev.

Ves ta davčni sistem ne bo samo zagotavljal državi potrebna finančna sredstva, temveč bo tudi urejeval odnose med podjetji in državo in podjetji samimi.

Zadruge se bodo lahko po lastni želji vključile v ta davčni sistem. Drugače pa bodo zanje veljale določbe davka na dohodek, ki velja za vse ostale pridobitnike.

Glede davka na dohodek je zakon obdržal ista načela, ki jih je vseboval že dosedanji zakon o davku na dohodek. Prvenstvena značilnost je progresivna mera obdavčevanja. — Davčni zavezanec je tudi sedaj zasebno pravna oseba, zadruga, oziroma gospodarstvo in ne posamezni člani gospodarstva.

Napravili pa so temeljite spremembe pri izračunavanju tega davka. Dohodek od kmetijstva bodo odslej izračunavali na osnovi katastrskih dohodkov. Katastrski dohodek se izračunava na osnovi več let in je zato bolj pravičen, kot odmera dohodka za vsako leto. Obenem pa dopušča možnost, da kmetovalec v nekem določenem letu proizvede več kot znese njegov katastrski dohodek, a plača vseeno isto vsoto davka. Prav zato bo davkoplačevalec zainteresiran, da proizvede več, ker mu ta presežek ne bo obdavčen.

Putrih: BOLECINA
Z razstave v galeriji «Skorpijon»

VPLIV SVETLOBE NA ŽIVLJENJE RASTLIN IN ŽIVALI

Z umetno svetlobo so že dosegli dvojni letni pridelek, povečali nesenje jajc v zimskem času in plodnost pri nekaterih živalih

Znanstveniki, ki so proučevali vpliv svetlobe na rast rastlin in živali, so razvili pridelke, ki so dvakrat ali trikrat rodili na leto, ter kokoši, ki so nesle več jajc.

Ze več kot 30 let so znanstveniki ameriškega poljedelskega ministrstva vedeli, da dolžina dneva, podobno kot zemlja in klima, vpliva na prilagoditev rastlin na določeno področje. Ta zakon narave so odkrili leta 1920 med raziskovanjem rasti tobačnih sadik. Tedaj so odkrili, da tobačne bilke cvetejo v rastlinjakih tudi v zimi. Toda z nastopom pomladi, stopajo v brezcvetno razdobje. Potrpežljiva raziskovanja so pokazala, da to ni bilo odvisno od zemlje in temperature. Poskusi, pri katerih je bila rastlina osem ur izpostavljena dnevni svetlobi in šestnajst ur v temi, so jo pripravili do cvetenja in obenem dokazali, da sta dan in noč odločujoča činitelja za rast in razvoj rastline.

To odkritje so imenovali fotoperiodizem. Danes proučujejo isti pojav na mnogih drugih delih sveta. Nemški znanstveniki proučujejo vpliv svetlobe na rast repe. Na Japonskem uporabljajo fotoperiodizem pri rasti riža, v Portoriku in na Hawajih služi znanost pospeševanju rasti sladkornega trsa. Poskuse delajo tudi v Angliji, Nizozemski in na Kitajskem.

Uporaba umetne svetlobe je omogočila gojilcem rastlin, da so dosegli dvojni letni pridelek. Za primer navajamo travo vrste Dallis, ki je pomembna poletna vrsta trave na pašnikih na jugu Združenih držav. S tem da so skrbno odmerjali svetlobo, so znanstveniki križali to vrsto trave in dobili vrsto semena, ki je zelo odporna proti ergotu, to je proti bolezni, ki je uničevala uporabnost tega semena v Združenih državah. Seme trave Dallis so v Združenih državah vedno dobavljali iz Avstralije in to z velikimi stroški. Zaradi omenjenega križanja, ki ga je mogoče izvesti samo ob uporabi «nadzorovane svetlobe» bodo v Združenih državah mogli vzgojiti različne vrste trave, ki bodo odporne proti ergotu.

Da bi povečali proizvodnjo jajc v zimskem času, so ameriški farmarji splošno uporabljali umetno svetlobo že dolgo vrsto let. Najprej so mislili, da so kokoši znesle več jajc zato, ker so zaužile več hrane za časa dodatnih ur svetlobe. Sedaj pa vemo, da svetloba ustvarja nekaj drugega, kar pospešuje reprodukcijo in nesenje jajc.

V Združenih državah sedaj preizkušajo v kokošnjakih tudi uporabo ultravioletnih žarkov za pobijanje bakterij. S številnimi poskusi, ki so trajali pet let, so kokoši raje zapustile sončno svetlobo in živele v umetno razsvetljenem prostoru. Stalno izpostavljene ultravioletnemu žarenju so imele deset do devetnajst procentov več jajc kakor kokoši pod istimi pogoji, toda brez vpliva ultravioletnih žarkov. Prej je bil edini znani učinek ultravioletne svetlobe na perutnino proizvodnja vitamina D. Novi učinek so opazili pri piščancih, ki so prejeli dosti vitamina D v svoji posebni hrani.

Proučevanja v Združenih državah se vršijo v posebno zgrajenih podzemskih prostorih, ki so izolirani s temperiranim zrakom ter jih je lahko nadzorovati. Ves prostor je poslikan z zelo bleščečo belo barvo in je brez drugih reflektorjev. Svetlobo daje 106 belih fluorescenčnih luči, katerim so dodane še inkandescentne luči, tako da znaša skupna svetloba približno 2000 sveč. To je pravi pionirski laboratorij te vrste. Znanstveniki delajo v tesnem sodelovanju z industrijo, ki proizvaja svetlobo, da bi tako dosegli najbolj primerno razsvetljavo.

Poznanje fotoperiodizma je naučilo botanike, da prenašajo rastlinske bilke v okolje, v katerem najbolj uspevajo, ter da določijo vrste za posebne kraje. Tako so razvili ustrezajoče vrste soje na zelo različnih področjih Združenih držav. Dognali so, da dve vrsti čebule ne uspevata v južnih državah, ker je tam dolžina dneva prekratka, da bi mogla čebula dozoreti.

Nekatere vrste tobaka in kave reagirajo takoj na intenzivnost svetlobe. Zato je prišlo že v navado, da zasenčijo tobačna in kavina polja s posebnimi «strehami» iz blaga ali senčnikom, kjer take vrste rastejo.

V rastlinjakih vzgojijo vsaka dva tedna krizanteme za trg z uporabo umetne svetlobe in umetne teme. Nekateri gojilci znajo tako spretno ravnati z lučjo in s temo, da lahko pripravijo krizanteme do cvetenja tudi v nejesenskih letnih časih.

Čeprav je bilo izvršenih veliko manj raziskovanj glede svetlobnih učinkov na živali, vendar je ravno tako znano, da je svetlobno izžarevanje zelo pomembno za produkcijo in plodnost živali, ki dajejo mleko.

Uporaba električnih žarnic ima vedno večjo vlogo v še drugih oblikah poljedelstva, kakor tudi v trgovskih pogledih. Na tem področju so proučevali vpliv žarnic glede razmestitve. moči in barve svetlobe, s čimer bi mogli dati tobaku, bombažu in drugim pridelkom primerne gradacije, ki bi utegnile vplivati na tržno ceno tega blaga.

Posebna raziskovanja so vršili glede vrste in moči svetilk, ki so najbolj primerne za osvetljevanje jajc. Do sedaj pa ni glede tega še veljavnih pravil. Razsvetljava je zlasti važna v postopku, kjer je kakovost blaga v veliki meri odvisna od barve, ki se vidi skozi razsvetljavo.

Odkar vemo, da je važna naloga poljedelskih raziskovanj iskati boljše metode za proizvodnjo hrane in vlaken, se bodo taka raziskovanja tudi nadaljevala. Ko se bo naše znanje o vplivu svetlobe na rast in zdravje rastlin in živali še bolj razširilo, bo mogoče vse to znanje tudi praktično bolje izrabiti.

Narodno blago

ŽE DRUGA TOVARNA eteričnih olj v Makedoniji

Nova tovarna eteričnih olj v Kumanovu bo začela obratovati v začetku januarja. To bo že druga tovarna te vrste v Makedoniji. Krila bo vse potrebe po eteričnem olju in potrebe tovarne mila, delno pa tudi živilske in medicinske industrije. Znatne količine eteričnih olj pa bo tudi izvažala.

Rudniško - topilniški bazen Trepča z rudniki svinca in cinka Stari trg Kopaonik, Ajvalija, Janjevo, Novo brdo in Lece ter s topilnico in flotacijo v Zvečanu je praznoval v dveh dneh dve pomembni delovni zmagi: 25. decembra je izpolnil letošnjo proizvodno nalogo, naslednji dan pa sta topilnica in flotacija dobavili zadnje tone proizvodnje iz letošnjega plana. Najvažnejši rudnik vsega področja Stari trg je izpolnil letošnji letni plan že deset dni prej. Ker so bili rudniki razširjeni in naprave v njih modernizirane, je letošnja proizvodnja približno petkrat večja kakor je bila povprečna letna proizvodnja pred vojno.

Za novoletno jelko

GRETA: Dekleva Kristina 150 lir, Kandian Ernesta 150, Pertot Alekcij 100, Filipčič Rozalija 100, Gabrijelčič Alojz 200, Furlan Marija 100, Pekarna Caligaris 200, Zorzut Marica 200, N. N. 100, Blažina Pierina 100, Semen Marija 100, Semen Amalija 100, Sedmak Marija 200, Sedmak Ivanka 200, Triglan Pavla 200, Triglan Marija 100, Sirca Josipina 200, Križman Eleonora 300, Torelli Raffaela 150, Poljak Gigi 500, N. N. 300, Merlini Paola 500, Purich Luisa 100, Depiero Franca 350, Gaspersich Giovanni 100, Moderc 100, Svab M. 500, Ambrožič Milan 500, Pečar Marija 200, Grbec Franco 100, Lapel Mario 500, Sibic 100, Močnik 100.

BARKOVLJE: Martelanc Antonija 150 lir, Furlani Anica 250, N. N. 100, Obrsnel Pavla 100, Stoka Viktorija 100, Teta Milka 650, Holicky Anton 500, Jenko S. 200, Taučer Stefanija 200, Pertot M. 250, Pertot S. 250, Pertot A. 200, Pertot I. 100, Kovačič R. 100, Kovač Zidia 100, N. N. 50, N. N. 50, I. I. 100, Defar 50, Matjasič Josipina 300, Pertot Leopold 200, Pertot Ana 100, Ražem Ivanka 50.

II. OKRAJ: Fabris Maria lir 100, Kunjac Rosalia 115, Baretto Frida 500, Pečar Alojzija 100, Pečar Silvij 100, A. L. 150, Cigoj 100, Colautti Vittoria 150, Kunjac Ivan 500, Kumar Rosalia 100, Paola 100, Gorjan Ivana 100, Cok Anga la 300, Prelec Marija 200, Kr zmančič 200, Paronič Marija 100, Ipavec Pina 100, H dinal 150, Cufar Sonja 300, Bizjak Marija 100, Stagan Direla 100, Rudež 200, Dugan Amalia 100, Grmek Jakob 100, Ferfolja Natalija 100, Klun Zora 300, Rebula Mičela 300, Cok Amalija 250, Marta Slibar 500, Felicita Pulgher 150, Rudi Zerjal 100, Eugen Zerjal 150, Ferjančič Neva 500, Marta 500, Skerlj Janko 100, N.N. lir 6000.

SKEDENJ: Polh Josip lir 150, Gombač Franc 100, Gal Marija 100, Popan Marko 100, Kocjančič 65, Rija Marija 200, Kozicin 100, Luin Emilijo 200, Sancin Petar 100, Godina Marija 50, Valentič Marija 250, Trebec Marija 200, Opa a Josipina 200, Hrovat Ivan 300, Pikel Erminia 400, Goverlizza Anna 200, Glessi Tullio 100, Bertok Ana 100, Pauletič Ivanka 50, Kalin Marija 50, Bressi Paula 50, družina Oblak 1000 družina Muršič 200, Pavlovič A. 250, Andrejašič Mario 300, Kocjančič Marija 250, Simsič Adolf 500, S. V. 150, Lilijana 100, Bolčič Antonija 400, Bembič 200, Delben Stefania 100 Starc Stefanija Urbino Paula 150, Pahor Bruno 200, Deško Marija 100, Devetak Anita 100, Conestabo Mario 100, Deško Alojz 100, Toscan Nevia 100, Gnesuta Angela 500, Spanger Ana 100, Kocjančič Alojz 100 Stoka Marija 200, N.N. 200, Stoka Ignac 200, Kravos Tomaž 1000, Furlanič Marija 500, Hrovat Felicita 500, Praček Rosanda 200, Cebchin Lojzka 1000 Curak Drago 1000, Ivan Cankar 275 Grozčana 1000, German Nerina 100, Vojvoda 200, Rakar 100, Vecchiet Pierina 1500, Pahor Sonja 200, Pahor Rudi 200, Maljašič Pepca 100, Lo terzo Ivanka 600, N.N. 500, Rutar Angela 500, Depauli Maria 200, Gerk Antonija 200, Gerk Franc 200 Gropajc Ivanka 200, Jerkič Pavla 200, Ambrozet Zofija 200, Godina Ivan 300, Sigmunt Ivan 100, Prodan Anton 100, Stokelj 500, Krpan Rihard 250, Bordon Josip 500, Barbarič Pina 250, Orel Alojzija 200, Orel Josip 100 Malalan F. 300, Grzančič Josip 500, Puzini 200, Marni Fulvia 100, Fornazaro Sergij 400, Košmelj Anton 300, Pfeifer Ivan 1000 Premru Mirela 200 Žigante Ana 200, Hrovatin Just 100, Daneu Lidija 250, Ukmar Drago 500, Premrl Slavka 200, Ercegovič Matija 100, Susman Angela 300, Sedmak O. 100, Vecchiet Julija 50, Slana Avgust 500, Vrh Amalija 200 Repič Marija 100, A. in S. Merlak 200, Vecchiet Norberto 100, Cehovin 100, D ponte Nerina 100, Fiorencis Sofija 200, Pekarna Zavadlalj 1 kg slaščic, Artini 200, Godina Andrej 300, Istra Sofija 150, Ivančič Jakob 100 Cepak 200, Sterjin 100, Oblati 50, Zmotlak 100, Trevisan Emil 200, Iskra Ivan 300, Paropat Anton 100, Kukavica 100, Pisk Fanica 300, Dolgan Marijan 500, Pegan Marija 100 Suban Valerija 100, Rioza Anton lir 500.

Televizija kot pripomoček za nadzorstvo letalskega prometa

Na londonskem letališču preizkušajo televizijsko oddajanje sporočil in znakov med radarskimi postajami in letalskim prometnim nadzorstvom, in to z namenom, da bi izboljšali nadzorstvo letalskega prometa. Uporabljajo posebno poenostavljeno televizijsko napravo, da z njo takoj prenesejo sporočilo čez letališče od enega nadzornika do drugega.

Povod za te poizkuse so bila reakcijska letala. Sedanji prototip naprave telescrib sestoji na enem koncu iz steklene plošče, na katero sporočilo napišejo ter navadnega televizijskega aparata, ki to prikaže na drugi strani.

To napravo je mogoče uporabiti na različne načine. Po enem načinu sprejme operator signal približajočega se letala na svojem radarskem platnu ter odpošlje poenostavljeno «prečiščeno» sliko o njegovem položaju, zaznamujoč njegovo smer na pripravljeni karti na steklu. Več km daleč, v osrednjem stolpu, bo nadzornik letališča na televizijskem platnu zagledal osnutek radarskega operatorja z zaznamovanim položajem letala. Na oddaljeni strani letališča lahko sprejema južnoangleška radarska postaja isto sliko.

Telescribe je možno uporabiti tudi zato, da poda nadzorniku sliko, kako letalo kroži nad letališčem, ko čaka na pristanek. Sistem pa bodo še izboljšali, da bo lahko en radarski kontrolor opazoval več letal naenkrat. Ministrstvo za civilno letalstvo upa, da bo lahko uporabiti načelo telescrib tudi za branje radarskih sporočil na drugih, več km oddaljenih televizijskih platnih. Končno bi lahko ta naprava omogočila tudi televizijske telefonske pogovore na vsako daljavo. Strokovnjaki so mnenja, da bomo to napravo lahko uporabili tudi za letalsko nadzorstvo v obrambne namene.

MAŠČEVALCI

• NEDELJSKA ČRTICA •

(Nadaljevanje s 4. strani)

Proti jutru se je hrup spevrgel v smrtni krik.

«Maščevanje se dopolnjuje», je kriknila Srna.

«Kmalu se bova srečala s tudunom Ungvimerijem», je dodala Katuna.

Bojni krik se ni upehal. Naraščal je in se bližal kakanovemu pasu. V dotlej sveti prostor se je nagnetlo polno obrskih vojščakov, otrok in žena. Z juga in severa so čez deveti nasip pribežali v osrednji pas in se zgrozili:

«Tako kratka je razdalja, ki nas loči od smrti?»

Zdaleč so že videli Slovene, ko so zavzemali osmi nasip. Slišali so grganje umirajočih, kletvine živih. Prve strelice so že zasičale z visokih stolpov mimo njih. Smrt je kosila tudi v kakanovem pasu.

Tedaj je pridivjal vanj tudi kakan. Na konju je hrumel in ni slišal stokov, ki jih je sejal topotajoči konj. Ljudje so se prestrašeno umikali drveči pošasti. Bil je oškroplien od krvi, razmršen, raztrgan, pobesnel od napora in divjosti. Iz oči mu je sijala norost. Omahoval je na konju kakor pijan. Čepka z desetimi risi se mu je zibala na desno in levo. Praporec s konjskim repom je vihral v vetru za njim. V desni rami ga je skelelo. Segel je po njej in potegnil strelico iz rane. Omahnil je s konja in treščil v šotor. Ženske prestrašeno planejo iz kotov. A groza mahoma ugasne. Srna se zgane kakor po skrivnostnem povelju.

«Moje je maščevanje nad teboj, kakan», jo prešine.

Steče k ognjišču po sekiro in se vrne h kakanu. Haris in Katuna jo pogledata z ostekleneli očmi. Blazna opojenost se pretoči tudi vanju. V glavo jima buti kri. Katuna potegne nož izza pasu. Tedaj prevzame tudi Haris. Oči se ji zaleskečejo. V trenutku pohite mimo nje boleči prizori od tiste strašne noči, ko jo je kakan ugrabil iz Targitijevega šotora

Ze Srna od zadaj zamahne s sekiro. Zazija globoka rana in pokaže se bela kost. Kakan zatuli kakor merjasec. V hipu zagleda vse tri žene: Srna vnovič vihti sekiro, Katuna mu z nožem meri v prsi. Tedaj plane vanj Haris in se mu zaje v močni vrat. Tudi Katunin nož mu odpre studenec krvi.

Omahne z Grkinjo vred.

Tisti hip planejo v osrednji pas obrskega hringa prvi Sloveni. Nikdo več se jim ne postavlja v bran. Nihče več ne prozi nanje strelic. Kani, tudani in juguri so že popadali. Ostalo je le zbegano ljudstvo brez brambe in orožja. Slovenci ne morijo trepetajočih, iščečo bojevnikov. Kmalu jih ne najdejo več.

7.

Sončen dan se je nagibal v lep večer. Zahod je žarel. Oblaki so viseli negibno na visokem nebu. Nobena sapa jih ni burila in jim kodrala robov.

Počasi se je bojišče mirilo. Bojni krik je potihnil. Ugašali so klici bežečih. Stokanje ranjenih je pojemalo. Slišati je bilo samo še grganje umirajočih.

Na nebu zlato, na zemlji kri...

Kakor da se je nebo navzelo zemeljske podobe, je zahod pordel. Pordeli so zlati oblaki. Bagrena zavesa je zagrnila sonce. Nebo je izgubilo globino in daljavo. Osivelo je in se priklonilo k zemlji, kjer je odsevalo v mrtvih, steklenih očeh tisočev.

Pijano vriskanje zmagovalcev je zagrnilo ravnino. V nepregledni vrsti so pospremili Sloveni starešine in vojvodo v osrednji krog obrskega hringa. Samooki Budigoj se je povzpel na nedozidanj kakanski dvorec in z ravne ploščadi pregledal bojišče. Pomračil se mu je pogled. Sklonil je glavo in spregovoril:

«Postavimo žrtvenik. Darujmo bogovom v zahvalo za zmago!»

Se preden je na nebu ugasnila večerna zarja, je na vrhu nedozidanega kakanovega dvorca zagorela grmada, ob kateri je samooki vojvoda Budigoj daroval Svetovitu in Perunu. Dosanjane so bile njegove sanje. Dopolnjeni so bili načrti. Pri duši mu je bilo ljubo.

«Poslej bomo mirno obdelovali rodovitno zemljo. Sreča in blaginja bosta posihmal delež slovenskih rodov Lada in Vesna in Živa, Svetovit in Perun in Veles in Dažbog jih bodo varovali. Volkodlak in Morana, črti in besi bodo daleč od njih. Poslej bomo pili radost, ker smo do dna okusili vso gorest.»

Ko je domolil, je ugasnila krvava zarja na zahodu. Na nebu je zamigljalo na tisoče zvezd.

Po sedmih letih - pravičnost

Pod gornjim naslovom piše celovški «Slovenski vestnik»:

Kakor smo že poročali, je bila dne 13. decembra 1951 pred Ustavnim sodiščem na Dunaju javna ustmena razprava o pritožbi Slovenskega šolskega društva proti svoječasnemu očloku celovške direkcije, ki je brez vsakih pravnih podlag zanikala obstoj društva, sklicujoč se na pravno veljavnost nacistično-gestapovskih nasilnih ukrepov proti omenjenemu društvu.

V svoji pritožbi je Slovensko šolsko društvo v Celovcu zahtevalo, naj Ustavno sodišče na Dunaju razsodi, da so z osporavanim odlokom notranjega ministra bile krsene ustavno zajamčene pravice društvenega prava in pravice enakosti državljanov pred zakonom.

Ustavno sodišče na Dunaju je s svojo razsodbo, ki jo je izdalo pismenim potom odločil, da je pritožba Slovenskega šolskega društva v Celovcu utemeljena in je na podlagi art. 144 zveznega ustavnega zakona razveljavilo odlok notranjega ministra z utemeljitvijo, da je protiustaven, ker je kršil ustavno-pravno zajamčene pravice društvene svobode. Hkrati je Ustavno sodišče odločilo, da mora notranje ministrstvo v teku 14 dni povrniti Slovenskemu društvu stroške procesa v znesku 1.500 šilingov.

Šele po sedmih letih odkar je bil poražen nacizem, je končno tudi v vprašanju obstoja Slovenskega šolskega društva zmagala pravica. Že ta ugotovitev sama in pa dejstvo, da je moralo društvo po dolgoletni brezuspešni borbi z avstrijskimi upravnimi oblastmi na Koroškem in na Dunaju terjati svojo pravico še pred najvišjim sodiščem v državi, v zelo značilni luči osvetljuje nedemokratični in nezakoniti odnos do koroških Slovencev in njihovih pravic, ki sta ga v tem primeru tako očitno pokazala predvsem koroška varnostna direkcija in notranje ministrstvo.

Kdaj bomo Slovenci v Trstu ali v Gorici doživeli kako razsodbo, s katero bi nam bila popravljena katerakoli krivica?

Češkoslovaško gospodarstvo

v krizi zaradi "nesebične" pomoči SZ

Češkoslovaška se nahaja v zelo težki gospodarski krizi, kljub temu da je industrijsko visoko razvita dežela. Ostro izkoriščanje njenih rezerv po Sovjetski zvezi in popolno podrejanje sovjetskim interesom, je obenem z razvojem notranjih protislovij, ki izvirajo iz uvrščevanja državno-kapitalističnih odnosov, privedlo češkoslovaško gospodarstvo v težak položaj.

Največ je k temu prispevala preorientacija vsega proizvodnega potenciala v smeri sovjetskih potreb. Zato so tudi revidirali petletni gospodarski načrt in pričeli z vso naglico razvijati težko industrijo na račun lahke.

Forsiranje težke industrije ni v interesu češkoslovaške ekonomije, temveč je nastalo zaradi sovjetske politike vojnih priprav. Težka industrija zahteva ogromna sredstva in skrajno napreženost vsega gospodarstva, ker so postavljene naloge izredno visoke. Zaradi tega spremljajo preorientacijo industrije različni pojavi, kot so: pomanjkanje surovin, človeške sile, potrošnega blaga itd. Ti pojavi so še potencirani z ukrepi Sovjetske zveze, ki teži za tem, da bi izolirala ČSR od zapadnega sveta. Zato ne more ČSR več uvažati nekaterih posebno kvalitetnih surovin z zapada, kot tudi ne more več Češkoslovaška izvažati v večji meri svojih proizvodov in to prvenstveno proizvodov lahke industrije, za katere je dobivala največ deviz

Vsi ti momenti so vplivali na padec življenjskega standarda. V vseh povojnih letih ni bilo stanje tako slabo kot sečanje. V začetku 1951. leta so bili prisiljeni vnovič uvesti krušne nakaznice, ki so jih 1949. leta z velikim pompom odpravili. Dvignile so se cene mesa, masti, jajc in drugih artiklov na svobodnem trgu, uvedli so karte za oskrbo s krompirjem itd. Zelo težek prehrambeni položaj je označil predsednik vlade Zapotocki v govoru v narodni skupščini 31. oktobra, ko je dejal: «Bila bi velika neumnost, če ne bi videli, da nam preskrba prizadeva največ težav in da je ona vzrok največjih protestov in nezadovoljstva.» (Rude Pravo 1. 11. 1951). Izjava Zapotockega je čovolj zgovorna in nam jasno prikazuje, kakšen je življenjski položaj v deželi, ki je bila znana po relativno visoki življenjski ravni in ki ima gospodarske možnosti, da življenjsko raven še dalje dviga.

Poleg direktnega posega Sovjetske zveze zavirajo razvoj proizvodnje tudi družbeni odnosi, ki so se formirali na osnovi državno-kapitalističnega sistema nastalega kot rezultat podrejenosti Sovjetski zvezi in antisocialistične politike Komunistične partije Češkoslovaške. Oblike teh nasprotij so zelo različne in imamo opravka z padanjem produktivnosti dela, neizkoriščanjem vseh kapacitet, slabo delovno disciplino, administrativnim pritiskom proti delavcem itd., kar vse izraža odpor delavskega razreda proti odnosom, ki jih uvaja lastna in sovjetska birokratska kasta.

Zelo značilno je padanje produktivnosti dela, Češkoslovaško gospodarstvo je dobro opremljeno z modernimi stroji ter ima zelo mnogo visokih sposobnih kvalificiranih delavcev. Padanje produktivnosti čela je navedeno kot glavni razlog za neizvršilev plana 1951 leta v gradbeništvu.

Posebno pa je to padanje značilno v proizvodnji premoga. Tako je po podatkih, ki jih je iznesel Zapotocki na plenumu centralnega odbora, proizvodnja premoga v najvažnejšem premogovnem bazenu ČSR znašala 1933. leta dve toni na rudarja in znaša sedaj 1600 kg. Pri tem moramo še upoštevati, da so od 1933 leta dalje popolnoma preuredili in uvedli vrsto novih naprav v rudnikih tega bazena.

Poleg padanja produktivnosti dela, je ena izmed manifestacij nasprotij tudi slabo izkoriščanje obstoječih kapacitet in naprav. Tako so v uradnem poročilu o izvrševanju plana v tretjem tromesečju 1951. navedli razlog slabih rezultatov v metalurgiji, težki strojni proizvodnji in v gradbeništvu slabo izkoriščanje strojnih naprav.

Poseben pomen ima neizpolnjevanje načrta in padec proizvodnje premoga za metalurgijo. Po službenih podatkih je znašala proizvodnja premoga v tretjem tromesečju 1951 samo 91,3 odst. a metalurška proizvodnja 92, odst. predvidenega plana. Če upoštevamo olepšavanje podatkov in različne statistične metode ki jih uporabljajo zato, da skrijejo dejansko stanje, nam mora biti jasno, da predstavlja tako velik odstotek neizpolnjevanje plana v resnici skrajno kotično stanje v teh odločujočih gospodarskih panogah. Zato je bil tudi prisiljen centralni komite KP Češkoslovaške prinesti posebne mere za povečanje proizvodnje premoga in posebne mere za povečanje proizvodnje metalurgije.

Emporio Barriera
UL. ORIANI Št. 7
(Zraven Trga Garibaldi)
TRST

TVRDKA
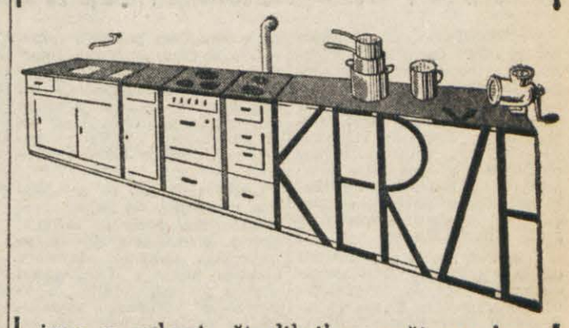

ima v zalogi: štedilnike, peči na les, premog, petrolej in plin najboljših znamk; jedilni pribor, namizno steklenino, servise iz stekla, porcelana in keramike, kuhinjske tehtnice, električne likalnike in štedilnike, plinske peči za peko «REKOFI» itd. Vse za dom, menze, gostilne in bare po konkurenčnih cenah.
TRST - Trg S. Giovanni 1, Tel. 50-19

TRGOVINA
Trevisani
Trst, Ul. G. Vasari 10
OGLEJTE SI NAŠE IZLOŽBE!

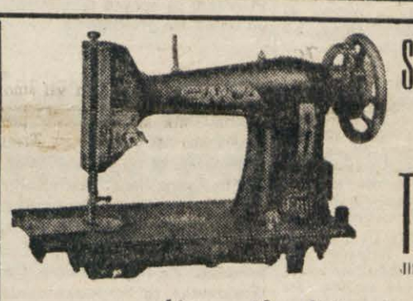
Staroznana tvrdka TULIAR
vam nudi najboljše jamstvo
Šivalni stroji najboljših svetovnih tovarn, tuji in domači, industrijski in družinski, specialni za šivanje nazaj in naprej, pritrjevanje gumbov, čipk vezenje, in krpanje z garancijo 25 let. Skrajno ugodne cene od lir 10.000 naprej. Na obroke 50 lir dnevno Moderniziramo in kupujemo rabljene stroje po ugodnih cenah. Brezhibna popravila vsakršne vrste stroja izvršuje specialist za najboljše nemške znamke. Prodajamo omarice za stroje in sestavne dele za kakršno koli vrsto stroja, električne motorje, svetilke itd. itd.
Staroznana tvrdka Tuljak vam nudi najboljše jamstvo
TRST, Ul. della Guardia 15 - Tel. 95089

Krznarstvo
MERMOLJA
TRST
Ul. Coroneo 3 - Telefon 38-18

Olajšave pri plačilu

POMARANČE IN LIMONE pošilja EKSPRESNO V JUGOSLAVIJO
tvrdka „CITRUS"
IMPORT - EXPORT
GOLJEVŠČEK ALEKSANDER
TRST - UL. TORREBIANCA 27 - TEL. 2-4467

Čitatelji in naročniki!

Uprava «Primorskega dnevnika» je sklenila darovati vsakomur:

a) ki postane nov naročnik pred 31.1.52, novo izdajo Jurčičeve knjige: DESETI BRAT;

b) ki postane nov naročnik in poravna celoletno naročnino v znesku 3200 lir pred 31.1.52, Cankarjevo knjigo: JAZ, BRATJE, PA VEM ZA DOMOVINO;

c) starim naročnikom, ki poravnajo celoletno naročnino pred 31.1.52, Jurčičevo knjigo: JURIJ KOZJAK.

Gornji pogoji veljajo samo za naročnike na STO in v ITALIJI.

Uprava PRIMORSKEGA DNEVNIKA

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME

Vremenoslovci napovedujejo nadaljnje motnje v zračnih plasteh nad srednjo Evropo, ki ne dopuščajo ustalitve vremena. Po teh ugotovitvah bo vetrovno in oblačno vreme trajalo še nekaj dni. — Včeraj je bila v Trstu zabeležena najvišja temperatura na 7.6; najnižja pa na 6.4 stopinje.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 8.15: Jutranja glasba in radijski koledar. 8.30: Za naše kmetovalce. 17.00: Popoldanski koncert. — **Trst II.:** 12.15: Operne arije in dueti. 16.00: Mozart: Čarobna piščal - prvo dejanje. 20.35: Slavni violinisti in pianisti. — **Trst I.:** 16.30: Violinski orkester dirigira Carlo Savina. — **Slovenija:** 20.30: G. Verdi: «Trubadur».

NOBENIH DOKONČNIH SKLEPOV pri razgovorih o Južnovzhodni Aziji

Zatrjujejo, da je prišlo do nesoglasij, ker je Francija baje zahtevala oboroženo pomoč ameriških sil v Indokini - Posredovanje Francije za sporazum s pekinško vlado?

WASHINGTON, 12. — Razgovori med ameriškimi, angleškimi in francoskimi vojaškimi predstavniki o položaju v južnovzhodni Azji so se zaključili včeraj po sedmih urad razpravljanja. Načelnik vrhovnega poveljstva angleške vojske maršal Sir William Slim je izjavil, da je načelnik ameriškega vrhovnega poveljstva izdal nalog o čim strožji molčečnosti glede teh razgovorov.

V kolikor se je dalo seznati od nekaterih ameriških funkcionarjev, kaže, da na včerajšnji konferenci ni prišlo do nikakršnih dokončnih odločitev. To je dovedlo številne liste do zaključka, da je pri razgovorih prišlo do nesoglasij zaradi Indokine, ker je Francija zahtevala oboroženo pomoč ameriških vojaških sil, čemur pa so se Združene države in Anglija uprle. Vendar nihče ne jemlje te trditve preveč resno, kajti znano je bilo še pred konferenco, da Francija nima namena v sedanjem položaju zahtevati takojšnjo ameriško intervencijo. V glavnem se je menda na konferenci proučeval način, kako bi se vzajemno in čim uspešneje postavili po robu morebitnem napadu na katero koli ozemlje Južnovzhodne Azije.

Dokaj zanimive so informacije, ki jih je v tej zadevi zbrala ameriška agencija «United Press» in ki zatrjuje, da se francoski diplomati tako v Londonu kakor v Washingtonu trudijo privesti Anglijo in Ameriko do «skupnega sporazuma» s pekinško vlado ter do priznanja pekinške vlade, kar bi dovedlo do vzpostavitve miru tako na Koreji kakor v Indokini. Na francoski strani prihajajo do zaključkov, da Francija ne le ne more, marveč tudi noče nadaljevati vojne v Indokini, ki jo je doslej stala več, nego vsa povojna ameriška pomoč v dolarjih in dokaj več žrtev, nego skupne izgube Američanov na Koreji. To naj bi bil po mnenju agencije «United Press» vzrok, zaradi katerega je francoska vlada skušala doseči od Združenih držav soudeležbo pri reševanju spora v Indokini.

na.

Tudi „Pennsylvania" potopljena

SEATTLE, 12. — Iz uradov obalne službe poročajo danes, da skorajda ni več dvoma o potopitvi ameriške osemtisočtonske ladje «Pennsylvanije», ki je izginila nekje v Severnem Pacifiku. Številna letala in ladje iščejo sedaj le še posadko 46 mož, ki so pred dnevi zapustili «Pennsylvanijo» in se v reševalnih čolnih predali razburkanemu morju.

Križarjenje letal se je skrčilo na prostor 3600 kv. milj v katerem so bili najdeni kosi lesa, vrči barve in masti

Iran zahteva odpravo angleških konzulatov

Doslej je prizadetih šest angleških konzulatov, ki bi morali zapreti svoje urade najkasneje v desetih dneh - Prvi podatki o volitvah

TEHERAN, 12. — V posebni noti, naslovljeni na angleško veleposlaništvo, zahteva Iran, naj Anglija v roku desetih dni zapre vse angleške konzulate v Iranu, navajajoč kot vzrok, da so se angleški konzularni predstavniki vmešavali v notranje perzijske zadeve. S tem ukrepom je prizadetih šest britanskih konzulatov, ni pa še znano, ali bo podobna usoda zadela tudi konzularni urad angleškega veleposlaništva v Teheranu.

Nota določa, naj bodo vsi angleški konzulati odpravljeni z 21. januarjem, in pravi nadalje: «Kraljeva perzijska vlada ne more več prenašati nezaželenega vmešavanja angleških funkcionarjev v notranje iranske zadeve in zaradi tega zahteva, naj se zapro vsi angleški konzulati v Iranu. Angleški konzularni predstavniki so šli preko svojega delokroga ter posegli v notranje življenje dr. žave do takšne mere, da so s tem prizadeli neodvisnost Ira-

* * *

TEHERAN, 12. — Prvi rezultati volitev v Iranu predstavljajo pravcati uspeh sedanje vlade. V Khafroudu v pokrajini Khorässan je bil izvoljen Seyed Ganatabati, prvak v verskega političnega gibanja «Islamskih borcev», ki podpira Mosadekovo politiko. Sicer pa bodo volitve v Iranu potekale še nekaj tednov in se bo zaradi tega šele postopoma izvedelo, kako bo sestavljen novi parlament. Najostrejša volilna bitka bo vsekakor v prestolnici, kjer bo izvoljenih 12 parlamentarnih predstavnikov. Iranska vlada je danes dopoldne s posebno noto odgovorila na angleško noto od 22. decembra. Iranska vlada poudarja ponovno, da ima pravico prodajati petrolej kupcem, ki si jih bo sama izbrala, in v splošnem podvzeti vse ukrepe za nacionalizacijo in izkoriščanje petrolejših virov. Nadalje se v noti ne priznava sodišču v Haagu kompetenca v tem vprašanju, ki ga ima teheranska vlada kot notranjo iransko zadevo.

Poročilo strokovnjakov OZN o gospodarskih krizah

NEW YORK, 12. — Pet gospodarskih strokovnjakov Združenih narodov je po nalogu glavnega tajnika ZN sestavilo in razčlenilo priporočila, ki naj bi ublažila posledice gospodarskih kriz.

V svojem poročilu so poudarili, da je mednarodni vpliv gospodarskih kriz v večini primerov mogoče omiliti z gospodarskimi akcijami, ki bi morale zajeti ves svet in pri katerih naj bi vodstvo odpadlo na velike industrijske države. Med temi akcijami priporočajo zlasti:

1. Mednarodne sporazume za izmenjavo blaga, ki naj bi ublažili vpliv kratkoročnih nihanj v povpraševanju in ponudbi glavnih dobrin.

2. Povečanje dolgoročnih posojil Mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki naj pomagajo preprečiti zastoj v izvedbi gospodarskih načrtov posameznih držav, ki bi sledil vsakemu znižanju dohodkov od izvoza ali zasebnih mednarodnih investicij.

3. Večje mednarodne denarne rezerve, ki naj jih preskrbi Mednarodni denarni sklad, za izenačenje kratkoročnih fluktuacij v dohodkih od zamenjave tujih valut.

Omenjeno poročilo bo proučil gospodarski in socialni svet Združenih narodov na svojem prihodnjem zasedanju.

ŠTEVILNI INCIDENTI ob Sueškem prekopu

Egiptovski tisk piše o posredovanju Trumanovih vojaških svetovalcev, ki baje priporočajo Angliji, naj se umakne iz Egipta - Egiptovske oblasti zaplenile nekatere časopise zaradi takega pisanja

KAIRO, 12. — Danes dopoldne okrog 10.15 so gverilci napadli angleški vojaški vlak ter ranili strojevodjo. Na istem mestu je kmalu zatem skupina štirih angleških vojakov naletela na mino, ki je eksplodirala in ranila dva med njimi. Kmalu zatem je bil z avtomatičnim orožjem napaden tudi vlak na poti v Tel El Kebir. Oddelki angleške vojske, zavarovani v strelskih jarkih, so takoj stopili v akcijo in streljanje med gverilci in angleškimi vojaki se je nadaljevalo ves popoldne. O nadaljnjih napadih na neko angleško avtomobilsko kolono poročajo iz Ismallije. V vseh teh spopadih so Angleži zajeli tri napadalce in ranili, odnosno ubili šest drugih. Angleži pa so imeli tri ranjence.

Danes dopoldne je v Aleksandriji molče defiliralo skozi mesto 3.000 študentov in profesorjev z univerze «Faruka I». Nemi pohod naj bi predstavljal komemoracijo za mrtvim dijakom Abas El Assariem, ki je bil ubit pri prvih spopadih med vseučiliščniki in Angleži v sueški coni.

V dopisu iz Pariza zagotavlja list «Al Ahram», da bo Anglija v prihodnjih dneh predložila Egiptu nove predloge, sestavljene v glavnem po zaslugi posredovanja Trumanovih vojaških svetovalcev. Ti so baje prišli do zaključka, da je potrebno za obrambo Sueza: 1. popolna učinkovitost kopnih, zračnih in pomorskih komunikacij; 2. zadostna delovna sila v tej coni; 3. brezhibna preskrba z vodo in živežem. Po mnenju Trumanovih vojaških svetovalcev je nesmiselno držati vojaško bazo v sovražnem Egiptu.

Informacije omenjenega lista je z različnimi komentarji posnel ves egiptovski tisk, ki skoraj soglasno izraža upanje, da bodo razgovori med Edenom in Achesonom v Washingtonu dovedli do pomiritve nasproti Egiptu. Na podlagi teh vesti naj bi bile Združene države svetovale Angliji, da je nemogoče računati z obrambnim načrtom na Srednjem vzhodu, dokler egiptovsko vprašanje ne bo rešeno.

Razširjenje takšnih in podobnih vesti je dovedlo do zaplembe revije «Akbar El Yom» in nekaterih drugih levičarskih listov. Nekateri listi pa niso izšli iz protesta proti takšnim zaplembam.

Nevihte in mraz na Škotskem

MONTREAL, 12. — Hud snežni metež je zavrl skoraj ves kopni in zračni promet v pokrajini Halifax. Na morju je veter dosegel brzino 160 km na uro in celo v Yarmouthu, kjer običajno vlada zmerna temperatura, je zapadlo 25 cm snega. Bolj na severu, n. pr. v Churchillu v pokrajini Manitoba, pa je temperatura padla na 40 stopinj pod ničlo.

Smrt treh otrok v plamenih

SPINGFIELD, 12. — Požar je upepelil hišo neke družine v Spingfeldu. V njej so živi zgoreli trije otroci v nežnih letih, medtem, ko je bil oče odsoten. Ker za materjo zgorelih otrok doslej še niso našli sledu, domnevajo, da je tudi ona postala žrtev plamenov.

* * *

ANKARA, 12. — V Ankari se je danes vnelo ogromno skladišče bombaža, pri čemer je nastalo škode za okrog polldrugo milijardo francoskih frankov.

AGENCIJA
LLOYD CONTINENTALE WINTERTHUR
Nabrežina-Prečnik št. 1 - Tel. 88-15
zavaruje po najboljših pogojih proti požaru, streli, tatvini, razbitju stekla in kristala, za civilno odgovornost proti tretjim za vozila itd.
Posebno ugodni pogoji za splošno nezgodno in tudi bolezensko zavarovanje.
Priporoča se
AGENCIJA

PUCH 125 CC
skoro nov, ugodno naprodaj v Ulici sv. Frančiška št. 20. Pojasnila in ogled motorja iz prijaznosti pri hišnem vratarju.

KINO V TRSTU

Rossetti. 15.00: «V napad», Van Johnson.
Excelsior. 14.30: «Avanturistka», Greer Carson.
Nazionale. 15.00: «Cyrano de Bergerac», Jose Ferrer.
Fenice. 15.00: «Tolpa v treh državah», S. Cochran in V. Grey.
Filodrammatico. 14.00: «Sijajen zločinec», R. Ryan, C. Trevor.
Arcobaleno. 14.00: «Prebudil sem se, gospa», J. Cotten in Young.
Astra Rojan. 14.45: «Sončna pomlad», J. Mac Donald.
Alabarda. 14.30: «Ana Karenina», Greta Garbo.
Armonia. 14.00: «Kavalirji časti», W. Bendix.
Ariston. 14.00: «Nočem te izgubiti», B. Stanwyck.
Aurora. 15.00: «Beseda in glasba» June Allyson, Gene Kelly.
Garibaldi. 14.00: «Veliki sovražnik», Nelson Eddy in V. Bruce.
Ideale. 14.30: «Zastava bo še plapolala», E. Flynn in Sheridan.
Impero. 14.45: «Manekinka», Lana Turner in Ray Milland.
Italia. 14.00: «Naši prihajajo», W. Chiari in Franca Marzi.
Kino ob morju. 14.30: «Orkan», John Hall in D. Lamour.
Moderno. 14.00: «Bahavi potepuh», Miskey Roodny in P. O'Brien.
Savona. 13.30: «Razkošno potovanje», G. Brent.
Viale. 14.00: «Lorenzaccio», Ana Marija Ferrero in Albertacci.
Vittorio Veneto. 14.00: «Ziegfield Follies», F. Astaire.
Azzurro. 14.00: «Trije mušketirji».
Belvedere. 14.00: «Puščavski orel».
Marconi. 14.30: «Počitnice v Meksiki», W. Pidgeon in I. Iturbi.
Massimo. 13.30: «Filipinski gverilci», Tyrone Power.
Novo Cine. 14.00: «Presneta revščina», Croccolo in N. Riva.
Odeon. 13.30 «Žene brez imena», Simone Simon in Vivi Gioi.
Mladoletnim prepovedano!
Radio. 14.00: «Krinka Borgijev», P. Goddard in John Lundt.
Vittoria. 14.30: «Pri zlatem konjičku», B. Grable in Haymes.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

NEDELJA 13. januarja 1952

Poročila ob 8.00, 13.30, 19.30, 23.05. 8.15 Jutranja glasba in radijski kolecar. 8.30 Za naše kmetovalce. 9.00 Mladinska oddaja. 13.45 Glasba po željah. 16.30 Češke in slovaške narodne pesmi. 17.00 Popoldanski koncert. 17.50 Reportaža: Obala v zimi. 18.00 18.15 Oddaja za Bujščino. 19.00 Nekaj ritmov. 23.10 Glasba za lahko noč.

TRST II.

8.00 Jutranja glasba. 8.30 Lahke melodije. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Zabavna glasba. 11.15 Komorna glasba. 11.30 Oddaja za najmlajše — Slamnati človeček. 12.00 Gould: Concertino za klavir in orkester. 12.15 Operne arije in dueti. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Lahki orkestri. 15.00 Fantazije, scherzi in capricci. 15.30 Simfonični in klavirski jazz. 16.00 Mozart: Čarobna piščal — prvo dejanje. 17.15 Priljubljene melodije. 18.15 Glasba iz revij. 18.45 Glasbeno potovanje. 20.02 Operetna glasba. 20.35 Slavni violinisti in pianisti. 21.00 Književnost in umetnost. 22.45 Vesela glasba — 21.45, 22.00 Beethoven: Simfonija št. 6. 22.42 Večerni ples. 23.00 Chopinov večer. 23.30 Nočne melodije.

TRST I.

8.00 Koledar meteorološko poročilo, jutranja glasba. 8.45 Operna dela. 14.40 Ljudski zbori. 16.30 Violinski orkester dirigira Carlo Savina. 17.30 Simfonični koncert, vodi Vilhelm Schuechter. 22.15 Koncert pianista Claudia Arraua.

SLOVENIJA

7.00 in 8.00 Pester glasbeni spored s plošč. 8.20 Zabavna glasba. 9.00 Iz bratskih republik. 9.30 Ljubiteljem slovenskih narodnih pesmi. 10.00 Dopoldanski koncert. 11.00 Od pravljice do pravljice. 11.30 Želimo vas razvedriti. 12.00 Oddaja za beneške Slovence. 12.15 Pesmi iz Primorske. 12.40 Zabavna glasba. 13.10 Želeli ste — poslušajte! 15.10 Lahka glasba. 15.30 Kmetijski nasveti — Ing. Bogdan Vouk: O tleh in prehrani rastlin. 15.45 Polka za polko. 16.00 Ivan Cankar: Ales iz Razora (radijska igra — ponovitev). 16.45 Uganite kaj igramo! 18.00 Po naši lepi deželi: Kropa in Kroparji. 18.15 Basni in pesmi o živalih 19.10 Koncert lahke glasbe (plošče). 20.00 G. Verdi: Trubadur, opera v 3 slikah. 23.00 in 23.30 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana.

ŠPORTNI DNEVNIK

PREROJENA TRIESTINA PROTI ATALANTI Z JEPPSONOM

V tretjič gre rado

Enajstorica domačih ostane nespremenjena - Tradicija ne grozi več

Do pred letom dni je Atalanta bila za Triestino napremagljiv nasprotnik. Gostje iz Bergama so devetkrat zaporedoma zapustili neporaženi občinski stadion. V zadnji tekmi je lansko leto Triestina končno pretrgala s tradicijo in zadala Atalanti prvi poraz. Danes bo skušala ponoviti podvig.

Stvar ne bo tanka to lahko takoj pribijemo. Atalanta je po slabem startu poboljšala svoj položaj; trenutno je v varni sredini. Odlični švedski srednji napadalec Jeppson, Soerensen, Hansen in Angeleri tvorijo z ostalimi vigrano celoto, ki proti nobenemu nasprotniku ne bo vreden podcenjevanja tekmec.

Gostje imajo nesrečo, da igrajo proti Triestini v času, ko je ta v strmem vzponu. Po dveh gladkih zaporednih zmagah nad Spalom in Pro Patria pač lahko trdimo, da ne gre tu za osamljene lastovke, temveč že za pravo nogometno pomlad. Ustaljena postava, nekatere koristne in uspešne rošade v napadu in predvsem samozaupanje so izvlekli Triestino iz močvirja nižin lestvice in jo ravno peljejo po poti rešitve.

Trener Perazzolo je potrdil enajstorico prejšnje nedelje, vključno De Vita, katerega forma ni v zadnjih časih na posebnem višku. Torej: Nuciari; Belloni, Zorzin; Giannini, Mariuzza, Begni; Boscolo, Petagna, Ispiro, Ciccarelli, De Vito.

Atalanta bo obdržala nezpremenjeno obrambo ter half linijo; od enajstorice, ki je prejšnjo nedeljo z dvema Jeppsonovima goloma porazila Novaro, pa bosta ostali doma krili Santagostino in Brugola. Enajstorica bo sestavljena takole: Albani; Rota, Gariboldi; Hansen, Cade, Angeleri; Brugola, Cergoli, Jeppson, Soerensen, Goldaniga.

Tekma se bo začela ob 14.30.

* * *

BERN, 12. — Začeli so s pripravami za svetovno nogometno prvenstvo, ki bo leta 1954 v Švici. Dokončani so načrti za zgraditev in razširitev stadionov v Bernu, Ženevi, Bazlu, medtem ko je bil novi stadon v Luganu nedavno že otvorjen. Pravilnik in spored tekmovanja bo objavljen jesenj.

Priprave za „Foemina"

ABETONE, 12. — Na peto smučarsko tekmovanje za pokal «Foemina», ki bo 26. in 27. t. m. so bile povabljene tekmovalke Avstrije, Belgije, ČSR, Anglije, Nemčije, Francije, Norveške, Romunije, Sovjetske zveze in Svedske. Za reprezentante Češkoslovaške in Sovjetske zveze so v teku pogajanja s konzulati, ki bi morali v pospešenem tempu izdati vizume.

DRUGI DAN SMUČARSKEGA TEKMOVANJA «3-TRE»

Ghedina nepričakovano prvi moštveni uspeh Francije

Jugoslovanski tekmovalci med prvo dvajsetorico - Razočaral je Nogler

SAN MARTINO DI CASTROZZA, 12. — Na drugi preizkušnji smučarskega tekmovanja «3-Tre» — specialnem slalomu za trofejo mesta Trenta — je na progi dolgi 450 m z 200 m višinske razlike zmagal Italijan Guido Ghedina, ki je bil za desetinko sekunde boljši od Francoza Bauda, zmagovalca včerajšnjega veleslaloma. Vreme je bilo zelo slabo, pihal je močan veter, ki je znatno oviral tekmovalce. Trofeja mesta Trente je bila dodeljena Francozom in Baudu, ki je po prvih dveh preizkušnjah na vodstvu v generalnem plasmanu. Jutri bodo tekmovali za trofejo «Cesare Battisti».

Vrstni red današnjega slaloma: 1. Ghedina Buido (Cortina) 1:54.2; 2. Baud Francois (Francija) 1:45.3; 3. Panisset George (Francija) 1:55.3; 4. Siorpaes Pietro (Cor.) 1:57.2; 5. Bertet Riccardo (Francija) 1:58.2; 6. Nogler Ermanno (Valgardena) 1:58.8; 7. Zecchini Lino (S. Martino di C.) 2:03.4; 8. Catturani Italo (Monza) 2:03.8; 9. David Davide (Monterosa) 2:04.9; 10. Lukanc Slavko (Jugoslavija) 2:05.7; 14. Hutar Zvone (Jugoslavija).

Plasman Jugoslovanov je približno isti kot včeraj, ko je Krmelj zavzel 13. Slavko Lukanc 16., Hutar 19. in Hladnik 24. mesto. Nastop Jugoslovanov ni bil preveč uspešen, kar pa se da pojasniti s pomanjkanjem treninga.

Mednarodni program francoskih nogometašev

PARIZ, 12. — Včeraj se je sestal v Parizu odbor francoske nogometne federacije, ki je med drugim vzel v pretres tudi mednarodni koledar letošnjega leta. Sklenili so tole: meddržavna tekma Francija - Švedska bo 26. marca. Igrali bodo ponoči v Parc des Princes. Povratno srečanje bo v Švedski v prvi polovici junija 1953.

Ker Španija še ni odgovorila na predlog za tekmo B reprezentanc Francije in Španije, bo nogometna zveza začela pregovore z dunajskim Rapidom, v čigar vrstah so mnogi igralci državne reprezentance.

Zavrnjen je bil predlog avstralske federacije za turnejo po Avstraliji, ki bi trajala od maja do junija 1952. Dne 25. decembra bo na stadionu Colombes meddržavna tekma Francija - Belgija. Proučevalo se bo možnosti za dvoboj proti Severni Irski.

102 TEKMOVALCA NA SMUKU V WENGENU

Schneider potrdil izvrstno formo

WENGEN (Švica), 12. — Na današnjem tekmovanju v smuku je zmagal Avstrijec Othmar Schneider. To je bila otvoritvena prireditev večdnevnega tekmovanja za «Veliko nagrado Lauberhorna». Za Schneiderjem se je zvrstilo 102 tekmovalcev iz 12 držav. Proga je bila dolga 4500 m; bila je speljana z Lauberhorna v Wengen. Izvrstni zmagovalčev čas 4:19.5 priča, da je vozil Schneider s povprečno brzino 70 km na uro. Na drugo mesto se je plasiral Francoz Maurice Sanglard v času 4:22.9, tretji Avstrijec Otto Linherr v 4:27.9, 4. Stein Eriksen (Norveška) v 4:28.0. Sesti je bil Hans Senger, sedmi Fredy Ruby, osmi Avstrijec Haider, deseti Georges Schneider (Švica) s časom 4:36.3.

Med tekmovanjem je ves čas sijalo toplo sonce na sveži sneg, kar je otežkočilo izbiro maž.

Schneiderjev čas je le 30 sekund slabši od rekords proge, vendar strokovnjaki poudarjajo, da je izreden glede na težak sneg. Schneider ima 23 let in je zmagal na isti prireditvi že lansko leto.

Boks:

Karel Sys novi evropski prvak težke kategorije

BRUSELJ, 12. — Belgijec Karel Sys je osvojil evropsko prvenstvo težke kategorije v boksu. Premagal je v petnajstih rundah na točke dosedanjega prvaka Nemca Hein Ten Hoffa. Nasprotnika sta nastopila v Bruslju v Palais des Sports ob prisotnosti 15.000 navdušenih gledalcev.

Zmaga Belgijca ni bila niti za trenutek v dvomu. Sodniki so dosodili zmagovalcu kar 13 rund, dve pa sta se končali neodločeno. Sys je s hitrimi napadi popolnoma nadigral nemškega prvaka, ki je bil znatno višji in težji (na jutranjem tehtanju je imel 100 kg).

Ten Hoff je izjavil novinarjem, da Sys popolnoma zasluži naslov evropskega prvaka.

* * *

MILAN, 12. — Danes so prispeli v Milan z letalom kanadski igralci hokeja na ledu, ki so po rodu Italijani, kar kažejo že njih imena: Santin, Canepini in Bartoli. Vsi trije bodo zastopali Italijo prvič v torek na tekmi proti Franciji. Igrali bodo v Milanu v «Palazzo del ghiaccio.»

Silvagni zmagal na nočni skakalni tekmi

ASIAGO, 12. — Na olimpijski skakalnici v Galliu so bile danes nočne skakalne tekme pred 3000 gledalci iz cele Italije. Nastopilo je 19 skakalcev, od katerih štirje Francozi. Avstrijci niso prišli zaradi žalovanja za tovarišem, ki se je pred dnevi ubil med treningom. Prvo mesto je osvojil Silvano Silvagni. Jutri bodo skakalci čez dan; tekmovali bodo zastopniki mnogih evropskih dežel.

Vrstni red nočnih skokov: 1. Silvagni Silvano (Italija) (m 61 - 62); 2. Trivella Aldo (60 - 62,5); 3. Pennacchio Luigi (Italija) (60,5 - 58); 4. Thiolliere Henry (Francija) (57 - 58,5); 5. Forte Enrico (Italija) (55,5 - 56).

ŽENSKA ELITA V SMUČANJU JE NASTOPILA V GRINDELWALDU

Andrea Mead najboljša Uspeh Nade Birko

GRINDELWALD, 12. — Danes zjutraj se je nadaljevalo mednarodno žensko smučarsko tekmovanje v Grindelwaldu. Na sporedu je bil veleslalom. Proga je bila dolga 400 m z 250 m višinske razlike; imela je 25 vrat. Zmagala je Američanka Andrea Mead-Lawrence (ZDA) s časom 43.8. Vrstni red ostalih tekmovalk:

2. Andree Bermond-Tournier (Francija) 44.0; 3. Trude Jochum-Beiser (Avstrija) 45.0; 4. Madeleine Berthod (Švica) in Tulj Gassmann (Norveška) 45.2; 6. Schoepfer (Švica) in Laing (Anglija) 45.4; 8. Klecker (Avstrija), Giuliana Minuzzo (Italija) in Reichert (Avstrija) 45.6; 11. Jorgensen (Norveška) 45.7; 12. Celina Seghi (Italija) in Burr (ZDA) 45.9.

Avstrijka Lizzi Kladensky je zmagala v teku na 10 km. Tekmovali so na gozdnati progi v Erlenu, ki je bila dolga pet kilometrov in jo je bilo treba preteči dvakrat. Vreme in sneg odlični. Zmagovalka je vodila od starta dalje. Kladensky je stara 27 let ter je znana v športnem svetu zaradi svojih uspehov v lahki atletiki posebno v teku na 800 m. Lep uspeh je dosegla Jugoslovanka Nada Birko, ki je prišla na cilj četrta s časom, ki je manj kot dve minuti slabši od zmagovalke.

Vrstni red: 1. Lizzi Kladensky (Avstrija) 42:02; 2. Anna Stransberg (Svedska) 43:11; 3. Harriet Eriksson (Svedska) 43:41; 4. Birko (Jugoslavija) 43:59; 5. Taffa (Italija) 44:05; 6. Persson (Svedska) 44:20; 7. Wirstam (Svedska) 45:01; 8. Kordež (Jugoslavija) 45:04; 9. Romanin (Italija) 45:58; 10. Egli (Švica) 46:06.

Zmaga Meadove v veleslalomu kaže, da je resna kandidatka za olimpijsko zmago. Na znatno skrajšani progi (v spodnjem delu je bil sneg zelo slab) je bile Američanka brez resne konkurence. Že zopet je razočarala Avstrijka Jochum-Beiser, njena rojakinja Trude Klecker, kakor tudi Italijanka Celina Seghi.

* * *

MODENA, 12. — Italijanski avtomobilski dirkači Ascari, Villoresi in Taruffi, ki zastopajo znamko «Ferrari», bodo čez nekaj dni odpotovali v Argentino. Danes so preizkušali vozila, katera bodo odposlali v četrtek v Buenos Aires.

Nedeljski nogometZDTV

Program šestega kola nogometnih tekem turnirja ZDTV: Polet - Aurora, igrišče «Prvi maj» ob 12.30; Inter - Sv. Ana, igrišče «Prvi maj» ob 14.30; Zarja - Studenti, igrišče na Opčinah ob 14.30.

Lahka atletika: Jackson 10.6 na 100 yardov

SYDNEY, 12. — Marjorie Jackson, je izboljšala danes svoj svetovni rekord na progi 100 yardov. Čas 10.6 ne bo priznan kot rekord, ker je pihal lahen veter. V drugem poskusu je Jacksonova tekla proti vetru in dosegla čas 10.8. Njen sedanji rekord je 10.7.

* * *

NEW YORK, 12. — Ernie Durando je premagal Rockyja Castellanija s k. o. v sedmi rundi razburkanega dvoboja, ki se je končal v prepetu med sodnikom in menažerjem premaganca; ta ni hotel, da bi sodnik prekinil dvoboj. V ostalem to ni bil edini tepež večera. Predsednik newyorške boksarske komisije je obljubil natančno preiskavo.

ODLOMKI IZ KNJIGE R. CARTIERA „TAJNOSTI DRUGE SVETOVNE VOJNE" 13.

HITLER JAPONCEM NI ZAUPAL

Sicer pa ni zadostovalo začeti vojno, dokler je Hitler še živel. Do vojne naj pride, dokler se še ni preveč postaral.

S štirinštiridesetim letom je Hitler prišel na krmilo.

Za notranjo preosnovo države je porabil približno šest let časa, ki mu ga je tako pičlo odmerila usoda. Moral je Nemčiji priskrbeti še življenjski prostor, nemškemu narodu pa gospostvo nad svetom. Javno je govoril, da bo to moči uresničiti samo s silo. Ko se je bližal petdesetim, je moral začeti bojni pohod in osvajanja, ki ga je začel Karl XII s sedemindvajsetimi, Aleksander Veliki z dvajsetimi, Friderik II. in Napoleon s šestindvajsetimi leti.

Čas je priganjal diktatorja, naj hiti.

Z mnogih strani nürnberških dokumentov veje Hitlerjev strah, da ga bo prehitela starost. Ko je 5. novembra 1937 razlagal svojim generalom obširen načrt napada, o katerem bom govoril pozneje, jim je rekel: «Ne pozabite, da se stranka in njen voditelj starata».

Ni potrebno še naprej razlagati brezglave naglice, s katero se je spustil Hitler v vojno. Zanemaril je važne prednosti, ki bi jih bil lahko dosegel z malo več potrpežljivosti in zvijače. Ponovno oborožitev je opravil prehitro in, kakor bom pozneje dokazal, površno. Začel je sovražnosti, preden je dvignil Nemčijo do vrha njene moči, kakih pet let pred najugodnejšim trenutkom, kakor so mu svetovali najboljši strokovnjaki in kar je tudi sam pripoznal.

Bistvene napake je zagrešil:

prvič, ker je mislil, da je samo on sposoben zagotoviti Nemčiji zmago;

drugič, ker si je domišljal, da je vojaški genij, in to je kar naprej netilo v njem željo, da bi bil vrhovni poveljnik;

tretjič, ker se je bal, da bo umrl, preden bo do kraja storil, kar mu je namenila usoda, ali pa v najboljšem primeru, da bo v odločilnem trenutku le še beležen starec.

Kar je Hitler mislil o sebi in kar naj bi drugi o njem mislili — vse to najdemo v dokumentih o nürnberškem procesu. Le-ti odkrivajo, kako je Hitler presojal in vrednotil svoje pristaše in nasprotnike, s katerimi je moral računati, in kako je na tej podlagi računal, kakšen uspeh se mu obeta.

Predvsem je bilo njegovo mnenje o Nemčiji pretirano. Človek, kakršen je bil Hitler, ki je presojal vse skozi prizmo vojaškega škornja, je previsoko cenil vojaško moč nemškega naroda. «Nas ni samo največ» — je govoril — «temveč smo tudi najboljši. Vsak nemški vojak je boljši od francoskega». Poraz leta 1918 je bil samo naključje, katerega vzroke je Hitler pripisoval slabosti in nesposobnosti cesarskega režima. O Viljemu II. in njegovih političnih sodelavcih, teh «vetrnjakih», je zmeraj govoril zaničljivo. Samo Nemčija skupaj z njim je bila po negovem mnenju tako močna, da bi lahko premagala ves svet.

Sibkejšim državam Srednje Evrope s Poljsko vred sploh ali skoraj sploh ni pripisoval važnosti.

«Poljska vojska» — je rekel 12. aprila 1939 grofu Cianu (dokument št. 1871 P. S.) «je sestavljena iz nekaj poradnih divizij in mnogih slabih čet. Protitankovska in protiletalska obramba sta brez pomena. Francija in Anglija, ji ne bi mogli pomagati. Prav tako je treba računati s strukturo poljske države. Od 31 milijonov prebivalcev je dva in pol milijona Nemcev, štiri milijone Židov in devet milijonov Ukrajincev. Ne glede na varšavske fanatike je ljudstvo v celoti brez volje in popolnoma ravnodušno».

Hitler ni zaupal Japoncem. «Ni treba» — je govoril — «preveč računati z Japonsko. Rajši bodimo na preži, kdaj nas bodo izdala. Kakovost japonske vojske se mu je zdela sumljiva, dvomljiva. V Tokiu je svetoval napad na Singapoore. «Japonski cesar» — je rekel — «je med drugim tudi mehkužnež brez vpliva in odločnosti, človek, ki spominja na zadnjega ruskega cesarja in ki bo morda doživel enako usodo».

Italijo je precenjeval Videli bomo, zakaj in kakšne usodne posledice so zadele Nemčijo zaradi te njegove napake.

Se zdaleč ni podcenjeval ruske sile. Nasprotno, brezmejni prostor in bogastvo ruskih virov sta napravila nanj globok vtis. «Največja nevarnost» — je večkrat rekel — «je v ogromnem prostranstvu Rusije». Vedel je kakšne izredne prednosti nudi Rusiji daljava in raztresenost ciljev v letalski vojni. Bal se je množičnega na. leta letalstva na tovarne in prenaseljena mesta Srednje Evrope, predvsem na Berlin in na petrolejska polja v Romuniji. «Če bi šlo samo za kopenske enote», — je govoril — «se Rusije ne bi bilo treba posebno bati, toda čedalje nevarnejše je njeno letalstvo».

Hitler pa je računal z rusko silo šele v prihodnosti. Leta 1937, se je Stalin otresel maršala Tuhačevskega, ki je koval zaroto z Nemčijo. Odstranil je na stotine generalov in višjih oficirjev. Iz tega je Hitler sklepal, da preživlja Rdeča armada krizo. Dostikrat je ponavljal: «Rusija bo še nekaj let brez moči».

O Franciji je mislil, da je skrajno šibka. Budno je spremljal njena notranja dogajanja. Spoznal je uspeh komunistov. S škodoželjnim veseljem je zasledoval dolgotrajno krizo leta 1936, stavke, ki so izbruhnile druga za drugo, in zavzemanje tovarn. Videl je, kako politične stranke razpadajo in kako padajo vlade. Prerokoval je: «Francija gre v revolucijo».

Hitler je vedel bolj ko vsi njegovi generali, kako zelo je francoska armada oslabljena. Neprestano nazadovanje števila enot je pripisoval «degeneriranim razredom» in pojemanju rojstev. Bil je obveščen o zastoju in zastarelosti francoskega letalstva. Znana mu je bila intelektualna dekadenca generalštaba in zmaga načela pasivne strategije, ki je nasprotovala z njegovim načelom, Bovoril je: «Francija je dopustila, da njena vojska zaostaja. Obnovili so samo mornarico».

Razen tega je Hitler menil, da je Francija izgubila avtonomijo svoje mednarodne politike in da je postala odvisna država.

«Firer — pripoveduje Goering — je neprestano govoril, da Francija ne bo nikoli ničesar ukrenila brez privolitve Anglije in da je postal Pariz diplomatska podružnica Londona. Iz tega sledi, da bi zadostoval sporazum z Anglijo, če bi hoteli urediti zadeve na Zahodu».

Kaj je mislil Hitler o Angliji, ki ji je pripisoval toliko važnost?

Angleže je zelo cenil. «Ta narod je žilav, pogumen in vztrajen», je večkrat rekel in poudaril to tudi 5. novembra 1937 (dokument št. 1871 P. S.), «ta narod je nevaren sovražnik, posebno kadar se brani. Ima smisel za organizacijo, upa si tvegati in prešinja ga pustolovski duh. Ta germanski narod ima vse lastnosti raše krvi».

Na procesu v Nürnbergu je prišlo na dan, da se je Hitler, zvest načelom «Mein Kampfa», dolgo izogibal neposrednega spopada z Angleži. «Firer» — pripoveduje Goering — se je leta 1936 na vso moč trudil doseči sporazum z Angleži». Ribbentrop pripoveduje:

«Ko sem prvikrat govoril z njim o politiki, februarja ali marca 1933, mi je rekel: «Ribbentrop, temelj evropske politike je anglo-nemško pr